PVB. VIRGILIUS MARO.
Q. HORATIVS FLACCVS.
C. VALERIUS CATULLUS.

ORATIONES

EX

POETIS LATINIS

EXCERPTÆ.

Argumenta ſingulis præfixa ſunt, quæ cauſam cujuſque & ſummam ex rei geſtæ occaſione explicant.

VOL. I.
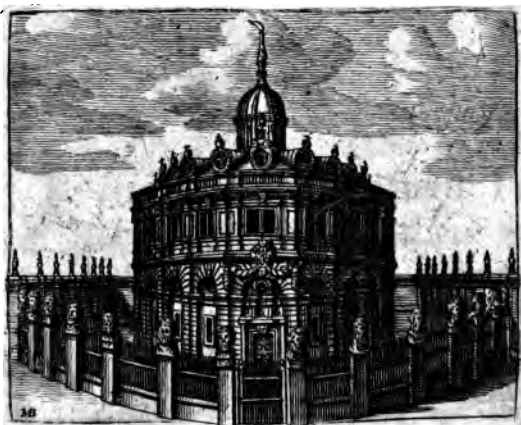
OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, MDCCXI.
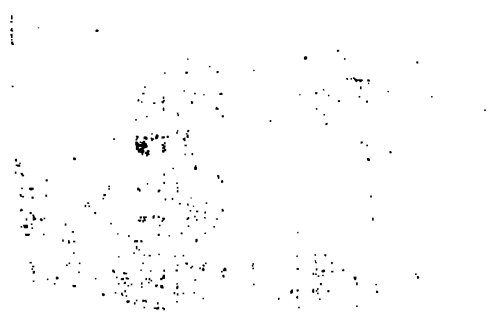
Reverendo Viro

ARTH. CHARLETT

S. T. P.

COLLEGII UNIVERSITATIS

Apud *OXONIENSES*

MAGISTRO.

Vir ornatissime,

OPUS hoc ex Tuis natum Imperiis ad Tua fugit Patrocinia, & tenerioris adinstar germinis, ab eo Sole salutem sibi sperat, à quo ortum duxit. Quicquid enim Juvenile ludit Ingenium ejus non est vigoris, ut suis se sustentet viribus; ejus non est pretii, ut sine mutuata effulgeat

luce:

luce: ideo humilis hicce labor Tuo Nomine gestit ornari pariter & defendi; quamque à suis meritis expectare non potest, eam à Tuis Auspiciis certò sibi pollicetur gratiam. Nostra tenuitas à summis illis Viris, quos exornare quærit, se Tibi commendari rogat: Catullus, Virgilius & Horatius, neglectis & Nepote & Augusto & Mecænate Patronis, Te optant Fautorem; petuntque, ut quos multum amasti Poetas, eos jam respicias Oratores.

Oxon. è Coll. Univ.
Kal. Jan. MDCCXI.

Sum,

Vir insignissime,

Tibi omni studio

devinctissimus

F. ROGERS.

ORATIONES
Ex CATULLO collectæ.

Oratio Atys ex Poemate de Berecynthia & Aty.

Atys, forma pulcherrima juvenis, gravi quodam casu ductus in Phrygiam cum sociis devenit: Cybele, pulchritudine illius capta, illum in numerum Sacerdotum adsciscit, quoque magis suis ministeriis proprium dicaret, id facit ut se emasculet: ille, pristinam sortem memoria recolens, patriam amissam & corpus eviratum tristi hac luget oratione.

PAtria, O mea creatrix, patria, O mea genetrix,
Ego quam miser relinquens, dominos ut herifugæ
Famuli solent, ad Idæ tetuli nemora pedem;
Ut apud nivem, & ferarum gelida stabula forem,
Et earum omnia adirem furibunda latibula:
Ubinam, aut quibus locis te positam, patria, rear?
Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem,
Rabie fera carens dum breve tempus animus est.
Egone à mea remota hæc ferar in nemora domo?
Patria, bonis, amicis, genitoribus abero?
Abero foro, palæstra, stadio, & gymnasiis?
Miser ah miser, querendum est etiam atque etiam, anime.
Quod enim genus figuræ est, ego non quod habuerim?
Ego mulier, ego adolescens, ego ephebus, ego puer,
Ego gymnasî fui flos, ego eram decus olei:
Mihi januæ frequentes, mihi limina tepida,
Mihi floridis corollis redimita domus erat,
Linquendum ubi esset orto mihi sole cubiculum.
Egone Deûm ministra, & Cybeles famula ferar?
Ego Mænas, ego mei pars, ego vir sterilis ero?
Ego viridis algida Idæ nive amicta loca colam?
Ego vitam agam sub altis Phrygiæ columinibus,
Ubi cerva sylvicultrix, ubi aper nemorivagus?
Jam jam dolet, quod egi, jam jamque pœnitet.

Oratio Ariadnes ex Poemate quod inſcribitur *Argonautica.*

Theſeus, ſuſcepto ad expugnandum Minotaurum in Cretam itinere, de tanto eventu ſolicitus ad Minois aulam devenit, ubi Ariadnen illius filiam, ſui amore accenſam, in facinore tam periculoſo accipit auxiliatricem: bujus ope cum monſtrum devicit, in patriam reditum parat: illa abeuntem & perdite amatum comitatur; ſed tanti amoris præmia tulit indigna; nam à Theſeo in deſerto littore relicta feris, inedia & miſeriis omnibus exponitur; quæ cum ſe ita projectam ſentiit, de illius perfidia & immiti animo, deque ſua credulitate & infortuniis multum biſce vocibus queritur.

SIccine me patriis avectam, perfide, ab oris,
Perfide, deſerto liquiſti in litore, Theſeu?
Siccine diſcedens neglecto numine Divûm
Immemor, ah! devota domum perjuria portas?
Nullane res potuit crudelis flectere mentis
Conſilium? tibi nulla fuit clementia præſto,
Immite ut noſtri vellet miteſcere pectus?
At non hæc quondam nobis promiſſa dediſti
Voce; mihi non hæc miſeræ ſperare jubebas;
Sed connubia læta, ſed optatos hymenæos:
Quæ cuncta aerii diſcerpunt irrita venti.
Jam jam nulla viro juranti femina credat,
Nulla viri ſperet ſermones eſſe fideles:
Qui, dum aliquid cupiens animus prægeſtit apiſci,
Nil metuunt jurare, nihil promittere parcunt;
Sed ſimul ac cupidæ mentis ſatiata libido eſt,
Dicta nihil metuere, nihil perjuria curant.
Certe ego te in medio verſantem turbine lethi
Eripui, & potius germanum amittere crevi,
Quam tibi fallaci ſupremo in tempore deeſſe.
Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibuſque
Præda, neque injecta tumulabor mortua terra.
Quænam te genuit ſola ſub rupe leæna?
Quod mare conceptum ſpumantibus exſpuit undis?
Quæ Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vaſta Charybdis,
Talia qui reddis pro dulci præmia vita?
Si tibi non cordi fuerant connubia noſtra,
Sæva quod horrebas priſci præcepta parentis;

Attamen

Attamen in vestras potuisti ducere sedes,
Quæ tibi jucundo famularer serva labore,
Candida permulcens liquidis vestigia lymphis,
Purpureave tuum consternens veste cubile.
Sed quid ego ignaris nequicquam conqueror auris,
Externata malo, quæ nullis sensibus auctæ,
Nec missas audire queunt, nec reddere voces?
Ille autem prope jam mediis versatur in undis;
Nec quisquam apparet vacua mortalis in alga.
Sic nimis insultans extremo tempore sæva
Fors etiam nostris invidit questibus aures.
Jupiter omnipotens, utinam ne tempore primo
Cnosia Cecropiæ tetigissent littora puppes;
Indomito nec dira ferens stipendia tauro
Perfidus in Cretam religasset navita funem;
Nec malus hic celans dulci crudelia forma
Consilia in nostris requiesset sedibus hospes.
Nam quo me referam? quali spe perdita nitar?
Idomeniosne petam montes? ah! gurgite lato
Discernens ponti truculentum ubi dividit æquor?
An patris auxilium sperem? quemne ipsa reliqui
Respersum juvenem fraterna cæde secuta?
Conjugis an fido consoler memet amore?
Quine fugit lentos incurvans gurgite remos?
Præterea nullo (litus solum) insula tecto:
Nec patet egressus pelagi cingentibus undis.
Nulla fugæ ratio, nulla spes: omnia muta,
Omnia sunt deserta: ostentant omnia lethum.
Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
Nec prius à fesso secedent corpore sensus,
Quam justam à Divis exposcam prodita mulctam,
Cœlestumque fidem postrema comprecer hora.
Quare facta virûm mulctantes vindice pœna
Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Frons expirantis præportat pectoris iras,
Huc huc adventate, meas audite querelas,
Quas ego, væ miseræ, extremis proferre medullis
Cogor inops, ardens, amenti cæca furore.
Quæ quoniam vere nascuntur pectore ab imo,
Vos nolite pati nostrum vanescere luctum;
Sed quali solam Theseus me mente reliquit,
Tali mente, Deæ, funestet seque suosque.

Oratio Ægei ex eodem.

Theseus meritas suæ in Ariadnen perfidiæ pœnas luit; enim causa mortis erat, dum eorum quæ præcepit ob vela suæ salutis indicia rediens non prætendebat: erant, quæ abeunti pater in mandatis dedit.

GNate mihi longa jucundior unice vita,
Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere ca
Reddite in extremæ nuper mihi fine senectæ;
Quandoquidem fortuna mea, ac tua fervida virtus
Eripit invito mihi te, quoi languida nondum
Lumina sunt gnati cara saturata figura;
Non ego te gaudiens lætanti pectore mittam,
Nec te ferre sinam fortunæ signa secundæ:
Sed primum multas expromam mente querelas,
Canitiem terra, atque infuso pulvere fœdans;
Inde infecta vago suspendam lintea malo,
Nostros ut luctus, nostræque incendia mentis,
Carbasus obscura dicat ferrugine Ibera.
Quod tibi si sancti concesserit incola Itoni,
(Quæ nostrum genus, ac sedes defendere fretis
Annuit) ut tauri respergas sanguine dextram;
Tum vero facito, ut memori tibi condita corde
Hæc vigeant mandata, nec ulla obliteret ætas.
Ut, simul ac nostros invisent lumina colles,
Funestam antennæ deponant undique vestem,
Candidaque intorti sustollant vela rudentes;
Quamprimum cernens ut læta gaudia mente
Agnoscam, cum te reducem ætas prospera sistet.

ORATIONES
Ex Virgilio collectæ.

Oratio Ariftæi ad matrem Cyrenen.
Georgic. Lib. 4.

Poeta de apium amiſſarum reparatione canens, à narrationis curſu decedit, & fabulam de Ariſtæo paſtore ſumma cum elegantia ac felicitate innectit. Ariſtæus, apibus morbo fameque amiſſis, ad caput Penei amnis triſtis pergit, ubi matri Cyreni damna ſua hiſce verbis aperit.

Georgic. Lib. 4. ver. 321.

MAter Cyrene, mater, quæ gurgitis hujus
Ima tenes, quid me præclara ftirpe Deorum,
Si modò, quem perhibes, pater eft Thymbræus Apollo,
Invifum fatis genuifti? aut quo tibi noftrî
Pulfus amor? quid me cœlum fperare jubebas?
En, etiam hunc ipfum vitæ mortalis honorem,
Quem mihi vix frugum & pecudum cuftodia folers
Omnia tentanti extuderat, te matre, relinquo.
Quin age, & ipfa manu felices erue filvas;
Fer ftabulis inimicum ignem, atque interfice meffes,
Ure fata; & validam in vites molire bipennem:
Tanta meæ fi te ceperunt tædia laudis.

Oratio Cyrenes ad Ariftæum.

Cyrene, filii querelis mota, in cava eum ſub amne penetralia admitti jubet: poſt epulas monet ut ad Protea Neptuni vatem tendat, qui ab illo prius vinctus expediet cauſam morbi illius quo apes ſuæ periere: ut vatem devinciat rem dolo agendam dicit, ſe in Protei antro celet oportet, quo facilius æſtivos ſoles fugientem & ſomno reclinem opprimat;

mat; suadetque, dum varias se mutat in formas, ut vincula, quibus captivum tenere vult, fortiori dextra tendat, quoadusque in eandem formam redeat, qua primo indutum invenerat.

Georgic. Lib. 4. ver. 387.

EST in Carpathio Neptuni gurgite vates
Cæruleus Proteus, magnum qui piscibus æquor,
Et juncto bipedum curru metitur equorum.
Hic nunc Emathiæ portus patriamque revisit
Pallenen. hunc & Nymphæ veneramur, & ipse
Grandævus Nereus. novit namque omnia vates,
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.
Quippe ita Neptuno visum est: immania cujus
Armenta, & turpes pascit sub gurgite phocas.
Hic tibi, nate, prius vinclis capiendus, ut omnem
Expediat morbi causam, eventusque secundet.
Nam sine vi non ulla dabit præcepta, neque illum
Orando flectes: vim duram & vincula capto
Tende: doli circum hæc demum frangentur inanes.
Ipsa ego te, medios cum Sol accenderit æstus,
Cum sitiunt herbæ, & pecori jam gratior umbra est,
In secreta senis ducam, quò fessus ab undis
Se recipit: facilè ut somno aggrediare jacentem.
Verùm ubi correptum manibus vinclisque tenebis,
Tum variæ illudent species, atque ora ferarum.
Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
Squammosusque draco, & fulva cervice leæna:
Aut acrem flammæ sonitum dabit, atque ita vinclis
Excidet; aut in aquas tenues dilapsus abibit.
Sed quanto ille magis formas se vertet in omnes,
Tanto, nate, magis contende tenacia vincla:
Donec talis erit mutato corpore, qualem
Videris, incepto tegeret cum lumina somno.

Oratio Protei ad Aristæum.

Aristæus clam in Protei antro à matre positus illum inopinum manicis devincit, qui ubi varias induerat formas, nec ulla fallacia fugam reperit, in sese tandem victus redit: Aristæum itineris causam rogat, quam ubi intelligit, hac in oratione

tione illi ostendit Orpheum mala illa quæ passus erat sibi deprecasse ob conjugem amissam, quæ, dum suos fugit amplexus, hydri morsu interiit. Felicem hinc Proteus occasionem arripit de Orpheo Eurydiceque fabulam narrandi.

Georgic. Lib. 4. ver. 453.

NON te nullius exercent numinis iræ.
Magna luis commissa: tibi has miserabilis Orpheus
Haudquaquam ob meritum pœnas, ni fata resistant,
Suscitat; & rapta graviter pro conjuge sævit.
Illa quidem, dum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes hydrum moritura puella
Servantem ripas alta non vidit in herba.
At chorus æqualis Dryadum clamore supremos
Implerunt montes: flerunt Rhodopeiæ arces,
Altaque Pangæa, & Rhesi Mavortia tellus,
Atque Getæ, atque Hebrus, atque Actias Orithyia.
Ipse cava solans ægrum testudine amorem,
Te, dulcis conjux, te solo in litore secum,
Te veniente die, te decedente canebat.
Tænarias etiam fauces, alta ostia Ditis,
Et caligantem nigra formidine lucum
Ingressus, Manesque adiit, Regemque tremendum,
Nesciaque humanis precibus mansuescere corda.
At cantu commotæ Erebi de sedibus imis
Umbræ ibant tenues, simulacraque luce carentum:
Quàm multa in silvis avium se millia condunt,
Vesper ubi, aut hibernus agit de montibus imber:
Matres, atque viri, defunctaque corpora vita
Magnanimûm heroum, pueri, innuptæque puellæ,
Impositique rogis juvenes ante ora parentum;
Quos circum limus niger, & deformis arundo
Cocyti tardaque palus inamabilis unda
Alligat, & novies Styx interfusa coercet.
Quin ipsæ stupuere domus, atque intima Lethi
Tartara, cæruleosque implexæ crinibus angues
Eumenides, tenuitque inhians tria Cerberus ora,
Atque Ixionei vento rota constitit orbis.
Jamque pedem referens, casus evaserat omnes;
Redditaque Eurydice superas veniebat ad auras,
Ponè sequens; namque hanc dederat Proserpina legem:
Cum subita incautum dementia cepit amantem,
Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes.

Restitit, Eurydicenque suam, jam luce sub ipsa,
Immemor, heu! victusque animi, respexit: ibi omnis
Effusus labor, atque immitis rupta tyranni
Fœdera; terque fragor stagnis auditus Avernis.
Illa, Quis & me, inquit, miseram, & te perdidit Orpheu?
Quis tantus furor? en iterum crudelia retro
Fata vocant, conditque natantia lumina somnus.
Jamque vale. feror ingenti circumdata nocte,
Invalidasque tibi tendens, heu! non tua, palmas.
Dixit: & ex oculis subito, ceu fumus in auras
Commistus tenues, fugit diversa: neque illum,
Prensantem nequicquam umbras, & multa volentem
Dicere, præterea vidit: nec portitor Orci
Amplius objectam passus transire paludem.
Quid faceret? quò se rapta bis conjuge ferret?
Quo fletu Manes, qua numina voce moveret?
Illa quidem Stygia nabat jam frigida cymba.
Septem illum totos perhibent ex ordine menses,
Rupe sub aëria, deserti ad Strymonis undam
Flevisse, & gelidis hæc evolvisse sub antris,
Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus.
Qualis populea mœrens philomela sub umbra
Amissos queritur fetus, quos durus arator
Observans nido implumes detraxit: at illa
Flet noctem, ramoque sedens miserabile carmen
Integrat, & mœstis late loca questibus implet.
Nulla Venus, nullique animum flexere Hymenæi,
Solus Hyperboreas glacies, Tanaimque nivalem,
Arvaque Rhipæis nunquam viduata pruinis
Lustrabat; raptam Eurydicen, atque irrita Ditis
Dona querens. spreto Ciconum quo munere matres,
Inter sacra Deûm, nocturnique Orgia Bacchi,
Discerptum latos juvenem sparsere per agros.
Tum quoque marmorea caput à cervice revulsum,
Gurgite cum medio portans Oeagrius Hebrus
Volveret, Eurydicen vox ipsa, & frigida lingua,
Ah, miseram Eurydicen, anima fugiente, vocabat:
Eurydicen toto referebant flumine ripæ.

Oratio

Oratio Cyrenes ad Ariſtæum.

Cyrene filium ſuum dolore pene oppreſſum ſolatur, monetque ut Nymphas iratas, Eurydices comites tauris placet, à quibus mactatis ſpondet futurum mali ſui remedium.

Georgic. Lib. 4. ver. 531.

NAte, licet triſtes animo deponere curas.
Hæc omnis morbi cauſa: hinc miſerabile Nymphæ,
Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis,
Exitium miſere apibus. tu munera ſupplex
Tende, petens pacem, & faciles venerare Napæas:
Namque dabunt veniam votis, iraſque remittent.
Sed modus orandi qui ſit, prius ordine dicam.
Quattuor eximios præſtanti corpore tauros,
Qui tibi nunc viridis depaſcunt ſumma Lycæi,
Delige, & intacta totidem cervice juvencas.
Quattuor his aras alta ad delubra Dearum
Conſtitue, & ſacrum jugulis demitte cruorem;
Corporaque ipſa boum frondoſo deſere luco.
Poſt, ubi nona ſuos Aurora oſtenderit ortus,
Inferias Orphei Lethæa papavera mittes,
Placatam Eurydicen vitula venerabere cæſa,
Et nigram mactabis ovem, lucumque reviſes.

ORA-

ORATIONE

EX

VIRGILII ÆNEID.

Collectæ.

Oratio Junonis.

Cum Juno ruinam suæ Carthagini à Trojanis ventu animadvertit, & prosperam illorum navigationem non summo metu atque invidia vidit, gentem illam jam olim visam funditus delere statuens, hæc secum loquuta est

Æneid. Lib. I. verf. 41.

——— Mene incepto desistere victam?
Nec posse Italia Teucrorum avertere regem?
Quippe vetor fatis. Pallasne exurere classem
Argivûm, atque ipsos potuit submergere ponto,
Unius ob noxam & furias Ajacis Oilei?
Ipsa, Jovis rapidum jaculata è nubibus ignem,
Disjecitque rates, evertitque æquora ventis:
Illum expirantem transfixo pectore flammas
Turbine corripuit, scopuloque infixit acuto.
Ast ego, quæ Divûm incedo Regina, Jovisque
Et soror, & conjux, una cum gente tot annos
Bella gero. & quisquam numen Junonis adoret
Præterea, & supplex aris imponat honorem?

Oratio Junonis ad Æolum.

Juno deinde sub pectore vindices nutriens iras ad Æolum ventorum regem properat, suadetque ut Trojanorum classem in Italiam tendentem procella submergat, donumque amabile in tanti officii præmium ponit; ad quem hujusmodi usa est oratione.

Æneid. Lib. I. verſ. 69.

ÆOle (namque tibi Divûm pater atque hominum rex
Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento)
Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat æquor,
Ilium in Italiam portans, victoſque Penates.
Incute vim ventis, ſubmerſaſque obrue puppes;
Aut age diverſas; & disjice corpora ponto.
Sunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore Nymphæ;
Quarum, quæ forma pulcherrima, Deiopeiam
Connubio jungam ſtabili, propriamque dicabo:
Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

Oratio Æoli ad Junonem.

Æolus pari cum modeſtia ac obſequio poſcenti Divæ hæc retulit.

Æneid. Lib. I. verſ. 80.

——————— Tuus, O Regina, quid optes
Explorare labor: mihi juſſa capeſſere fas eſt.
Tu mihi quodcumque hoc regni, tu ſceptra, Jovemque
Concilias, tu das epulis accumbere Divûm,
Nimborumque facis tempeſtatumque potentem.

Oratio Neptuni ad Ventos.

Neptunus triſte Trojanorum miſertus naufragium & indignans ab Æolo ſua agitari imperia, ad ſe vocat Eurum atque Zephyrum, quos cum Rege ſuo hujuſmodi increpat verbis.

Æneid. Lib. I. ver. 134.

TAntane vos generis tenuit fiducia veſtri?
Jam coelum terramque, meo ſine numine, venti,

Miſcere,

Miscere, & tantas audetis tollere moles?
Quos ego: sed motos præstat componere fluctus.
Post mihi non simili pœna commissa luetis.
Maturate fugam, Regique hæc dicite vestro:
Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem,
Sed mihi sorte datum. tenet ille immania saxa,
Vestras, Eure, domos: illa se jactet in aula
Æolus, & clauso ventorum carcere regnet.

Oratio Æneæ ad socios.

Æneas, cum septem tantum naves ex omni numero à te
state servasset, socios tam gravi casu oppressos inter e
hujusmodi solatur alloquio.

Æneid. Lib. I. ver. 202.

O Socii, (neque enim ignari sumus ante malorui
O passi graviora: dabit Deus his quoque finem
Vos, & Scyllæam rabiem, penitusque sonantes
Accêstis scopulos: vos & Cyclopea saxa
Experti; revocate animos, mœstumque timorem
Mittite: forsan & hæc olim meminisse juvabit.
Per varios casus, per tot discrimina rerum
Tendimus in Latium; sedes ubi fata quietas
Ostendunt: illic fas regna resurgere Trojæ.
Durate, & vosmet rebus servare secundis.

Oratio Veneris ad Jovem.

Venus iniquam sui Æneæ fortunam graviter ferens hisce
vem aggreditur querelis, dum è Cœlo despexit illius cl
per Libyam stratam.

Æneid. Lib. I. ver. 233.

——— O, qui res hominumque Deûmque
Æternis regis imperiis, & fulmine terres:
Quid meus Æneas in te committere tantum,
Quid Troes potuere? quibus tot funera passis,
Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?
Certe hinc Romanos olim, volventibus annis,
Hinc fore ductores, revocato à sanguine Teucri,
Qui mare, qui terras omni ditione tenerent,

Pollic

Pollicitus: quæ te, Genitor, ſententia vertit?
Hoc equidem occaſum Trojæ, triſteſque ruinas
Solabar, fatis contraria fata rependens.
Nunc eadem fortuna viros tot caſibus actos
Inſequitur. quem das finem, Rex magne, laborum?
Antenor potuit, mediis elapſus Achivis,
Illyricos penetrare ſinus, atque intima tutus
Regna Liburnorum, & fontem ſuperare Timavi:
Unde per ora novem vaſto cum murmure montis
It mare proruptum, & pelago premit arva ſonanti.
Hìc tamen ille urbem Patavi, ſedeſque locavit
Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit
Troïa: nunc placida compoſtus pace quieſcit.
Nos, tua progenies, cœli quibus annuis arcem,
Navibus (infandum) amiſſis, unius ob iram
Prodimur, atque Italis longe disjungimur oris.
Hic pietatis honos? ſic nos in ſceptra reponis?

Oratio Jovis ad Venerem.

Jupiter omnem Veneris timorem ſummovet, animumque triſtem grata hac exhilarat oratione.

Æneid Lib. I. v. 261.

PArce metu Cytherea: manent immota tuorum
Fata tibi: cernes urbem & promiſſa Lavini
Mœnia; ſublimemque feres ad ſidera cœli
Magnanimum Ænean: neque me ſententia vertit.
Hic tibi (fabor enim, quando hæc te cura remordet:
Longius & volvens fatorum arcana movebo)
Bellum ingens geret Italia, populoſque feroces
Contundet; moreſque viris & mœnia ponet:
Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas,
Ternaque tranſierint Rutulis hiberna ſubactis.
At puer Aſcanius, cui nunc cognomen Iülo
Additur, (Ilus erat, dum res ſtetit Ilia regno)
Triginta magnos volvendis menſibus orbes
Imperio explebit, regnumque à ſede Lavini
Transferet, & longum multa vi muniet Albam.
Hìc jam tercentum totos regnabitur annos
Gente ſub Hectorea: donec regina ſacerdos
Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.
Inde lupæ fulvo nutricis tegmine lætus

Romulus

Romulus excipiet gentem, & Mavortia condet
Mœnia, Romanosque suo de nomine dicet.
His ego nec metas rerum, nec tempora pono:
Imperium sine fine dedi. quin aspera Juno,
Quæ mare nunc terrasque metu cœlumque fatigat,
Consilia in melius referet, mecumque fovebit
Romanos rerum dominos, gentemque togatam.
Sic placitum. veniet lustris labentibus ætas,
Cum domus Assaraci Phthiam clarasque Mycenas
Servitio premet, ac victis dominabitur Argis.
Nascetur pulchra Trojanus origine Cæsar,
Imperium Oceano, famam qui terminet astris,
Julius, à magno demissum nomen Iülo.
Hunc tu olim cœlo, spoliis Orientis onustum,
Accipies secura: vocabitur hic quoque votis.
Aspera tum positis mitescent secula bellis:
Cana fides, & Vesta, Remo cum fratre Quirinus
Jura dabunt: diræ ferro & compagibus arctis
Claudentur belli portæ. Furor impius intus
Sæva sedens super arma, & centum vinctus ahenis
Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Oratio Veneris ad Æneam.

Venus Spartanæ virginis formam induens Æneæ in ignoto litore erranti obviam fit, & post aliquod utrinque colloquium, filio petenti quasnam in oras pervenerat respondet, & inde felicem arripit occasionem Pygmalionis dirum nefas & Didonis insignem emptæ telluris fraudem memorare.

Æneid. Lib. I. vers. 339.

——Haud equidem tali me dignor honore.
Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,
Purpureoque alte suras vincire cothurno.
Punica regna vides, Tyrios, & Agenoris urbem:
Sed fines Libyci, genus intractabile bello.
Imperium Dido Tyria regit urbe profecta,
Germanum fugiens. longa est injuria, longæ
Ambages: sed summa sequar fastigia rerum.
Huic conjux Sichæus erat, ditissimus agri
Phœnicum, & magno miseræ dilectus amore:
Cui pater intactam dederat, primisque jugarat

Ominibus.

Ominibus. sed regna Tyri germanus habebat
Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.
Quos inter medius venit furor. ille Sichæum
Impius ante aras, atque auri cæcus amore,
Clam ferro incautum superat; securus amorum
Germanæ: factumque diu celavit; & ægram,
Multa malus simulans, vana spe lusit amantem.
Ipsa sed in somnis inhumati venit imago
Conjugis, ora modis attollens pallida miris:
Crudeles aras, trajectaque pectora ferro
Nudavit, cæcumque domus scelus omne retexit.
Tum celerare fugam, patriaque excedere suadet:
Auxiliumque viæ veteres tellure recludit
Thesauros, ignotum argenti pondus & auri.
His commota, fugam Dido, sociosque parabat.
Conveniunt, quibus aut odium crudele tyranni,
Aut metus acer erat: naves, quæ forte paratæ,
Corripiunt, onerantque auro. portantur avari
Pygmalionis opes pelago: dux femina facti.
Devenere locos, ubi nunc ingentia cernes
Mœnia, surgentemque novæ Carthaginis arcem.
Mercatique solum, facti de nomine Byrsam,
Taurino quantum possent circumdare tergo.
Sed vos qui tandem? quibus aut venistis ab oris?
Quóve tenetis iter? ———

Oratio Æneæ ad Venerem.

Æneas matri sub ipso orationis fine quærenti quisnam ipse sit hæc refert, & multa suis super infortuniis narrat.

Æneid. Lib. I. vers. 376.

O Dea, si prima repetens ab origine pergam,
Et vacet annales nostrorum audire laborum;
Ante diem clauso componet vesper Olympo.
Nos Troja antiqua (si vestras forte per aures
Trojæ nomen iit) diversa per æquora vectos,
Forte sua Libycis tempestas appulit oris.
Sum pius Æneas, raptos qui ex hoste Penates
Classe veho mecum; fama super æthera notus.
Italiam quæro patriam, & genus ab Jove summo.
Bis denis Phrygium conscendi navibus æquor;

Matre Dea monſtrante viam, data fata ſecutus:
Vix ſeptem convulſæ undis Euroque ſuperſunt.
Ipſe ignotus, egens, Libyæ deſerta peragro;
Europa atque Aſia pulſus. ———

Oratio Veneris ad Æneam.

Venus filium plura loquentem non diutius paſſa medio hac interfata eſt dolore.

Æneid. Lib. I. verſ. 391.

QUiſquis es; haud (credo) inviſus cœleſtibus auras
Vitales carpis, Tyriam qui adveneris urbem.
Perge modò, atque hinc te Reginæ ad limina perfer.
Namque tibi reduces ſocios, claſſemque relatam
Nuntio, & in tutum verſis Aquilonibus actam;
Ni fruſtra augurium vani docuere parentes.
Aſpice bis ſenos lætantes agmine cycnos,
Ætheria quos lapſa plaga Jovis ales aperto
Turbabat cœlo; nunc terras ordine longo
Aut capere, aut captas jam deſpectare videntur.
Ut reduces illi ludunt ſtridentibus alis,
Et cœtu cinxere polum, cantuſque dedere;
Haud aliter puppeſque tuæ pubeſque tuorum,
Aut portum tenet, aut pleno ſubit oſtia velo.
Perge modo, & qua te ducit via, dirige greſſum.

Oratio Ilionei ad Didonem.

Æneas à Venere involutus nebula ad Tyriorum Urbem pervenit, ubi, dum nitidam Templi miratur elegantiam, Didonem cernit intrantem, ſocioſque, quos ſæva tempeſtate amiſſos lugebat, ſoſpites primum videt; quorum ſenior Ilioneus pro ſe & comitibus Reginam ſollicitat, & curſus ducem atque cauſam & nuperum caſum exponens, corda Tyriorum prius aſpera hac lenit oratione.

Æneid. Lib. I. verſ. 526.

O Regina, novam cui condere Juppiter urbem,
Juſtitiaque dedit gentes frænare ſuperbas:
Troes te miſeri, ventis maria omnia vecti,
Oramus: prohibe infandos à navibus ignes,
Parce pio generi, & propius res aſpice noſtras.

Non

[N]on nos aut ferro Libycos populare Penates
[V]enimus, aut raptas ad litora vertere prædas.
[N]on ea vis animo, nec tanta superbia victis.
[E]st locus, Hesperiam Graii cognomine dicunt,
[T]erra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ;
[O]Enotrii coluere viri: nunc fama, minores
[It]aliam dixisse, ducis de nomine gentem.
[H]uc cursus fuit.———
[C]um subito assurgens fluctu nimbosus Orion
[I]n vada cæca tulit, penitusque procacibus Austris,
[P]erque undas, superante salo, perque invia saxa
[D]ispulit: huc pauci vestris adnavimus oris.
[Q]uod genus hoc hominum? quæve hunc tam barbara mo- [rem
[P]ermittit patria? hospitio prohibemur arenæ:
[B]ella cient primaque vetant consistere terra.
[S]i genus humanum & mortalia temnitis arma;
[A]t sperate Deos memores fandi atque nefandi.
[R]ex erat Æneas nobis: quo justior alter
[N]ec pietate fuit, nec bello major & armis.
[Q]uem si fata virum servant, si vescitur aura
[Æ]theria, nec adhuc crudelibus occubat umbris;
[N]on metus, officio nec te certasse priorem
[P]œniteat. sunt & Siculis regionibus urbes,
[A]rmaque, Trojanoque à sanguine clarus Acestes.
[Q]uassatam ventis liceat subducere classem,
[E]t silvis aptare trabes, & stringere remos:
[S]i datur Italiam, sociis & Rege recepto,
[T]endere: ut Italiam læti Latiumque petamus:
[S]in absumta salus, & te, pater optime Teucrûm,
[P]ontus habet Libyæ, nec spes jam restat Iüli;
[A]t freta Sicaniæ saltem, sedesque paratas,
[U]nde huc advecti, regemque petamus Acesten.

Oratio Didonis ad Ilioneum.

[D]ido auditâ Ilionei oratione docet cur primo iis litora negaverat, deinde illos benignissime affata est.

Æneid. Lib. I. ver. 566.

SOlvite corde metum, Teucri, secludite curas.
Res dura, & regni novitas me talia cogunt
Moliri, & latè fines custode tueri.

Quis genus Æneadum, quis Trojæ nesciat urbem?
Virtutesque, virosque, & tanti incendia belli?
Non obtusa adeò gestamus pectora Pœni:
Nec tam aversus equos Tyria Sol jungit ab urbe.
Seu vos Hesperiam magnam, Saturniaque arva,
Sive Erycis fines, regemque optatis Acesten;
Auxilio tutos dimittam, opibusque juvabo.
Vultis & his mecum pariter considere regnis?
Urbem quam statuo, vestra est: subducite naves.
Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agetur.
Atque utinam rex ipse, Noto compulsus eodem,
Afforet Æneas! equidem per litora certos
Dimittam, & Libyæ lustrare extrema jubebo;
Si quibus ejectus silvis, aut urbibus errat.

Oratio Æneæ ad Didonem.

Æneas summa cum lætitia accipit quæ Dido protulit, & Veneris ope se coram exhibens Reginam ex improviso alloquitur, ejusque hospitii munificentiam se in animo non immemori repositurum dicit.

Æneid. Lib. I. ver. 599.

———Coram, quem quæritis, adsum,
Troius Æneas, Libycis ereptus ab undis.
O sola infandos Trojæ miserata labores!
Quæ nos, relliquias Danaûm, terræque marisque
Omnibus exhaustos jam casibus, omnium egenos,
Urbe, domo socias: grates persolvere dignas
Non opis est nostræ, Dido, nec quicquid ubique est
Gentis Dardaniæ, magnum quæ sparsa per orbem.
Dî tibi, si qua pios respectant numina, si quid
Usquam justitiæ est, & mens sibi conscia recti,
Præmia digna ferant. quæ te tam læta tulerunt
Secula? qui tanti talem genuere parentes?
In freta dum fluvii current, dum montibus umbræ
Lustrabunt convexa, polus dum sidera pascet;
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt;
Quæ me cunque vocant terræ.

Oratio Didonis ad Ænean.

Hac in oratione Dido recolit quali olim in honore floruere Troes, & quali jam in æstimatione ponit Ænean & comites; rogatque ut iisdem dignarentur & legibus atque regno frui.

Æneid. Lib. I. ver. 619.

QUis te nate Dea, per tanta pericula casus
Insequitur? quæ vis immanibus applicat oris?
Tu ne ille Æneas, quem Dardanio Anchisæ
Alma Venus Phrygii genuit Simoentis ad undam?
Atque equidem Teucrum memini Sidona venire,
Finibus expulsum patriis, nova regna petentem,
Auxilio Beli. genitor tum Belus opimam
Vastabat Cyprum, & victor ditione tenebat.
Tempore jam ex illo casus mihi cognitus urbis
Trojanæ, nomenque tuum, regesque Pelasgi.
Ipse hostis Teucros insigni laude ferebat,
Seque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat.
Quare agite, O tectis, juvenes, succedite nostris.
Me quoquè per multos similis fortuna labores
Jactatam, hac demum voluit consistere terra.
Non ignàra mali, miseris succurrere disco.

Oratio Veneris ad Cupidinem.

Venus verita quo se Didonis vertant hospitia, ad illam statuit Cupidinem pro Ascanio (quem in Ida sopitum clauserat) mittere; hac de causa mota, ut Reginam Æneæ amore captivam teneat: Cui his precibus simul ac monitis usa est.

Æneid. Lib. I. ver. 668.

NAte, meæ vires, mea magna potentia; solus,
Nate, Patris summi qui tela Typhoëa temnis;
Ad te confugio, & supplex tua numina posco.
Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum
Litora jactetur, odiis Junonis iniquæ,
Nota tibi: & nostro doluisti sæpe dolore.
Hunc Phœnissa tenet Dido, blandisque moratur
Vocibus: & vereor, quò se Junonia vertant

Hospitia: haud tanto cessabit cardine rerum.
Quocirca capere ante dolis, & cingere flamma
Reginam meditor; ne quo se numine mutet;
Sed magno Æneæ mecum teneatur amore.
Quà facere id possis, nostram nunc accipe mentem.
Regius, accitu cari genitoris, ad urbem
Sidoniam puer ire parat, mea maxima cura;
Dona ferens, pelago, & flammis restantia Trojæ.
Hunc ego sopitum somno, super alta Cythera,
Aut super Idalium, sacrata sede recondam:
Ne quà scire dolos, mediusve occurrere possit.
Tu faciem illius, noctem non amplius unam,
Falle dolo; & notos pueri puer indue vultus:
Ut, cum te gremio accipiet lætissima Dido,
Regales inter mensas, laticemque Lyæum,
Cum dabit amplexus, atque oscula dulcia figet;
Occultum inspires ignem, fallasque veneno.

ORATIONES EX *VIRGILII ÆNEID.* Lib. II. Collectæ.

Oratio Laocoontis ad Trojanos.

Græci viribus decennali bello jam attritis, virtutique diffidentes ad dolum confugiunt, ingentem ædificant equum ac fallaci ejus in utero armatos includunt milites; hunc Palladi pro reditu votum simulant & ad Trojæ mænia relinquunt, dum ipsi interim in Tenedo latent: Troes abiisse rati de equo in urbem admittendo dubium habent concilium: Laocoon latentem sub dono metuens dolum nimis facilem eorum fidem ardenti hac oratione objurgat.

Æneid. Lib. II. ver. 42.

——O miseri, quæ tanta insania, cives?
Creditis avectos hostes? aut ulla putatis
Dona carere dolis Danaûm? sic notus Ulysses?

Aut

Aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi;
Aut hæc in nostros fabricata est machina muros,
Inspectura domos, venturaque desuper urbi;
Aut aliquis latet error: equo ne credite, Teucri.
Quicquid id est, timeo Danaos, & dona ferentes.

Oratio Sinonis coram Priamo.

Sinon de industria à Græcis vinctus ultro sese pastoribus Trojanis obtulit, qui ipsum in urbem ducunt; ubi quærentibus quisnam & de qua gente sit & quid dicere possit ut sibi fidem conciliet; ille à suis prius instructus ficta illius infortunia memorat; nec quid de equo refert quo melius suum occultet consilium, quoque magis eorum inquirendi accendat cupidinem.

Æneid. Lib.II. ver.77.

CUncta equidem tibi, Rex, fuerint quæcunque, fatebor
Vera, *inquit*: neque me Argolica de gente negabo,
Hoc primum; nec, si miserum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.
Fando aliquid, si forte tuas pervenit ad aures
Belidæ nomen Palamedis, & inclyta fama
Gloria; quem falsa sub proditione Pelasgi
Insontem, infando indicio, quia bella vetabat,
Demisere neci: nunc cassum lumine lugent:
Illi me comitem, & consanguinitate propinquum,
Pauper in arma pater primis huc misit ab annis.
Dum stabat regno incolumis, regnumque vigebat
Consiliis; & nos aliquod nomenque decusque
Gessimus. invidia postquam pellacis Ulyssei
(Haud ignota loquor) superis concessit ab oris;
Afflictus vitam in tenebris, luctuque trahebam,
Et casum insontis mecum indignabar amici.
Nec tacui demens; & me, fors siqua tulisset,
Si patrios unquam remeassem victor ad Argos,
Promisi ultorem, & verbis odia aspera movi.
Hinc mihi prima mali labes: hinc semper Ulysses
Criminibus terrere novis: hinc spargere voces
In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma.
Nec requievit enim, donec Calchante ministro ...
Sed quid ego hæc autem nequicquam ingrata revolvo?
Quidve moror? si omnes uno ordine habetis Achivos,

Idque audire sat est; jamdudum sumite pœnas.
Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ.

Sinon consulto à narratione decedit; ut pergat ardentiores eum petunt Trojani, rogatus ille voces redintegrat simulatas.

Æneid. Lib. II. ver. 108.

SÆpe fugam Danai Trojâ cupiere relicta
Moliri; & longo fessi discedere bello.
Fecissentque utinam! sæpe illos aspera ponti
Interclusit hiems, & terruit Auster euntes.
Præcipue, cum jam hic trabibus contextus acernis
Staret equus, toto sonuerunt æthere nimbi,
Suspensi Eurypylum scitatum oracula Phœbi
Mittimus: isque adytis hæc tristia dicta reportat.
Sanguine placastis ventos, & virgine cæsa,
Cum primum Iliacas Danai venistis ad oras;
Sanguine quærendi reditus, animaque litandum
Argolica. vulgi quæ vox ut venit ad aures,
Obstupuere animi, gelidusque per ima cucurrit
Ossa tremor; cui fata parent, quem poscat Apollo.
Hìc Ithacus vatem magno Calchanta tumultu
Protrahit in medios: quæ sint ea numina Divûm
Flagitat. & mihi jam multi crudele canebant
Artificis scelus, & taciti ventura videbant.
Bis quinos silet ille dies, tectusque recusat
Prodere voce sua quemquam, aut opponere morti.
Vix tandem magnis Ithaci clamoribus actus,
Compositò rumpit vocem, & me destinat aræ.
Assensere omnes: & quæ sibi quisque timebat,
Unius in miseri exitium conversa tulere.
Jamque dies infanda aderat: mihi sacra parari,
Et salsæ fruges, & circum tempora vittæ.
Eripui, fateor, letho me, & vincula rupi;
Limosoque lacu per noctem obscurus in ulva
Delitui, dum vela darent, si forte dedissent.
Nec mihi jam patriam antiquam spes ulla videndi,
Nec dulces natos, exoptatumque parentem:
Quos illi fors ad pœnas ob nostra reposcent
Effugia, & culpam hanc miserorum morte piabunt.
Quod te, per Superos, & conscia numina veri,
Per, si qua est quæ restat adhuc mortalibus usquam

Intemerata fides, oro, miserere laborum
Tantorum, miserere animi non digna ferentis.

Oratio Sinonis ad Priamum.

Finitâ Sinonis oratione Priamus benigniter eum excipiens interrogat, quò tam immanem equi molem struxere Danai: cui paratus mendaci hæc profert pectore.

Æneid. Lib. II. ver. 154.

VOs, æterni ignes, & non violabile vestrum
Testor numen, *ait*; vos aræ, ensesque nefandi,
Quos fugi; vittæque Deûm, quas hostia gessi:
Fas mihi Graiorum sacrata resolvere jura;
Fas odisse viros, atque omnia ferre sub auras,
Si qua tegunt: teneor patriæ nec legibus ullis.
Tu modo promissis maneas, servataque serves
Troja fidem; si vera feram, si magna rependam.
Omnis spes Danaûm, & cœpti fiducia belli
Palladis auxiliis semper stetit. impius ex quo
Tydides sed enim, scelerumque inventor Ulysses,
Fatale aggressi sacrato avellere templo
Palladium, cæsis summæ custodibus arcis,
Corripuere sacram effigiem, manibusque cruentis
Virgineas ausi Divæ contingere vittas;
Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri
Spes Danaûm; fractæ vires, aversa Deæ mens.
Nec dubiis ea signa dedit Tritonia monstris.
Vix positum castris simulacrum, arsere coruscæ
Luminibus flammæ arrectis, salsusque per artus
Sudor iit; terque ipsa solo, mirabile dictu,
Emicuit, parmamque ferens, hastamque trementem.
Extemplo tentanda fuga canit æquora Calchas:
Nec posse Argolicis exscindi Pergama telis,
Omina ni repetant Argis, numenque reducant,
Quod pelago, & curvis secum advexere carinis.
Et nunc, quod patrias vento petiere Mycenas,
Arma Deosque parant comites, pelagoque remenso,
Improvisi aderunt. ita digerit omina Calchas.
Hanc, pro Palladio, moniti, pro numine læso,
Effigiem statuere; nefas quæ triste piaret.
Hanc tamen immensam Calchas attollere molem

Roboribus textis, cœloque educere jussit;
Ne recipi portis, aut duci in mœnia possit:
Neu populum antiqua sub relligione tueri.
Nam si vestra manus violasset dona Minervæ;
Tum magnum exitium (quod Dî prius omen in ipsum
Convertant) Priami imperio, Phrygibusque futurum;
Sin manibus vestris vestram ascendisset in urbem;
Ultro Asiam magno Pelopeia ad mœnia bello
Venturam, & nostros ea fata manere nepotes.

Oratio Panthei ad Ænean.

Recepto in urbem equo, Sinon sub alta nocte, post datum à Græcorum classe signum, aperit ejus claustra; per quæ læti se promunt Danaorum proceres, ac sociis inter mœnia admissis igni ferroque securam ex improviso opprimunt urbem. Æneas armorum sonitu suscitatus Pantheo obviam fit, cui pauca interroganti ille summo non sine luctu hæc tristia refert.

Æneid. Lib. II. ver. 324.

Venit summa dies, & ineluctabile tempus
Dardaniæ. fuimus Troes; fuit Ilium, & ingens
Gloria Teucrorum. ferus omnia Juppiter Argos
Transtulit; incensa Danai dominantur in urbe.
Arduus armatos mediis in mœnibus adstans
Fundit equus. victorque Sinon incendia miscet
Insultans: portis alii bipatentibus adsunt,
Millia quot magnis nunquam venere Mycenis.
Obsedere alii telis angusta viarum
Oppositi: stat ferri acies mucrone corusco
Stricta, parata neci: vix primi prœlia tentant
Portarum vigiles, & cæco Marte resistunt.

Oratio Hecubæ ad Priamum.

Cum Priamus ruinam passim per urbem fusam videt, multis fractus annis arma diu desueta sumit; quem nequicquam his accinctum Hecuba suadet ut ad sacra potius Deorum altaria secum confugiat.

Æneid. Lib. II. ver. 519.

——Quæ mens tam dira, miserrime conjux,
Impulit his cingi telis? aut quo, ruis? *inquit.*

Non

Non tali auxilio, nec defensoribus istis
Tempus eget: non, si ipse meus nunc afforet Hector.
Huc tandem concede: hæc ara tuebitur omnes:
Aut moriere simul. ——

Oratio Priami ad Phyrrum.

Pyrrhus Politen Priami filium vulneratum vel ad ipsam necem adurget, coram illis aris ad quas Pater Regius cum conjuge fugisset, qui tanti facinoris flagitio commotus suas indignanti hac voce emisit iras.

Æneid. Lib. II. ver. 535.

AT tibi pro scelere, *exclamat*, pro talibus ausis,
Dî (si qua est cœlo pietas, quæ talia curet)
Persolvant grates dignas, & præmia reddant
Debita: qui nati coràm me cernere lethum
Fecisti, & patrios fœdasti funere vultus.
At non ille, satum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoste fuit Priamo: sed jura fidemque
Supplicis erubuit; corpusque exsangue sepulcro
Reddidit Hectoreum; meque in mea regna remisit.

Oratio Æneæ super Helenam.

Æneas, videns Helenam tantæ stragis causam in Templo Vestæ latentem, super illam iracundo hæc pectore agitat.

Æneid. Lib. II. ver. 577.

SCilicet hæc Spartam incolumis, patriasque Mycenas
Aspiciet? partoque ibit Regina triumpho?
Conjugiumque, domumque, patres, natosque videbit,
Iliadum turbâ & Phrygiis comitata ministris?
Occiderit ferro Priamus? Troja arserit igni?
Dardanium toties sudarit sanguine litus?
Non ita: namque etsi nullum memorabile nomen
Femineâ in pœnâ est, nec habet victoria laudem;
Exstinxisse nefas tamen, & sumsisse merentis
Laudabor poenas: animumque explesse juvabit
Ultricis flammæ, & cineres satiasse meorum.

Oratio

Oratio ad Veneris Ænean.

Ænean multa de Helena furiata mente versantem adorsa Venus, suadetque ut Patrem, Uxorem parvumque Iuli potius respiciat & cum iis invisam superis Trojam reli quat, & deinde perpetuum ejus auxilium pollicetur.

Æneid. Lib. II. ver. 594.

NAte, quis indomitas tantus dolor excitat iras?
Quid furis? aut quónam nostrî tibi cura recessit:
Non prius aspicies, ubi fessum ætate parentem
Liqueris Anchisen? superet conjuxne Creusa,
Ascaniusque puer? quos omnes undique Graiæ
Circum errant acies: &, ni mea cura resistat,
Jam flammæ tulerint, inimicus & hauserit ensis.
Non tibi Tyndaridis facies invisa Lacænæ,
Culpatusve Paris; Divûm inclementia, Divûm,
Has evertit opes, sternitque à culmine Trojam.
Aspice: namque omnem, quæ nunc obducta tuenti
Mortales hebetat visus tibi, & humida circum
Caligat, nubem eripiam: tu ne qua parentis
Jussa time, neu præceptis parere recusa.
Hîc, ubi disjectas moles, avulsaque saxis
Saxa vides, mistoque undantem pulvere fumum;
Neptunus muros, magnoque emota tridenti
Fundamenta quatit, totamque à sedibus urbem
Eruit. hìc Juno Scæas sævissima portas
Prima tenet, sociumque furens à navibus agmen
Ferro accincta vocat.
Jam summas arces Tritonia, respice, Pallas
Insedit, nimbo effulgens, & Gorgone sæva.
Ipse Pater Danais animos, viresque secundas
Sufficit: ipse Deos in Dardana suscitat arma.
Eripe, nate, fugam; finemque impone labori.
Nusquam abero, & tutum patrio te limine sistam.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Anchises rogatus ab Ænea ut secum confugiat, negat se exci Troja diutius vitam producere velle.

Æneid. Lib. II. ver. 638.

———Vos O, quibus integer ævi
inguis, *ait*, solidæque suo stant robore vires,
os agitate fugam.
le si coelicolæ voluissent ducere vitam,
as mihi servassent sedes: satis una superque
idimus excidia, & captæ superavimus urbi.
c O, sic positum affati discedite corpus.
se manu mortem inveniam. miserebitur hostis,
xuviasque petet. facilis jactura sepulchri.
mpridem invisus Divis, & inutilis annos
emoror: ex quo me Divûm pater, atque hominum rex
ulminis afflavit ventis, & contigit igni.

Oratio Æneæ ad Anchisen.

Eneas patrem precibus immotum videns miseram illius fortunam perditis hisce vocibus plorat, statuitque ad arma redire.

Æneid. Lib. II. ver. 657.

MEne efferre pedem, Genitor. te posse relicto
Sperasti? tantumque nefas patrio excidit ore?
nihil ex tanta Superis placet urbe relinqui:
t sedet hoc animo, perituræque addere Trojæ
eque tuosque juvat; patet isti janua letho:
mque aderit multo Priami de sanguine Pyrrhus,
latum ante ora patris, patrem qui obtruncat ad aras.
Hoc erat, alma Parens, quod me per tela, per ignes
ripis: ut mediis hostem in penetralibus, utque
scaniumque, Patremque meum, juxtaque Creausam,
lterum in alterius mactatos sanguine cernam?
rma, viri, ferte arma: vocat lux ultima victos.
eddite me Danais: sinite instaurata revisam
roelia. nunquam omnes hodie moriemur inulti.

Oratio Æneæ ad Anchisen suosque.

ost felicia quædam signa à Diis auspicibus data Anchises se per fugam à cæde subtrahere in animum induxit: cui Æneas pias hasce voces obtulit, locumque monstravit ubi securi qui

se

se sequerentur conveniant ac patri deinde sacros lares i custodiam dat.

Æneid. Lib. II. ver. 707.

ERgo age, care Pater, cervici imponere nostræ :
Ipse subibo humeris ; nec me labor iste gravabit :
Quò res cunque cadent, unum & commune periclum,
Una salus ambobus erit. mihi parvus Iulus
Sit comes, & longe servet vestigia Conjux.
Vos famuli, quæ dicam, animis advertite vestris.
Est urbe egressis tumulus, templumque vetustum
Desertæ Cereris ; juxtaque antiqua cupressus,
Relligione patrum multos servata per annos.
Hanc ex diverso sedem veniemus in unam.
Tu, Genitor, cape sacra manu, patriosque Penates.
Me, bello è tanto digressum & cæde recenti,
Attrectare nefas ; donec me flumine vivo
Abluero.

Oratio Creusæ ad Ænean.

Coram Ænea amissam conjugem quærenti Creusæ se sist Imago & hujusmodi verba locuta est.

Æneid. Lib. II. ver. 777.

QUid tantum insano juvat indulgere dolori,
O dulcis conjux ? non hæc sine numine Divûm
Eveniunt : nec te hinc comitem asportare Creusam
Fas : haud ille sinit superi regnator Olympi.
Longa tibi exsilia, & vastum maris æquor arandum.
Ad terram Hesperiam venies : ubi Lydius, arva
Inter opima virûm, leni fluit agmine Tybris.
Illic res lætæ, regnumque, & regia conjux
Parta tibi. lacrymas dilectæ pelle Creusæ.
Non ego Myrmidonum sedes Dolopumve superbas
Aspiciam, aut Graiis servitum matribus ibo,
Dardanis, & Divæ Veneris nurus :
Sed me magna Deûm genetrix his detinet oris.
Jamque vale, & nati serva communis amorem.

ORATIONES
EX
VIRGILII ÆNEID.
Lib. III. Collectæ.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

*ani ab Oraculo moniti ut antiquam cursu peterent ma-
em, dum cæteri sollicite exquirunt quam Phœbus tellurem
leundam monet, Anchises hæc olim audita protulit.*

Æneid. Lib. III. ver. 103.

Udite, O proceres, *ait*, & spes discite vestras.
. Creta Jovis magni medio jacet insula ponto:
ıs Idæus ubi, & gentis cunabula nostræ.
tum urbes habitant magnas, uberrima regna:
imus unde pater, si rite audita recordor,
crus Rhœteas primùm est advectus ad oras,
avitque locum regno. nondum Ilium, & arces
gameæ steterant: habitabant vallibus imis.
c mater cultrix Cybele, Corybantiaque æra,
ımque nemus: hinc fida silentia sacris,
ıncti currum dominæ subiere leones.
o agite, &, Divûm ducunt quà jussa, sequamur:
emus ventos, & Cnossia regna petamus.
: longo distant cursu: modò Juppiter adsit,
tia lux classem Cretæis sistet in oris.

Oratio Penatum ad Ænean.

*iani Anchisa hortante Cretam tendunt, ubi morbo fame-
ue miserè urgentur; ille Phœbi responsa se non satis in-
lexisse veritus suadet ut Delon ad Oracula repetenda re-
eant: Penates interim Æneæ in somniis dubia illorum
esponsa plenius hisce vocibus explicant.*

Æneid. Lib. III. ver. 154.

Uod tibi delato Ortygiam dicturus Apollo est,
Hìc canit: & tua nos en ultro ad limina mittit.

Nos

Nos te, Dardaniâ incensâ, tuaque arma secuti;
Nos tumidum sub te permensi classibus æquor;
Iidem venturos tollemus in astra nepotes:
Imperiumque urbi dabimus. Tu Mœnia Magnis
Magna para, longumque fugæ ne linque laborem.
Mutandæ sedes: non hæc tibi litora suasit
Delius, aut Cretæ jussit considere Apollo.
Est locus, Hesperiam Graii cognomine dicunt;
Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ:
OEnotrii coluere viri: nunc fama, minores
Italiam dixisse, ducis de nomine, gentem.
Hæ nobis propriæ sedes: hinc Dardanus ortus,
Iasiusque pater, genus à quo principe nostrum.
Surge age, & hæc lætus longævo dicta Parenti
Haud dubitanda refer: Coritum, terrasque requirat
Ausonias: Dictæa negat tibi Juppiter arva.

Oratio Anchisæ ad Æneam.

Æneas quæ in somniis sibi à Penatibus monita Anchisæ refert; qui recolit quæ olim Cassandra canebat & Hesperiam non Cretam voluisse oracula dicit.

Æneid. Lib. III. ver. 182.

———Nate Iliacis exercite fatis,
Sola mihi tales casus Cassandra canebat.
Nunc repeto hæc generi portendere debita nostro;
Et sæpe Hesperiam, sæpe Itala regna vocare.
Sed quis ad Hesperiæ venturos litora Teucros
Crederet? aut quem tum vates Cassandra moveret?
Cedamus Phœbo, & moniti meliora sequamur.

Oratio Celæni ad Trojanos.

Æneas ad litora Strophadum naves applicat, ubi cum Harpyiis bella gerit: Celæno cædem suorum indignata ore malefatidico sic Trojanos alloquitur.

Æneid. Lib. III. ver. 247.

Bellum etiam pro cæde boum, stratisque juvencis,
Laomedontiadæ, bellumne inferre paratis?
Et patrio insontes Harpyias pellere regno?

Accipi

Accipite ergo animis atque hæc mea figite dicta:
Quæ Phœbo pater omnipotens, mihi Phœbus Apollo
Prædixit, vobis Furiarum ego maxima pando.
Italiam cursu petitis, ventisque vocatis
Ibitis Italiam, portusque intrare licebit:
Sed non ante datam cingetis mœnibus urbem,
Quàm vos dira fames, nostræque injuria cædis,
Ambesas subigat malis absumere mensas.

Oratio Andromaches ad Trojanos.

Æneas, relinquens Strophadum oras, per medias Græcorum insulas pergit; urbem Buthrotum in portu Chaonio accedit, ubi audit Helenum Priami filium regnare conjugio sceptrisque Phyrri potitum. Tanta rerum vice attonitus ad urbem tendit, ubi ad mœnia Andromachen videt sacra peragentem, quæ, post utrinque cum ingenti admiratione colloquium, rogata ab Ænea an Phyrri servet connubia hos ejus casus memorat.

Æneid. Lib. III. ver. 321.

O Felix una ante alias Priameïa virgo,
Hostilem ad tumulum Trojæ sub mœnibus altis
Jussa mori; quæ sortitus non pertulit ullos,
Nec victoris heri tetigit captiva cubile!
Nos, patriâ incensâ, diversa per æquora vectæ,
Stirpis Achilleæ fastus, juvenemque superbum
Servitio enixæ tulimus: qui deinde secutus
Ledæam Hermionem, Lacedæmoniosque Hymenæos,
Me famulam, famuloque Heleno transmisit habendam.
Ast illum, ereptæ magno inflammatus amore
Conjugis, & scelerum furiis agitatus Orestes,
Excipit incautum, patriasque obtruncat ad aras.
Morte Neoptolemi, regnorum reddita cessit
Pars Heleno: qui Chaonios cognomine campos,
Chaoniamque omnem Trojano à Chaone dixit;
Pergamaque, Iliacamque jugis hanc addidit arcem.
Sed tibi qui cursum venti, quæ fata dedere?
Aut quisnam ignarum nostris Deus appulit oris?
Quid puer Ascanius? superatne, & vescitur aurâ?
Quem tibi jam Troja.———
Ecquæ jam puero est amissæ cura parentis?

Ecquid

Ecquid in antiquam virtutem, animosque viriles,
Et pater Æneas, & avunculus excitat Hector?

Oratio Heleni ad Ænean.

Finita Andromaches oratione, ab urbe venit vates He qui Trojanos eadem & stirpe & patria secum gau læto & liberali accipit animo; rogatus ab Ænea, qui casus & pericula sibi mari eveniant, & quibus mè modis effugiat: suem triginta capitum fœtus e esse pro finiti laboris signo monet; suisque hoc addit liis ut Cumæam Sibyllam adeat, quæ belli in Hespe principium & exitum sibi apperiet.

Æneid. Lib. III. ver. 374.

NAte Dea (nam te majoribus ire per altum
Auspiciis manifesta fides: sic fata Deûm rex
Sortitur, volvitque vices: is vertitur ordo)
Pauca tibi è multis, quo tutior hospita lustres
Æquora, & Ausonio possis considere portu.
Expediam dictis: prohibent nam cætera Parcæ
Scire Helenum, farique vetat Saturnia Juno,
Principio Italiam, quam tu jam rere propinquam,
Vicinosque ignare paras invadere portus,
Longa procul longis via dividit invia terris.
Ante & Tinacria lentandus remus in unda,
Et salis Ausonii lustrandum navibus æquor,
Infernique lacus, Æææque insula Circes;
Quàm tuta possis urbem componere terra.
Signa tibi dicam: tu condita mente teneto.
Cum tibi sollicito secreti ad fluminis undam,
Litoreis ingens inventa sub ilicibus sus
Triginta capitum fetus enixa jacebit,
Alba, solo recubans, albi circum ubera nati;
Is locus urbis erit: requies ea certa laborum.
Nec tu mensarum morsus horresce futuros:
Fata viam invenient, aderitque vocatus Apollo.
Has autem terras, Italique hanc litoris oram,
Proxima quæ nostri perfunditur æquoris æstu,
Effuge: cuncta malis habitantur mœnia Graiis.
Hîc & Narycii posuerunt mœnia Locri,

Et Sallentinos obsedit milite campos
Lyctius Idomeneus: hîc illa ducis Meliboei
Parva Philoctetæ subnixa Petilia muro.
Quin, ubi transmissæ steterint trans æquora classes,
Et positis aris jam vota in litore solves;
Purpureo velare comas adopertus amictu:
Ne qua inter sanctos ignes in honore Deorum
Hostilis facies occurrat, & omina turbet.
Hunc socii morem sacrorum, hunc ipse teneto:
Hac casti maneant in relligione nepotes.
Ast ubi digressum Siculæ te admoverit oræ
Ventus, & angusti rarescent claustra Pelori;
Læva tibi tellus, & longo læva petantur
Æquora circuitu: dextrum fuge litus, & undas.
Hæc loca vi quondam, & vastâ convulsa ruinâ
(Tantum ævi longinqua valet mutare vetustas)
Dissiluisse ferunt: cum protinus utraque tellus
Una foret, venit medio vi pontus, & undis
Hesperium Siculo latus abscidit; arvaque, & urbes
Litore diductas angusto interluit æstu.
Dextrum Scylla latus, lævum implacata Charybdis
Obsidet: atque imo Barathri ter gurgite vastos
Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras
Erigit alternos, & sidera verberat unda.
At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris,
Ora exsertantem, & naves in saxa trahentem.
Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo,
Pube tenus: postrema immani corpore pristis,
Delphinûm caudas utero commissa luporum.
Præstat Trinacrii metas lustrare Pachyni
Cessantem, longos & circumflectere cursus;
Quam semel informem vasto vidisse sub antro
Scyllam, & cæruleis canibus resonantia saxa.
Præterea, si qua est Heleno prudentia, vati
Si qua fides, animum si veris implet Apollo;
Unum illud tibi, nate Dea, præque omnibus unum
Prædicam, & repetens iterumque iterumque monebo.
Junonis magnæ primum prece numen adora:
Junoni cane vota libens, dominamque potentem
Supplicibus supera donis: sic denique victor
Trinacria fines Italos mittere relicta.
Huc ubi delatus Cumæam accesseris urbem,
Divinosque lacus, & Averna sonantia silvis;

Insanam vatem aspicies: quæ rupe sub imâ
Fata canit, foliisque notas, & nomina mandat.
Quæcunque in foliis descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit:
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.
Verùm eadem, verso tenuis cum cardine ventus
Impulit, & teneras turbavit janua frondes;
Nunquam deinde cavo volitantia prendere saxo,
Nec revocare situs, aut jungere carmina curat.
Inconsulti abeunt, sedemque odere Sibyllæ
Hîc tibi ne qua moræ fuerint dispendia tanti;
Quamvis increpitent socii, & vi cursus in altum
Vela vocet, possisque sinus implere secundos;
Quin adeas vatem, precibusque oracula poscas:
Ipsa canat, vocemque volens, atque ora resolvat.
Illa tibi Italiæ populos, venturaque bella,
Et quo quemque modo fugiasque ferasque laborem,
Expediet: cursusque dabit venerata secundos.
Hæc sunt quæ nostra liceat te voce moneri.
Vade age, & ingentem factis fer ad æthera Trojam.

Oratio Heleni ad Anchisen.

Postquam populares suos abeuntes plurimis Helenus accum lasset donis, honorifice compellans Anchisen hac in orati felicia illi omnia precatur.

Æneid. Lib. III. ver. 475.

CОnjugio Anchisa Veneris dignate superbo,
Cura Deûm, bis Pergameis erepte ruinis,
Ecce tibi Ausoniæ tellus: hanc arripe velis:
Et tamen hanc pelago præterlabare necesse est.
Ausoniæ pars illa procul, quam pandit Apollo.
Vade, *ait*, O felix nati pietate, quid ultra
Provehor, & fando surgentes demoror Austros?

Oratio Andromachæ ad Ascanium.

Pari cum Officio Andromache Trojanos prosequitur nav soluturos; Ascanium beniguiter salutat; ex illius vul haud dissimilis recordatur Astyanactis illumque & do & votis colit abeuntem.

Ænei

Æneid. Lib. III. ver. 486.

ACcipe & hæc, manuum tibi quæ monumenta mearum
Sint, puer, & longum Andromachæ testentur amorem,
Conjugis Hectoreæ. cape dona extrema tuorum.
O mihi sola mei super Astyanactis imago!
Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat:
Et nunc æquali tecum pubesceret ævo.

Oratio Æneæ ad Helenum & Andromachen.

Æneas Græcorum litora jam relicturus charos cum lacrymis amicos sic affatur.

Æneid. Lib. III. ver. 493.

VIvite felices, quibus est fortuna peracta
Jam sua: nos alia ex aliis in fata vocamur.
Vobis parta quies: nullum maris æquor arandum:
Arva neque Ausoniæ, semper cedentia retro,
Quærenda. effigiem Xanthi, Trojamque videtis,
Quam vestræ fecere manus: melioribus, opto,
Auspiciis; & quæ fuerit minus obvia Graiis.
Si quando Tybrim, vicinaque Tybridis arva
Intraro, gentique meæ data mœnia cernam;
Cognatas urbes olim, populosque propinquos,
Epiro, Hesperiâ, quibus idem Dardanus auctor,
Atque idem casus, unam faciemus utramque
Trojam animis. maneat nostros ea cura nepotes.

Oratio Achæmenidis ad Trojanos.

Trojanis ad Siciliam appellentibus sese offert Græcus inedia atque macie pene confectus, qui cum proprius accedit, fletu precibusque eorum miserationem comprecatur.

Æneid. Lib. III. ver. 599.

——Per sidera testor,
Per superos, atque hoc cœli spirabile lumen;
Tollite me Teucri: quascunque abducite terras.
Hoc sat erit. scio me Danais è classibus unum,

Et bello Iliacos fateor petiisse Penates.
Pro quo, si sceleris tanta est injuria nostri,
Spargite me in fluctus, vastoque immergite ponto.
Si pereo, manibus hominum periisse juvabit.

Ille faventibus eorum animis erectus quærenti Anchisa triam, familiam, nomenque ostendit, quoque casu in Siculo relictus; deinde rabidam Cyclopis gulam, imm animum, debitamque Ulyssis ob socios cæsos in Polyph vindictam, atque insuper miserrimum sui ipsius fatu sti hac explicat oratione.

Æneid. Lib. III. ver. 613.

SUm patria ex Ithacâ, comes infelicis Ulyssei,
Nomine Achæmenides, Trojam genitore Adam
Paupere (mansissetque utinam fortuna) profectus.
Hìc me, dum trepidi crudelia limina linquunt,
Immemores socii vasto Cyclopis in antro
Deseruere. domus sanie dapibusque cruentis,
Intus opaca, ingens: ipse arduus, altaque pulsat
Sidera, (Di talem terris avertite pestem)
Nec visu facilis, nec dictu effabilis ulli.
Visceribus miserorum, & sanguine vescitur atro.
Vidi egomet, duo de numero cum corpora nostro,
Prensa manu magnâ, medio resupinus in antro,
Frangeret ad saxum, sanieque aspersa natarent
Limina: vidi, atro cum membra fluentia tabo
Manderet, & tepidi tremerent sub dentibus artus.
Haud impune quidem; nec talia passus Ulysses,
Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.
Nam simul expletus dapibus, vinoque sepultus,
Cervicem inflexam posuit, jacuitque per antrum
Immensum, saniem eructans, ac frusta cruento
Per somnum commista mero; nos, magna precati
Numina, sortitique vices, unà undique circum
Fundimur, & telo lumen terebramus acuto
Ingens, quod torvâ solum sub fronte latebat,
Argolici clypei, aut Phœbeæ lampadis instar:
Et tandem læti sociorum ulciscimur umbras.
Sed fugite, O miseri, fugite, atque ab litore funem
Rumpite.
Nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro
Lani

geras claudit pecudes, atque ubera pressat;
um alii curva hæc habitant ad litora vulgo
di Cyclopes, & altis montibus errant.
a jam Lunæ se cornua lumine complent,
vitam in silvis, inter deserta ferarum
a domosque, traho, vastosque ab rupe Cyclopas
icio, sonitumque pedum, vocemque tremisco,
m infelicem, baccas, lapidosaque corna
rami, & vulsis pascunt radicibus herbæ.
ia collustrans, hanc primum ad litora classem
pexi venientem: huic me, quæcunque fuisset,
ki: satis est gentem effugisse nefandam.
nimam hanc potius quocunque absumite letho.

ORATIONES
EX
IRGILII ÆNEID.
Lib. IV. Collectæ.

Oratio Didonis ad sororem Annam

*novi hospitis forma & virtute capta, amorem suum
id sororem hac in oratione aperit.*

Æneid. Lib. I. ver. 9.

Ina soror, quæ me suspensam insomnia terrent!
Quis novus hic nostris successit sedibus hospes!
ı sese ore ferens! quàm forti pectore, & armis!
ɔ equidem, nec vana fides, genus esse Deorum.
neres animos timor arguit. heu, quibus ille
us fatis! quæ bella exhausta canebat!
ıi non animo fixum, immotumque sederet,
ıi me vinclo vellem sociare jugali,
uam primus amor deceptam morte fefellit;
n pertæsum thalami tædæque fuisset;
uni forsan potui succumbere culpæ.
, fatebor enim, miseri post fata Sichæi

Conjugis, & sparsos fraterna cæde Penates:
Solus hic inflexit sensus, animumque labantem
Impulit. agnosco veteris vestigia flammæ.
Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat;
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbı
Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam;
Ante, pudor, quàm te violo, aut tua jura resolvo,
Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores
Abstulit; ille habeat secum, servetque sepulchro.

Oratio Annæ ad Didonem.

Anna Didonis amore audito ad nuptias illam plurimis mentis suadet, & felici hac atque nitida oratione a illius magis accendit animum.

Æneid Lib. IV. ver. 31.

——— O luce magis dilecta sorori,
Sola ne perpetuâ mœrens carpêre juventâ?
Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris?
Id cinerem, aut Manes credis curare sepultos?
Esto; ægram nulli quondam flexere mariti;
Non Libyæ, non ante Tyro: despectus Iarbas,
Ductoresque alii, quos Africa terra triumphis
Dives alit. placitone etiam pugnabis amori?
Nec venit in mentem quorum consederis arvis?
Hinc Gætulæ urbes, genus insuperabile bello,
Et Numidæ infræni cingunt, & inhospita Syrtis;
Hinc deserta siti regio, lateque furentes
Barcæi. quid bella Tyro surgentia dicam,
Germanique minas?
Dîs equidem auspicibus reor, & Junone secunda,
Huc cursum Iliacas vento tenuisse carinas.
Quam tu urbem, soror, hanc cernes! quæ surgere
Conjugio tali! Teucrûm comitantibus armis,
Punica se quantis attollet gloria rebus!
Tu modo posce Deos veniam, sacrisque litatis
Indulge hospitio, causasque innecte morandi:
Dum pelago desævit hiems, & aquosus Orion;
Quassatæque rates, & non tractabile cœlum.

Oratio Junonis ad Venerem.

m Juno Didonem videt tanto teneri amore, Veneris conatus irridet ut vanos, & Didonis cum Ænea nuptias facere proponit, non alia de causa mota, quam quod Trojanorum iter ab Italia avertat.

Æneid. Lib. IV. ver. 93.

Gregiam vero laudem & spolia ampla refertis
, Tuque puerque tuus; magnum & memorabile nomen:
ıa dolo Divûm si femina victa duorum est.
ec me adeò fallit, veritam te moenia nostra,
pectas habuisse domos Carthaginis altæ.
l quis erit modus? aut quò nunc certamine tanto?
ıin potius pacem æternam pactosque Hymenæos
ercemus? habes tota quod mente petisti:
det amans Dido, traxitque per ossa furorem.
ommunem hunc ergo populum, paribusque regamus
spiciis: liceat Phrygio servire marito,
otalesque tuæ Tyrios permittere dextræ.

Oratio Veneris ad Junonem.

us Junonem percipiens ficto consilio locutam esse rem suam ›ari cum dolo gerit; nuptias Didonis cum Ænea se velle 'uturas simulat, Junonemque suadet ut Jovem precibus sol- 'icitet, ne iis se opponat.

Æneid. Lib. IV. ver. 107.

——— Quis talia demens
nuat, aut tecum malit contendere bello?
modò, quod memoras, factum fortuna sequatur.
l fatis incerta feror, si Juppiter unam
e velit Tyriis urbem Trojâque profectis;
scerive probet populos, aut foedera jungi.
ı conjux: tibi fas animum tentare precando.
ge, sequar. ———

Oratio Junonis ad Venerem.

no hac in oratione ostendit se tempus locumque opportunum ex occasione venationis oblaturam, ubi & Dido & Æneas thalamos ineant conjugales.

Æneid. Lib. IV. ver. 115.

MEcum erit iſte labor. nunc, qua ratione, quod inſtat
Confieri poſſit, paucis (adverte) docebo.
Venatum Æneas, unàque miſerrima Dido,
In nemus ire parant, ubi primos craſtinus ortus
Extulerit Titan, radiiſque retexerit orbem.
His ego nigrantem commiſta grandine nimbum,
Dum trepidant alæ, ſaltuſque indagine cingunt,
Deſuper infundam, & tonitru cœlum omne ciebo.
Diffugient comites, & nocte tegentur opaca:
Speluncam Dido, dux & Trojanus eandem
Devenient. adero, &, tua ſi mihi certa voluntas,
Connubio jungam ſtabili, propriamque dicabo.
Hîc Hymenæus erit. ——

Oratio Jovis ad Mercurium,

Jupiter ad Ænean cum Didone impeditum Mercurium mittit ut moneat eum relictâ Libya Italiam petere; cui hæc mandata dat.

Æneid. Lib. IV. ver. 223.

VAde age, nate, voca Zephyros, & labere pennis:
Dardaniumque ducem, Tyriâ Carthagine qui nunc
Exſpectat, fatiſque datas non reſpicit urbes,
Alloquere: & celeres defer mea dicta per auras.
Non illum nobis genetrix pulcherrima talem
Promiſit, Graiûmque ideo bis vindicat armis:
Sed fore, qui gravidam imperiis, belloque frementem
Italiam regeret, genus alto à ſanguine Teucri
Proderet, ac totum ſub leges mitteret orbem.
Si nulla accendit tantarum gloria rerum,
Nec ſuper ipſe ſua molitur laude laborem;
Aſcanione pater Romanas invidet arces?
Quid ſtruit? aut qua ſpe inimica in gente moratur?
Nec prolem Auſoniam, & Lavinia reſpicit arva?
Naviget. hæc ſumma eſt: hic noſtrî nuncius eſto.

Oratio Mercurii ad Æneam.

Mercurius cum Ænean in Libya arces ponentem vidit, hiſce eum vocibus objurgat Joviſque mandata dat.

Æneid

Æneid. Lib. IV. ver. 265.

——— Tu nunc Carthaginis altæ
ındamenta locas, pulchramque uxorius urbem
ıſtruis? heu, regni, rerumque oblite tuarum!
ſe Deûm tibi me claro demittit Olympo
egnator: cœlum & terras qui numine torquet:
ſe hæc ferre jubet celeres mandata per auras.
ıid ſtruis? aut qua ſpe Libycis teris otia terris?
te nulla movet tantarum gloria rerum,
ec ſuper ipſe tua moliris laude laborem;
canium ſurgentem, & ſpes heredis Iuli
eſpice; cui regnum Italiæ, Romanaque tellus
ebentur. ———

Oratio Didonis ad Ænean.

m Dido Ænean abiturum ſentiit, precibus, lacrymis, omnique artificio à propoſito movere hac in oratione conatur.

Æneid. Lib. IV. ver. 305.

DIſſimulare etiam ſperaſti, perfide, tantum
Poſſe nefas? tacituſque mea decedere terra?
ec te noſter amor, nec te data dextera quondam,
ec moritura tenet crudeli funere Dido?
ıin etiam hiberno moliris ſidere claſſem,
mediis properas Aquilonibus ire per altum?
udelis! quid? ſi non arva aliena domoſque
ıotas peteres, & Troja antiqua maneret;
oja per undoſum peteretur claſſibus æquor?
ne fugis? per ego has lacrymas, dextramque tuam te,
uando aliud mihi jam miſeræ nihil ipſa reliqui)
connubia noſtra, per inceptos Hymenæos;
bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam
ılce meum; miſerere domus labentis; & iſtam
o, ſi quis adhuc precibus locus, exue mentem.
propter, Libycæ gentes, Nomadumque tyranni
lere, infenſi Tyrii: te propter eundem,
ſtinctus pudor, & qua ſola ſidera adibam,
ma prior, cui me moribundam deſeris, hoſpes?

Hoc

Hoc solum nomen quoniam de conjuge restat.
Quid moror ? an mea Pygmalion dum mœnia frater
Destruat ? aut captam ducat Gætulus Iarbas ?
Saltem, si qua mihi de te suscepta fuisset
Ante fugam soboles ; si quis mihi parvulus aula
Luderet Æneas, qui te tantùm ore referret ;
Non equidem omnino capta aut deserta viderer.

Oratio Æneæ ad Didonem.

Æneas Jovis monitis obtemperare firmiter apud se statu[it] Didonis respondet querelis ; ait se Deorum impulsu, [non] sua sponte dilectam Carthaginem relicturum ; ostendit q[uæ] per somnia illum territant Imagines, Mercuriumque [ab] ipso Jove missum suæ fugæ authorem insuper addit.

Æneid. Lib. IV. ver. 333.

———Ego te, quæ plurima fando
Enumerare vales, nunquam, Regina, negabo
Promeritam : nec me meminisse pigebit Elisæ ;
Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.
Pro re pauca loquar : nec ego hanc abscondere furto
Speravi, ne finge, fugam ; nec conjugis unquam
Prætendi tædas, aut hæc in fœdera veni.
Me si fata meis paterentur ducere vitam
Auspiciis, & sponte meâ componere curas ;
Urbem Trojanam primùm, dulcesque meorum
Relliquias colerem ; Priami tecta alta manerent ;
Et recidiva manu posuissem Pergama victis.
Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo,
Italiam Lyciæ jussere capessere sortes.
Hic amor, hæc patria est. si te Carthaginis arces
Phœnissam, Libycæque aspectus detinet urbis ;
Quæ tandem Ausoniâ Teucros considere terrâ,
Invidia est ? & nos fas extera quærere regna.
Me patris Anchisæ, quoties humentibus umbris
Nox operit terras, quoties astra ignea surgunt,
Admonet in somnis, & turbida terret imago :
Me puer Ascanius, capitisque injuria cari,
Quem regno Hesperiæ fraudo, & fatalibus arvis.
Nunc etiam interpres Divûm Jove missus ab ipso,
Testor utrumque caput, celeres mandata per auras

Det

Detulit. ipse Deum manifesto in lumine vidi
Intrantem muros, vocemque his auribus hausi.
Desine meque tuis incendere, teque querelis;
Italiam non sponte sequor.

Oratio Didonis ad Ænean.

Dido, Ænean precibus non exorandum videns, illum hisce vocibus aggreditur, & sub orationis fine dira illi omnia precatur.

Æneid. Lib. IV. ver. 365.

NEc tibi Diva parens, generis nec Dardanus auctor,
Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admorunt ubera tigres.
Nam quid dissimulo, aut quæ me ad majora reservo?
Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?
Num lacrymas victus dedit, aut miseratus amantem est?
Quæ quibus anteferam? jam jam nec maxima Juno,
Nec Saturnius hæc oculis pater aspicit æquis.
Nusquam tuta fides. ejectum litore, egentem
Excepi, & regni demens in parte locavi:
Amissam classem, socios à morte reduxi.
Heu! furiis incensa feror. nunc augur Apollo,
Nunc Lyciæ sortes, nunc & Jove missus ab ipso
Interpres Divûm fert horrida jussa per auras.
Scilicet is Superis labor est: ea cura quietos
Sollicitat! neque te teneo, neque dicta refello.
I, sequere Italiam ventis; pete regna per undas:
Spero equidem mediis, si quid pia numina possunt,
Supplicia hausurum scopulis; & nomine Dido
Sæpe vocaturum; sequar atris ignibus absens:
Et, cum frigida mors animâ seduxerit artus,
Omnibus umbra locis adero. dabis, improbe, pœnas.
Audiam, & hæc Manes veniet mihi fama sub imos.

Oratio Didonis ad Sororem.

Dido, ne quid inexpertum relinquat, sororem ad Ænean mittere statuit, docetque quibus abeuntem precibus ab instituto itinere deflectat.

Æneid. Lib. IV. ver. 416.

ANna, vides toto properari litore circum:
Undique convenere: vocat jam carbasus auras:

Puppibus & læti nautæ imposuere coronas.
Hunc ego si potui tantum sperare dolorem;
Et perferre, soror, potero: miseræ hoc tamen unum
Exsequere, Anna, mihi. solam nam perfidus ille
Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus:
Sola viri molles aditus, & tempora noras.
I, soror, atque hostem supplex affare superbum:
Non ego cum Danais Trojanam exscindere gentem
Aulide juravi, classemve ad Pergama misi:
Nec patris Anchisæ cinerem Manesve revelli.
Cur mea dicta negat duras demittere in aures?
Quò ruit? extremum hoc miseræ det munus amanti:
Exspectet facilemque fugam, ventosque ferentes.
Nam jam conjugium antiquum, quod prodidit, oro;
Nec pulchro ut Latio careat, regnumque relinquat:
Tempus inane peto, requiem spatiumque furori;
Dum mea me victam doceat fortuna dolere.
Extremam hanc oro veniam: (miserere sororis)
Quam mihi cum dederis cumulatam, morte remittam.

Oratio Didonis ad Ænean.

Cum Dido se videt desertam, mori demum statuit, & sorore sub ficta morbi medendi specie fallit, dum sibi ipsi interinecem parat.

Æneïd. Lib. IV. ver. 478.

INveni, germana, viam (gratare sorori)
Quæ mihi reddat eum, vel eo me solvat, amantem.
Oceani finem juxta Solemque cadentem,
Ultimus Æthiopum locus est, ubi maximus Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.
Hinc mihi Massylæ gentis monstrata sacerdos;
Hesperidum templi custos, epulasque draconi
Quæ dabat, & sacros servabat in arbore ramos.
Spargens humida mella, soporiferumque papaver,
Hæc se carminibus promittit solvere mentes
Quas velit; ast aliis duras immittere curas:
Sistere aquam fluviis, & vertere sidera retro:
Nocturnosque ciet Manes. mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.
Testor, cara, Deos, & te, germana, tuumque

Dul

Dulce caput, magicas invitam accingier artes.
Tu secreta pyram tecto interiore sub auras
Erige: & arma viri, thalamo quæ fixa reliquit
Impius, exuviasque omnes, lectumque jugalem,
Quo perii, superimponas. abolere nefandi
Cuncta viri monumenta juvat; monstratque sacerdos.

Oratio Didonis.

Cum cætera omnia somno sepulta jacent, vigiles Didonem inquietant curæ; varia secum consilia agitat & cum nullum amoris invenit remedium, miseriarum finem in morte ponit; seque sororemque damnat ob fidem in Sichæum violatam, & suas exinde miserias originem accepisse queritur.

Æneid. Lib. IV. ver. 534.

EN quid ago? rursusne procos irrisa priores
Experiar? Nomadumque petam connubia supplex,
Quos ego sum toties jam dedignata maritos?
Iliacas igitur classes, atque ultima Teucrûm
Jussa sequar? quiane auxilio juvat ante levatos,
Et bene apud memores veteris stat gratia facti?
Quis me autem (fac velle) sinet? ratibusque superbis
Irrisam accipiet? nescis heu, perdita, necdum
Laomedonteæ sentis perjuria gentis?
Quid tum? sola fugâ nautas comitabor ovantes?
An Tyriis, omnique manu stipata meorum
Insequar? & quos Sidoniâ vix urbe revelli,
Rursus agam pelago, & ventis dare vela jubebo?
Quin morere, ut merita es, ferroque averte dolorem.
Tu lacrymis evicta meis, tu prima furentem
His, germana, malis oneras, atque objicis hosti.
Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
Degere, more feræ, tales nec tangere curas?
Non servata fides, cineri promissa Sichæo.

Oratio Didonis.

Dum hæc secum versat Dido, Æneas in somniis à Mercurio monitus fugam capescit; quem cum Dido è speculis videt abeuntem, furiali hac oratione fertur sæviisse.

Æneid. Lib. IV. ver. 590.

——Pro Juppiter! ibit
Hic, *ait*, & nostris illuserit advena regnis?
Non arma expedient? totâque ex urbe sequentur?
Diripientque rates alii navalibus? ite,
Ferte citi flammas, date vela, impellite remos.
Quid loquor? aut ubi sum? quæ mentem insania mutat?
Infelix Dido! nam te facta impia tangunt?
Tum decuit, cum sceptra dabas. en dextra fidesque:
Quem secum patrios aiunt portare Penates!
Quem subiisse humeris confectum ætate parentem!
Non potui abreptum divellere corpus, & undis
Spargere? non socios, non ipsum absumere ferro
Ascanium, patriisque epulandum apponere mensis?
Verùm anceps pugnæ fuerat fortuna. fuisset.
Quem metui moritura? faces in castra tulissem.
Implessemque foros flammis: natumque, patremque
Cum genere exstinxem: memet super ipsa dedissem.
Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras;
Tuque harum interpres curarum & conscia Juno;
Nocturnisque Hecate triviis ululata per urbes;
Et Diræ ultrices; & Dî morientis Elisæ;
Accipite hæc, meritumque malis advertite numen,
Et nostras audite preces: Si tangere portus
Infandum caput, ac terris adnare necesse est;
Et sic fata Jovis poscunt; hic terminus hæret.
At bello audacis populi vexatus & armis,
Finibus extorris, complexu avulsus Iuli,
Auxilium imploret, videatque indigna suorum
Funera: nec, cum se sub leges pacis iniquæ
Tradiderit, regno, aut optatâ luce fruatur;
Sed cadat ante diem, mediâque inhumatus arena.
Hæc precor: hanc vocem extremam cum sanguine fundo.
Tum vos, O Tyrii, stirpem, & genus omne futurum
Exercete odiis; cinerique hæc mittite nostro
Munera: nullus amor populis, nec fœdera sunto.
Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
Qui face Dardanios, ferroque sequare colonos;
Nunc, olim, quocunque dabunt se tempore vires:
Litora litoribus contraria, fluctibus undas
Imprecor, arma armis: pugnent ìpsique nepotes.

Oratio suprema Didonis.

do, cum sororem piacula quædam parare jusserat, proposi- tum adhuc tegens fatale ascendit rogum, ubi conjugali toro incumbens, (quem cum Æneæ armis rogo superimponi jusserat) novissimas hasce voces protulit, seque tandem transfixit.

Æneid. Lib. IV. ver. 651.

DUlces exuviæ, dum fata Deusque sinebant,
Accipite hanc animam, meque his exsolvite curis.
i, &, quem dederat cursum fortuna, peregi :
nunc magna mei sub terras ibit imago.
bem præclaram statui : mea mœnia vidi :
a virum, pœnas inimico à fratre recepi :
ix, heu ! nimium felix, si litora tantùm
nquam Dardaniæ tetigissent nostra carinæ.
it : *&*, *os impressa toro*, moriemur inultæ ?
moriamur, *ait*. sic, sic juvat ire sub umbras.
uriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
rdanus, & nostræ secum ferat omina mortis.

Oratio Annæ super moribundam sororem.

s Anna gemitus questusque femininos audiit, exterrita in medium venit; ubi cum vulneratam videt sororem, ora pe- tusque lacerans sic illam affata est.

Æneid. Lib. IV. ver. 675.

HOc illud, germana, fuit; me fraude petebas ?
Hoc rogus iste mihi, hoc ignes, aræque parabant ?
d primum deserta querar ? comitemne sororem
evisti moriens ? eadem me ad fata vocasses :
n ambas ferro dolor atque eadem hora tulisset.
etiam struxi manibus, patriosque vocavi
e Deos, sic te ut positâ crudelis abessem ?
tinxti me teque, soror, populumque patresque
onios, urbemque tuam. date, vulnera lymphis
uam; &, extremus si quis super halitus errat,
: legam. ——

ORA-

ORATIONES
EX
VIRGILII ÆNEID
Lib. V. Collectæ.

Oratio Æneæ ad ſocios.

Æneas è Libya in Italiam tendens in Siciliam vi tempeſta deflectere cogitur; ubi benigne ab Aceſte excipitur; patris tumulum, quem illic ſuperiore anno mors abſtuler ſacra celebrare in animo ponit; hac in oratione ſociis p poſitum patefacit, varioſque ludos die fixo futuros ſtatu

Æneid. Lib. V. ver. 45.

DArdanidæ magni, genus alto à ſanguine Divûm.
Annuus exactis completur menſibus orbis,
Ex quo relliquias, divinique oſſa parentis
Condidimus terra, mœſtaſque ſacravimus aras.
Jamque dies, ni fallor, adeſt, quem ſemper acerbum,
Semper honoratum (ſic Dî voluiſtis) habebo.
Hunc ego, Gætulis agerem ſi Syrtibus exſul,
Argolicove mari deprenſus, & urbe Mycenæ;
Annua vota tamen, ſolenneſque ordine pompas
Exſequerer: ſtrueremque ſuis altaria donis.
Nunc ultro ad cineres ipſius & oſſa parentis,
Haud equidem ſine mente, reor, ſine numine Divûm,
Adſumus: & portus delati intramus amicos.
Ergo agite, & cuncti lætum celebremus honorem:
Poſcamus ventos, atque hæc me ſacra quotannis
Urbe velit poſita templis ſibi ferre dicatis.
Bina boum vobis Trojâ generatus Aceſtes
Dat numero capita in naves: adhibete Penates
Et patrios epulis, & quos colit hoſpes Aceſtes.
Præterea, ſi nona diem mortalibus almum
Aurora extulerit, radiiſque retexerit orbem;
Prima citæ Teucris ponam certamina claſſis,
Quique pedum curſu valet, & qui viribus audax,

Aut jaculo incedit melior, levibusve sagittis,
Seu crudo fidit pugnam committere cæstu;
Cuncti adsint, meritæque exspectent præmia palmæ,
Ore favete omnes, & cingite tempora myrto.

Oratio Iridis ad Trojanas mulieres sub specie Beroes.

Dum Trojani Ludos in honorem Anchisæ concelebrant, Juno vetus sub pectore nutriens odium, ad fessas Troades Iridem mittit; quas cùm hæc invenit à viris sepositas durosque pelagi labores lugentes, Beroes formam induit, & in medio sese proferens hac oratione ad navigiorum incendium suadet.

Æneid. Lib. V. ver. 623.

O Miseræ, quas non manus, *inquit*, Achaica bello
Traxerit ad lethum patriæ sub mœnibus! O gens
Infelix! cui te exitio fortuna reservat?
Septima post Trojæ excidium jam vertitur æstas;
Cum freta, cum terras omnes, tot inhospita saxa,
Sideraque emensæ ferimur: dum per mare magnum
Italiam sequimur fugientem, & volvimur undis.
Hîc Erycis fines fraterni, atque hospes Acestes:
Quid prohibet muros jacere, & dare civibus urbem?
O patria, & rapti nequicquam ex hoste Penates!
Nullane jam Trojæ dicentur mœnia? nusquam
Hectoreos amnes, Xanthum, & Simoenta videbo?
Quin agite, & mecum infaustas exurite puppes.
Nam mihi Cassandræ per somnum vatis imago
Ardentes dare visa faces: Hîc quærite Trojam:
Hîc domus est, *inquit*, vobis. nunc tempus agi res.
Nec tantis mora prodigiis. en quattuor aræ
Neptuno. Deus ipse faces animumque ministrat.

Oratio Pyrgonis ad mulieres.

Pyrgo Iridem Beroes forma indutam intentius observans sub humano vultu Deam agnoscit; suasque hisce vocibus comites aggreditur.

Æneid. Lib. V. ver. 646.

NON Beroe vobis, non hæc Rhœteia, matres,
Est Dorycli conjux: divini signa decoris,
Ardentesque notate oculos: qui spiritus illi,

Qui vultus, vocisve sonus, vel gressus eunti!
Ipsa egomet dudum Beroen digressa reliqui
Ægram, indignantem, tali quòd sola careret
Munere, nec meritos Anchisæ inferret honores.

Oratio cujusdam nautæ ad Ænean.

Quatuor è navibus amissis, qui classi ducendæ præfuit, p denter Æneæ de multis sollicito suadet, ut avecto secum Italiam Juvenum flore senes & fessas mulieres in Sic relinquat.

Æneid. Lib. V. ver. 709.

NAte Dea, quò fata trahunt retrahuntque, sequamu
Quidquid erit, superanda omnis fortuna ferendo
Est tibi Dardanius divinæ stirpis Acestes:
Hunc cape consiliis socium, & conjunge volentem:
Huic trade, amissis superant qui navibus; & quos
Pertæsum magni incepti, rerumque tuarum est:
Longævosque senes, ac fessas æquore matres,
Et quidquid tecum invalidum, metuensque pericli est,
Delige; & his habeant terris, sine, mœnia fessi:
Urbem appellabunt permisso nomine Acestam.

Oratio Anchisæ ad Ænean in somnis.

Anchises Jovis imperio sese in conspectum Æneæ per somni dans, nautæ consilium firmat; monetque ut, dum in I liam pergit, ad Sibyllam Cumæam tendat, eaque duce inferos descendat, ubi cuncta quæ stirpi suæ futura edoc audiat.

Æneid. Lib. V. ver. 724.

NAte, mihi vitâ quondam, dum vita manebat,
Care magis; Nate, Iliacis exercite fatis;
Imperio Jovis huc venio, qui classibus ignem
Depulit, & cœlo tandem miseratus ab alto est.
Consiliis pare, quæ nunc pulcherrima Nautes
Dat senior: lectos juvenes, fortissima corda,
Defer in Italiam. gens dura, atque aspera cultu
Debellanda tibi Latio est. Ditis tamen ante
Infernas accede domos; & Averna per alta
Congressus pete, Nate, meos. non me impia namque
Tarta

Tartara habent, tristesque umbræ: sed amoena piorum
Concilia, Elysiumque colo. huc casta Sibylla
Nigrantem multo pecudum te sanguine ducet.
Tum genus omne tuum, & quæ dentur moenia, disces.
Jamque vale: torquet medios nox humida cursus:
Et me sævus equis Oriens afflavit anhelis.

Oratio Veneris ad Neptunum.

Æneas patris monitu cum iis, qui inter Juvenes ætate valuerunt, refectas conscendit naves; Venus interim graves Junonis iras præmetuens Neptunum adiit, cui immitem hujus in Trojanos animum memorat, oratque ut eos in Italia securos reponat.

Æneid. Lib. V. ver. 781.

JUnonis gravis ira, & inexsaturabile pectus
Cogunt me, Neptune, preces descendere in omnes:
Quam nec longa dies, pietas nec mitigat ulla;
Nec Jovis imperio, fatisve infracta quiescit.
Non media de gente Phrygum exedisse nefandis
Urbem odiis satis est, nec poenam traxe per omnem
Relliquias: Trojæ cineres atque ossa peremptæ
Insequitur. causas tanti sciat illa furoris.
Ipse mihi nuper Libycis tu testis in undis
Quam molem subito excierit. maria omnia coelo
Miscuit, Æolis nequicquam freta procellis:
In regnis hoc ausa tuis.
Pro scelus! ecce etiam Trojanis matribus actis,
Exussit fœdè puppes: & classe subegit
Amissa, socios ignotæ linquere terræ.
Quod superest; oro, liceat dare tuta per undas
Vela tibi: liceat Laurentem attingere Tybrim;
Si concessa peto; si dant ea moenia Parcæ.

Oratio Neptuni ad Venerem.

Neptunus Veneri respondens, ostendit quanta sibi Æneæ cura; emptumque uno tantum capite tutum illi pollicetur iter.

Æneid. Lib. 5. ver. 800.

FAs omne est, Cytherea, meis te fidere regnis,
Unde genus ducis: merui quoque: sæpe furores

Compressi, & rabiem tantam cœlique marisque.
Nec minor in terris (Xanthum Simoentaque testor)
Æneæ mihi cura tui. cum Troïa Achilles
Exanimata sequens impingeret agmina muris,
Millia multa daret letho, gemerentque repleti
Amnes, nec reperire viam, atque evolvere posset
In mare se Xanthus; Pelidæ tunc ego forti
Congressum Ænean, nec Dîs, nec viribus æquis,
Nube cavâ eripui: cuperem cum vertere ab imo
Structa meis manibus perjuræ mœnia Trojæ.
Nunc quoque mens eadem perstat mihi: pelle timores:
Tutus, quos optas, portus accedet Averni.
Unus erit tantùm, amissum quem gurgite quæret:
Unum pro multis dabitur caput.

ORATIONES
EX
VIRGILII ÆNEID.
Lib. VI. Collectæ.

Oratio Æneæ.

Æneas Anchisæ monitu Cumis appellit, antrumque Sibyllæ petit; ubi peracto de more sacrificio, Phœbo preces & vota facit, vatemque sub orationis fine rogat, ne responsa foliis mandet, sed ut ipsa potius canat.

Æneid. Lib. VI. ver. 56.

PHœbe, graves Trojæ semper miserate labores,
Dardana qui Paridis direxti tela manusque
Corpus in Æacidæ; magnas obeuntia terras
Tot maria intravi duce te, penitusque repostas
Massylûm gentes, prætentaque Syrtibus arva.
Jam tandem Italiæ fugientis prendimus oras.
Hac Trojana tenus fuerit Fortuna secuta,
Vos quoquè Pergameæ jam fas est parcere genti,

Dîque

Dîque Deæque omnes, quibus obstitit Ilium, & ingens
Gloria Dardaniæ. tuque ô sanctissima Vates
Præscia venturi; da, non indebita posco,
Regna meis fatis; Latio considere Teucros,
Errantesque Deos, agitataque numina Trojæ.
Tum Phœbo & Triviæ solido de marmore templa
Instituam, festosque dies de nomine Phœbi.
Te quoque magna manent regnis penetralia nostris.
Hìc ego namque tuas sortes, arcanaque fata
Dicta meæ genti ponam; lectosque sacrabo,
Alma, viros. foliis tantùm ne carmina manda,
Ne turbata volent rapidis ludibria ventis:
Ipsa canas, oro. ——

Sibyllæ responsa.

Sibylla Æneam sua oracula petentem docet, quanta sibi bella in Italia gerenda sunt, & fœminam tantorum laborum causam futuram dicit; ad quos subeundos fortem illius firmat animum, & salutem sibi à Graia urbe primo venturam canit.

Æneid. Lib. VI. ver. 83.

O Tandem magnis pelagi defuncte periclis!
Sed terræ graviora manent. in regna Lavini
Dardanidæ venient: mitte hanc de pectore curam)
Sed non & venisse volent. bella, horrida bella,
Et Tybrim multo spumantem sanguine cerno.
Non Simois tibi, nec Xanthus, nec Dorica castra
Defuerint: alius Latio jam partus Achilles,
Natus & ipse Deâ. nec Teucris addita Juno
Usquam aberit: cum tu supplex in rebus egenis,
Quas gentes Italûm, aut quas non oraveris urbes?
Causa mali tanti conjux iterum hospita Teucris;
Externique iterum thalami.
Tu ne cede malis; sed contra audentior ito,
Quàm tua te fortuna sinet. via prima salutis,
Quod minimè reris, Graiâ pandetur ab urbe.

Oratio Æneæ ad Sibyllam.

Æneas, cum Sibylla remisit vocem, mala, quæ ab illa prædicta, nec improvisa nec formidata dicit: illi ostendit se non tantum

tantum venisse, ut quæ se fata maneant audiat; sed ut ducem accipiat itineris inferni, quod consulendi patris causa suscipere oportet.

Æneid. Lib. VI. ver. 103.

——Non ulla laborum,
O Virgo, nova mî facies inopinave surgit:
Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.
Unum oro: quando hìc inferni janua Regis
Dicitur, & tenebrosa palus Acheronte refuso;
Ire ad conspectum cari Genitoris & ora
Contingat: doceas iter, & sacra ostia pandas.
Illum ego per flammas & mille sequentia tela
Eripui his humeris, medioque ex hoste recepi:
Ille meum comitatus iter, maria omnia mecum,
Atque omnes pelagique minas, cœlique ferebat
Invalidus, vires ultra sortemque senectæ.
Quin, ut te supplex peterem, & tua limina adirem,
Idem orans mandata dabat. Natique Patrisque,
Alma, precor miserere: potes namque omnia; nec te
Nequicquam lucis Hecate præfecit Avernis.
Si potuit Manes arcessere conjugis Orpheus,
Threiciâ fretus citharâ fidibusque canoris;
Si fratrem Pollux alternâ morte redemit,
Itque reditque viam toties. quid Thesea, magnum
Quid memorem Alciden? & mî genus ab Jove summo.

Oratio Sibyllæ ad Ænean.

Sibylla, Æneæ respondens, docet quantus & labor & periculum sui ad Inferos itineris; monet eum arboris cujusdam opacæ, quæ aureo frondescit ramo, quem necesse est ut secum portet; si facilis sequeretur avellentis manum, hoc pro læto omine accipiat: ut vero in melius omnia cedant tam tristi in incepto, consulit ut socio cuidam insepulto terram benigne superinjiciat, & demum hortatur quæ munera infernis imponat aris.

Æneid. Lib. VI ver. 125.

——Sate sanguine Divûm
Tros Anchisiade; facilis descensus Averni;
Noctes atque dies patet atri janua Ditis;

Sed

Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est. pauci, quos æquus amavit
Juppiter, aut ardens evexit ad æthera virtus,
Dis geniti, potuere. tenent media omnia silvæ,
Cocytusque sinu labens circumfluit atro.
Quòd si tantus amor menti, si tanta cupido est,
Bis Stygios innare lacus, bis nigra videre
Tartara; & insano juvat indulgere labori;
Accipe, quæ peragenda prius. latet arbore opacâ
Aureus & foliis & lento vimine ramus,
Junoni infernæ dictus sacer: hunc tegit omnis
Lucus, & obscuris claudunt convallibus umbræ.
Sed non ante datur telluris operta subire,
Auricomos quàm quis decerpsit arbore fetus.
Hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus
Instituit. primo avulso non deficit alter
Aureus; & simili frondescit virga metallo.
Ergo altè vestiga oculis, & ritè repertum
Carpe manu: namque ipse volens facilisque sequetur,
Si te fata vocant: aliter, non viribus ullis
Vincere, nec duro poteris convellere ferro.
Præterea jacet exanimum tibi corpus amici,
Heu nescis! totamque incestat funere classem;
Dum consulta petis, nostroque in limine pendes.
Sedibus hunc refer antè suis, & conde sepulcro.
Duc nigras pecudes: ea prima piacula sunto.
Sic demum lucos Stygios, regna invia vivis.
Aspicies. ————

Sibyllæ oratio ad Ænean.

Æneas ad suos rediens mortuum Misenum reperit; cujus extruendo rogo dum exciditur sylva, Veneris aves ad aureum illum ramum Ænean ducunt. Hic, post nocturna sacrificia Diis infernis peracta, Sibylla duce descendit, ubi ad inferni fluvii ripam defunctorum animas transitum sollicite petentes videt; tantos tumultus miratus, ducem rogat quid sibi turba ista voluit, cui ipsa hæc retulit.

Æneid. Lib. VI. ver. 322.

ANchisa generate, Deûm certissima proles,
Cocyti stagna alta vides, Stygiamque paludem,

Dî cujus jurare timent, & fallere numen.
Hæc omnis, quam cernis, inops, inhumataque turba
Portitor ille, Charon: hi, quos vehit unda, sepulti.
Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluenta
Transportare prius, quàm sedibus ossa quierunt.
Centum errant annos, volitantque hæc litora circum
Tum demum admissi, stagna exoptata revisunt.

Oratio Æneæ ad Palinurum.

Æneas inter conferta umbrarum agmina multos suoru det, iisque Palinurum agnoscit admistum, qui inter gandum à puppi excussus erat: hunc talibus Æneas ditur dictis.

Æneid. Lib. VI. ver. 341.

———Quis te, Palinure, Deorum
Eripuit nobis, medioque sub æquore mersit?
Dic age. namque mihi fallax haud ante repertus,
Hoc uno responso animum delusit Apollo;
Qui fore te ponto incolumem, finesque canebat
Venturum Ausonios: en hæc promissa fides est?

Oratio Palinuri ad Ænean.

Palinurus Æneæ respondens infelicem illius exitum n oratque ut vel tumulum ossibus imponat, vel se ad ultei ripam secum devehat.

Æneid. Lib. VI. ver. 347.

———Neque te Phœbi cortina fefellit,
Dux Anchisiade, nec me Deus æquore mersit:
Namque gubernaclum multâ vi forte revulsum,
Cui datus hærebam custos, cursusque regebam,
Præcipitans traxi mecum. maria aspera juro,
Non ullum pro me tantum cepisse timorem,
Quàm tua ne, spoliata armis, excussa magistro,
Deficeret tantis navis surgentibus undis.
Tres Notus hibernas immensa per æquora noctes
Vexit me violentus aquâ: vix lumine quarto
Prospexi Italiam, summâ sublimis ab undâ.
Paulatim adnabam terræ: jam tuta tenebam;

Ni gens crudelis madidâ cum veste gravatum,
Prensantemque uncis manibus capita aspera montis,
Ferro invasisset, prædamque ignara putasset.
Nunc me fluctus habet, versantque in litore venti.
Quòd te per cœli jucundum lumen, & auras,
Per Genitorem oro, per spes surgentis Iuli;
Eripe me his, invicte, malis: aut tu mihi terram
Injice, (namque potes) portusque require Velinos.
Aut tu, si qua via est, si quam tibi Diva creatrix
Ostendit, (neque enim, credo, sine numine Divûm
Flumina tanta paras, Stygiamque innare paludem)
Da dextram misero, & tecum me tolle per undas;
Sedibus ut saltem placidis in morte quiescam.

Oratio Sibyllæ ad Palinurum.

Sibylla Palinurum redarguit, quod aquas Stygias inhumatus transire petat; sed interim eum futuris suæ sepulturæ honoribus solatur.

Æneid. Lib. VI. ver. 373.

UNde hæc, ô Palinure, tibi tam dira cupido?
Tu Stygias inhumatus aquas, amnemque severum
Eumenidum aspicies? ripamve injussus adibis?
Desine fata Deûm flecti sperare precando:
Sed cape dicta memor duri solatia casus.
Nam tua finitimi, longè lateque per urbes
Prodigiis acti cœlestibus, ossa piabunt;
Et statuent tumulum, & tumulo solennia mittent:
Æternumque locus Palinuri nomen habebit.

Oratio Charontis ad Ænean.

Cum Ænean ripæ appropinquantem videt Charon, durioribus hisce verbis torvus illum alloquitur.

Æneid. Lib. VI. ver. 388.

QUisquis es, armatus qui nostra ad flumina tendis,
Fare age, quid venias: jam istinc & comprime gressum.
Umbrarum hic locus est, Somni, Noctisque soporæ:
Corpora viva nefas Stygiâ vectare carinâ.
Nec vero Alciden me sum lætatus euntem

Accepisse lacu, nec Thesea, Pirithoumque;
Dîs quanquam geniti, atque invicti viribus essent.
Tartareum ille manu custodem in vincla petivit;
Ipsius à solio Regis traxitque trementem:
Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Oratio Sibyllæ ad Charontem.

Charonti lenia hæc retulit Sibylla, aureique rami con[...] asperum illius animum demulcet, & in Cymbam im[...] ascensum.

Æneid. Lib. VI. ver. 399.

NUllæ hic insidiæ tales: (absiste moveri)
Nec vim tela ferunt: licet ingens janitor antro
Æternum latrans exsangues terreat umbras:
Casta licet Patrui servet Proserpina limen.
Troius Æneas, pietate insignis & armis,
Ad Genitorem imas Erebi descendit ad umbras.
Si te nulla movet tantæ pietatis imago,
At ramum hunc (*aperit ramum qui veste latebat*)
Agnoscas. ———

Oratio Æneæ ad Didonem.

Æneas, in ripa ulteriori cum vate positus, per varia u[...] rum loca incedit: apud ea, ubi infausti mærent ama[...] Didonem invenit infelicem umbram; quam lacrymis [...] tis sic affatus est.

Æneid. Lib. VI. ver. 456.

INfelix Dido! verus mihi nuncius ergo
Venerat exstinctam, ferroque extrema secutam?
Funeris heu tibi causa fui! per sidera juro,
Per Superos, & si qua fides tellure sub ima est;
Invitus, Regina, tuo de litore cessi.
Sed me jussa Deûm, quæ nunc has ire per umbras,
Per loca senta situ cogunt, noctemque profundam,
Imperiis egere suis: nec credere quivi,
Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem.
Siste gradum, teque aspectu ne subtrahe nostro.
Quem fugis? extremum fato quod te alloquor, hoc e[...]

Oratio Æneæ ad Deiphobum.

Æneas ad sedes pergit ubi fortes agunt animæ, Deiphobum membris immaniter truncatum vix agnoscit, quem demum rogat qua adeo crudelis dextra tam inauditum sumere supplicium potuit, monstratque se tumulum in sui honorem statuisse, postquam audiit se non sine summa hostium cæde nocte illa suprema procubuisse.

Æneid. Lib. VI. ver. 500.

DEiphobe armipotens, genus alto à sanguine Teucri,
Quis tam crudeles optavit sumere pœnas?
ui tantum de te licuit? mihi fama suprema
Jocte tulit, fessum vasta te cæde Pelasgûm
rocubuisse super confusæ stragis acervum.
Tunc egomet tumulum Rhœteo in litore inanem
onstitui, & magna Manes ter voce vocavi.
Nomen & arma locum servant. te, amice, nequivi
onspicere, & patriâ decedens ponere terrâ.

Oratio Deiphobi ad Ænean.

Deiphobus Æneæ exhibet nulla sibi sepulturæ deesse officia; ab ipsa uxore se turpiter Grajis atque infami morti proditum memorat; sub orationis fine petit, qua de causa ille ad mortuorum sedes vivus pervenerat.

Æneid. Lib. VI. ver. 509.

—— Nihil, ô tibi, amice, relictum:
mnia Deiphobo solvisti, & funeris umbris.
d me fata mea, & scelus exitiale Lacænæ
is mersere malis: illa hæc monumenta reliquit.
amque ut supremam falsa inter gaudia noctem
erimus, nosti; & nimium meminisse necesse est:
ım fatalis equus saltu super ardua venit
rgama, & armatum peditem gravis attulit alvo.
ı chorum simulans, Evantes Orgia circum
ıcebat Phrygias: flammam media ipsa tenebat
entem, & summâ Danaos ex arce vocabat,
ım me, confectum curis, somnoque gravatum,
elix habuit thalamus, pressitque jacentem

Dulcis

Dulcis & alta quies, placidæque simillima morti.
Egregia interea conjux arma omnia tectis
Emovet, & fidum capiti subduxerat ensem:
Intra tecta vocat Menelaum, & limina pandit.
Scilicet id magnum sperans fore munus amanti,
Et famam exstingui veterum sic posse malorum.
Quid moror? irrumpunt thalamo: comes additur unà
Hortator scelerum Æolides. Dî, talia Graiis
Instaurate, pio si pœnas ore reposco.
Sed te qui vivum casus, age fare vicissim,
Attulerint. pelagine venis erroribus actus,
An monitu Divûm? an quæ te Fortuna fatigat,
Ut tristes sine Sole domos, loca turbida adires?

Oratio Sibyllæ ad Ænean.

Sibylla Ænean hortatur ne tempus cum Deiphobo producat. Ille monitu Vatis amicum relinquit, & progrediens, ad sinistram carcerem videt impiorum pœnis destinatum, strepitu & horrore loci perculsus constetit; quas sedes cum adire non possit, Sibylla Tartarum esse indicat, & varia luentium supplicia percurrit.

Æneid. Lib. VI. ver. 562.

———Dux inclyte Teucrûm,
Nulli fas casto sceleratum insistere limen:
Sed me, cum lucis Hecate præfecit Avernis,
Ipsa Deûm pœnas docuit, perque omnia duxit.
Cnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna,
Castigatque, auditque dolos; subigitque fateri,
Quæ quis apud superos, furto lætatus inani,
Distulit in seram commissa piacula mortem.
Continuò sontes ultrix accincta flagello
Tisiphone quatit insultans; torvosque sinistrâ
Intentans angues, vocat agmina sæva sororum.
*Tum demum horrisono stridentes cardine sacræ
Panduntur portæ.* Cernis, custodia qualis
Vestibulo sedeat? facies quæ limina servet?
Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
Sævior intus habet sedem. tum Tartarus ipse
Bis patet in præceps tantum, tenditque sub umbras,
Quantus ad ætherium terræ suspectus Olympum.

Hic

genus antiquum Cœli, Titania pubes,
nine dejecti, fundo volvuntur in imo.
& Aloidas geminos, immania vidi
pora; qui manibus magnum rescindere cœlum
ressi, superisque Jovem detrudere regnis.
. & crudeles dantem Salmonea pœnas,
n flammas Jovis & sonitus imitatur Olympi.
ttuor hic invectus equis, & lampada quassans,
Graiûm populos, mediæque per Elidis urbem,
ovans, Divûmque sibi poscebat honorem;
nens! qui nimbos, & non imitabile fulmen
e, & cornipedum cursu simularat equorum.
pater omnipotens densa inter nubila telum
ntorsit, (non ille faces, nec fumea tædis
mina) præcipitemque immani turbine adegit.
c non & Tityon Terræ omniparentis alumnum
rnere erat: per tota novem cui jugera corpus
rrigitur; rostroque immanis vultur adunco
mortale jecur tondens, fecundaque pœnis
scera, rimaturque epulis, habitatque sub alto
ctore: nec fibris requies datur ulla renatis.
uid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumque?
ios super atra silex jam jam lapsura, cadentique
minet assimilis. lucent genialibus altis
urea fulcra toris, epulæque ante ora paratæ
egifico luxu. Furiarum maxima juxta
ccubat, & manibus prohibet contingere mensas:
surgitque facem attollens, atque intonat ore.
ic, quibus invisi fratres, dum vita manebat,
ulsatusve parens, & fraus innexa clienti;
ut qui divitiis soli incubuere repertis,
ec partem posuere suis; quæ maxima turba est:
uique ob adulterium cæsi, quique arma secuti
npia, nec veriti dominorum fallere dextras;
clusi pœnam exspectant. ne quære doceri
uam pœnam, aut quæ forma viros fortunave mersit.
xum ingens volvunt alii, radiisque rotarum
istricti pendent. sedet, æternumque sedebit
felix Theseus: Phlegyasque miserrimus omnes
dmonet, & magna testatur voce per umbras:
iscite justitiam moniti, & non temnere Divos.
endidit hic auro patriam, dominumque potentem
nposuit: fixit leges pretio, atque refixit.

Hic

Hic thalamum invasit natæ, vetitosque Hymenæos:
Ausi omnes immane nefas, ausoque potiti.
Non, mihi si linguæ centum sint, oraque centum,
Ferrea vox, omnes scelerum comprendere formas,
Omnia pœnarum percurrere nomina possim.

Oratio Anchisæ ad Æneam.

Æneas ad campos pervenit Elysios, ubi inter beatorum a præ nobilis ingenii virum Musæum invenit, qui sibi dit quibus in locis pater Anchises degit: hunc secutus gentem Æneas patrem exquirere pergit, qui ubi filiu se venientem videt, lacrymis præ gaudio obortis cum v bisce compellat.

Æneid. Lib. VI. ver. 687.

VEnisti tandem! tuaque exspectata parenti
Vicit iter durum pietas! datur ora tueri,
Nate, tua, & notas audire & reddere voces!
Sic equidem ducebam animo, rebarque futurum,
Tempora dinumerans: nec me mea cura fefellit.
Quas ego te terras, & quanta per æquora vectum
Accipio! quantis jactatum, nate, periclis!
Quàm metui, ne quid Libyæ tibi regna nocerent!

Oratio Æneæ ad Anchisen.

Æneas patri suo tandem reperto brevi hoc sermone resp

Æneid. Lib. VI. ver. 695.

——Tua me, genitor, tua tristis imago,
Sæpius occurrens, hæc limina tendere adegit.
Stant sale Tyrrheno classes. da jungere dextram,
Da, genitor; teque amplexu ne subtrahe nostro.

Oratio Anchisæ ad Æneam.

Æneas ad ripas Lethæi amnis animas prementes v horrescit statim visu, & tantorum agminum causas i inquirit; Anchises respondet esse turbam animarum q alia destinantur corpora, quæ Lethæas aquas & longa lorum oblivia potare certatim contendunt.

Æ

Æneid. Lib. VI. ver. 713.

———Animæ, quibus altera fato
Corpora debentur, Lethæi ad fluminis undam
Securos latices, & longa oblivia potant.
Has equidem memorare tibi, atque ostendere coram,
Jampridem hanc prolem cupio enumerare meorum;
Quò magis Italiâ tandem lætere repertâ.

Oratio Æneæ ad Anchisen.

Æneas patrem interpellat loquentem, rogatque an hæ animæ lucem iterum visuræ sint.

Æneid. Lib. VI. ver. 719.

O Pater, anne aliquas ad cœlum hinc ire putandum est
Sublimes animas, iterumque ad tarda reverti
Corpora? ———

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Anchises quo melius filio de animabus quærenti satisfaciat, de earum ortu & interitu, deque modis quibus renascantur plura eleganter explicat.

Æneid. Lib. VI. ver. 724.

PRincipio cœlum, ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde hominum, pecudumque genus, vitæque volantum,
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus:
Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo
Seminibus; quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt cupiuntque; dolent gaudentque: nec auras
Respiciunt, clausæ tenebris, & carcere cæco.
Quin, & supremo cum lumine vita reliquit,
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt pestes: penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.

Ergo

Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt. aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patimur Manes: exinde per amplum
Mittimur Elysium, & pauci læta arva tenemus:
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Ætherium sensum, atque aurai simplicis ignem.
Has omnes, ubi mille rotam volvere per annos,
Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno:
Scilicet immemores supera ut convexa revisant,
Rursus & incipiant in corpora velle reverti.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Anchises à narratione decedens ad tumulum quendam Æneam vatemque deducit, unde melius animas videant transeuntes, quarum à conspectu felicem arripit occasionem clarissimum quemque posterorum filio ostendere & ad Marcellum usque Augusti nepotem percurrit.

Æneid. Lib. VI. ver. 756.

NUnc age, Dardaniam prolem quæ deinde sequatur
Gloria, qui maneant Italâ de gente nepotes,
Illustres animas, nostrumque in nomen ituras,
Expediam dictis, & te tua fata docebo.
Ille, vides? purâ juvenis qui nititur hasta,
Proxima sorte tenet lucis loca; primus ad auras
Ætherias Italo commistus sanguine surget,
Silvius, Albanum nomen, tua postuma proles:
Quem tibi longævo serum Lavinia conjux
Educet silvis Regem, Regumque parentem:
Unde genus longâ nostrum dominabitur Albâ.
Proximus ille, Procas, Trojanæ gloria gentis;
Et Capys, & Numitor, &, qui te nomine reddet,
Silvius Æneas; pariter pietate, vel armis
Egregius, si unquam regnandam acceperit Albam.
Qui juvenes quantas ostentant, aspice, vires!
At qui umbrata gerunt civili tempora quercu;
Hi tibi Nomentum, & Gabios, urbemque Fidenam,
Hi Collatinas imponent montibus arces,

Pometios,

netios, Castrumque Inui, Bolamque, Coramque.
c tum nomina erunt, nunc sunt sine nomine terræ.
n & avo comitem sese Mavortius addet
nulus; Assaraci quem sanguinis Ilia mater
icet. viden' ut geminæ stant vertice cristæ,
Pater ipse suo Superûm jam signat honore?
hujus, nate, auspiciis illa inclyta Roma
perium terris, animos æquabit Olympo;
temque una sibi muro circumdabit arces:
ix prole virûm: qualis Berecynthia mater
ehitur curru Phrygias turrita per urbes,
a Deûm partu, centum complexa nepotes;
nes cœlicolas, omnes supera alta tenentes.
c, geminas huc flecte acies: hanc aspice gentem,
manosque tuos. Hic Cæsar, & omnis Iuli
genies, magnum cœli ventûra sub axem.
: vir, hic est, tibi quem promitti sæpius audis,
gustus Cæsar, Divi genus: aurea condet
ula qui rursus Latio, regnata per arva
urno quondam: super & Garamantas & Indos
feret imperium. jacet extra sidera tellus,
tra anni Solisque vias, ubi cœlifer Atlas
em humero torquet stellis ardentibus aptum.
jus in adventu jam nunc & Caspia regna
sponsis horrent Divûm, & Mœotica tellus,
septemgemini turbant trepida ostia Nili.
c verò Alcides tantum telluris obivit;
erit æripidem cervam licet, aut Erymanthi
arit nemora, & Lernam tremefecerit arcu.
c, qui pampineis victor juga flectit habenis,
er, agens celso Nysæ de vertice tigres.
dubitamus adhuc virtutem extendere factis?
t metus Ausoniâ prohibet consistere terrâ?
Quis procul ille autem ramis insignis olivæ,
ra ferens? nosco crines incanaque menta
gis Romani; primus qui legibus urbem
ndabit, Curibus parvis, & paupere terrâ
ssus in imperium magnum. cui deinde subibit,
ia qui rumpet patriæ, residesque movebit
llus in arma viros, & jam desueta triumphis
mina. quem juxta sequitur jactantior Ancus;
nc quoque jam nimium gaudens popularibus auris.
s & Tarquinios Reges, animamque superbam

Ultoris Bruti, fasceſque videre receptos?
Conſulis imperium hic primus, ſævaſque ſecures
Accipiet: natoſque pater, nova bella moventes,
Ad pœnam pulchrâ pro libertate vocabit,
Infelix: utcumque ferent ea facta minores;
Vincet amor patriæ, laudumque immenſa cupido.
Quin Decios, Druſoſque procul, ſævumque ſecuri
Aſpice Torquatum, & referentem ſigna Camillum,
Illæ autem, paribus quas fulgere cernis in armis,
Concordes animæ nunc & dum nocte prementur,
Heu quantum inter ſe bellum, ſi lumina vitæ
Attigerint, quantas acies ſtragemque ciebunt!
Aggeribus Socer Alpinis, atque arce Monœci
Deſcendens; Gener adverſis inſtructus Eois.
Ne, pueri, ne tanta animis aſſueſcite bella:
Neu patriæ validas in viſcera vertite vires.
Tuque prior, tu parce, genus qui ducis Olympo:
Projice tela manu, ſanguis meus.
Ille triumphatâ Capitolia ad alta Corintho
Victor aget currum, cæſis inſignis Achivis.
Eruet ille Argos, Agamemnoniaſque Mycenas,
Ipſumque Æaciden, genus armipotentis Achillei;
Ultus avos Trojæ, templa & temerata Minervæ.
Quis te, magne Cato, tacitum; aut te, Coſſe, relinquat?
Quis Gracchi genus? aut geminos, duo fulmina belli,
Scipiadas, cladem Libyæ? parvoque potentem
Fabricium? vel te ſulco, Serrane, ſerentem?
Quò feſſum rapitis, Fabii? tu maximus ille es,
Unus qui nobis cunctando reſtitues rem.
Excudent alii ſpirantia molliùs æra:
Credo equidem, vivos ducent de marmore vultus;
Orabunt cauſas meliùs; cœlique meatus
Deſcribent radio; & ſurgentia ſidera dicent;
Tu regere imperio populos, Romane, memento:
Hæ tibi erunt artes; paciſque imponere morem,
Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.

Sic pater Anchiſes: atque hæc mirantibus addit:
Aſpice, ut inſignis ſpoliis Marcellus opimis
Ingreditur, victorque viros ſupereminet omnes!
Hic rem Romanam, magno turbante tumultu,
Siſtet eques: ſternet Pœnos, Gallumque rebellem;
Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.

Oratio Æneæ ad Patrem.

Æneas juvenem videns tristi vultu Claudium Marcellum comitantem, (Marcellum illum qui bello Punico secundo Siciliam fecit provinciam Romanam,) patrem interrogat quisnam sit.

Æneid. Lib. VI. ver. 863.

QUis, pater, ille, virum qui sic comitatur euntem?
Filius? anne aliquis magnâ de stirpe nepotum?
Quis strepitus circa comitum! quantum instar in ipso est!
Sed nox atra caput tristi circumvolat umbrâ.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Anchises ostendit hunc Marcum Marcellum esse, filium Octaviæ sororis Augusti, summæ spei juvenem, sed immaturâ morte Romano imperio negatum: quem hac in oratione plurimum luget.

Æneid. Lib. VI. ver. 868.

O Nate, ingentem luctum ne quære tuorum:
Ostendunt terris hunc tantùm Fata, neque ultra
Esse sinent. nimium vobis Romana propago
Visa potens, Superi, propria hæc si dona fuissent.
Quantos ille virûm magnam Mavortis ad urbem
Campus aget gemitus! vel quæ, Tiberine, videbis
Funera, cum tumulum præter labere recentem!
Nec puer Iliacâ quisquam de gente Latinos
In tantum spe tollet avos: nec Romula quondam
Ullo se tantum tellus jactabit alumno.
Heu pietas! heu prisca fides! invictaque bello
Dextera! non illi quisquam se impune tulisset
Obvius armato; seu cum pedes iret in hostem,
Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.
Heu, miserande puer! si qua Fata aspera rumpas,
Tu Marcellus eris. manibus date lilia plenis:
Purpureos spargam flores, animamque nepotis
His saltem accumulem donis, & fungar inani
Munere.

ORATIONES
EX
VIRGILII ÆNEID.
Lib. VII. Collectæ.

Oratio Æneæ ad ſuos.

Æneas, poſt reditum ab inferis, è portu Cumano ſolvit, & montem Circæum præterlabens ad Tiberis oſtia devenit: hic dura Celænus Harpyiæ oracula adimplentur: quod cum videt Æneas, ſuper hoc ab Anchiſa doctus, ſociis ſuis oſtendit hanc terram iis pro ſede deſtinatam eſſe, & hortatur, ut prima luce & illius ſitus & incolarum mores exquirant.

Æneid. Lib. VII. ver. 120.

——— Salve fatis mihi debita Tellus;
Voſque, *ait*, ô fidi Trojæ ſalvete Penates.
Hìc domus, hæc patria eſt. Genitor mihi talia (namque
Nunc repeto) Anchiſes fatorum arcana reliquit:
Cum te, nate, fames ignota ad litora vectum,
Accifis coget dapibus conſumere menſas;
Tum ſperare domos defeſſus, ibique memento
Prima locare manu, molirique aggere tecta.
Hæc erat illa fames: hæc nos ſuprema manebat
Exitiis poſitura modum.
Quare agite, &, primo læti cum lumine Solis,
Quæ loca, quive habeant homines, ubi mœnia gentis,
Veſtigemus, & à portu diverſa petamus.
Nunc pateras libate Jovi, precibuſque vocate
Anchiſen genitorem, & vina reponite menſis.

Oratio Latini ad Trojanos.

Cum Æneas Latinum hiſce terris imperare intellexit, legatos ad eum cum donis mittit, qui pacem humiles peterent; Latinus eos coram admiſſos de ſolio affatus eſt, & rogat qui caſus Trojanos in Italiam impulerat, quidve petant? & benigna demum eos recipit hoſpitio.

Æneid.

Æneid. Lib. VII. ver. 195.

DIcite Dardanidæ, (neque enim nescimus & urbem,
Et genus, auditique advertitis æquore cursum)
Quid petitis? quæ causa rates, aut cujus egentes,
Litus ad Ausonium tot per vada cærula vexit?
Sive errore viæ, seu tempestatibus acti,
Qualia multa mari nautæ patiuntur in alto)
Fluminis intrastis ripas, portuque sedetis;
Ne fugite hospitium, neve ignorate Latinos
Saturni gentem, haud vinclo nec legibus æquam
Sponte sua, veterisque Dei se more tenentem.
Atque equidem memini (fama est obscurior annis)
Auruncos ita ferre senes: his ortus ut agris
Dardanus, Idæas Phrygiæ penetrarit ad urbes,
Threiciamque Samum, quæ nunc Samothracia fertur.
Hinc illum Coriti Tyrrhenâ ab sede profectum,
Aurea nunc solio stellantis regia cœli
Accipit: & numerum Divorum altaribus auget.

Oratio Ilionei ad Latinum.

Ilioneus Latino respondens, Trojanos dicit non casu sed Jovis imperio sua petiisse regna; Diis Patriis tranquillam sedem, Duce Ænea, quærere; Latinos haud minus indecores si cum Trojanis fœdera ineant; & tandem sub fine orationis egregiis muneribus regium demulcet animum.

Æneid. Lib. VII. ver. 213.

REx, genus egregium Fauni, nec fluctibus actos
Atra subegit hiems vestris succedere terris;
Nec sidus regione viæ, litusve fefellit.
Consilio hanc omnes animisque volentibus urbem
Afferimur; pulsi regnis, quæ maxima quondam
Extremo veniens Sol aspiciebat Olympo.
Ab Jove principium generis: Jove Dardana pubes
Gaudet avo. Rex, ipse Jovis de gente suprema,
Troïus Æneas tua nos ad limina misit.
Quanta per Idæos sævis effusa Mycenis
Tempestas ierit campos; quibus actus uterque
Europæ atque Asiæ fatis concurrerit orbis;
Audiit, & si quem tellus extrema refuso

Submovet Oceano, & si quem extenta plagarum
Quattuor in medio dirimit plaga Solis iniqui.
Diluvio ex illo tot vasta per æquora vecti,
Dîs sedem exiguam patriis, litusque rogamus
Innocuum, & cunctis undamque auramque patentem.
Non erimus regno indecores; nec vestra feretur
Fama levis, tantique abolescet gratia facti:
Nec Trojam Ausonios gremio excepisse pigebit.
Fata per Æneæ juro, dextramque potentem,
Sive fide, seu quis bello est expertus & armis;
Multi nos populi, multæ (ne temne, quòd ultro
Præferimus manibus vittas, ac verba precantia)
Et petiere sibi, & voluere adjungere gentes.
Sed nos fata Deûm vestras exquirere terras
Imperiis egere suis. hinc Dardanus ortus,
Huc repetit; jussisque ingentibus urget Apollo
Tyrrhenum ad Tybrim, & fontis vada sacra Numici.
Dat tibi præterea fortunæ parva prioris
Munera; relliquias Trojâ ex ardente receptas:
Hoc pater Anchises auro libabat ad aras:
Hoc Priami gestamen erat, cum jura vocatis
More daret populis, sceptrumque, sacerque tiaras,
Iliadumque labor, vestes.

Oratio Latini ad Trojanos.

Latinus lætus Ilionei accipit orationem, lætiorque Æneæ adventum: quia à Fauno monitus, illum sibi speraret generum, & ex illius cum filia nuptiis prolem, quæ toto orbi late dominaret, futuram; his de causis motus legatos ad Ænean remittit, & hac in oratione filiam matrimonio ducendam illi offert.

Æneid. Lib. VII. ver. 259.

——— Dî nostra incepta secundent,
Auguriumque suum. dabitur, Trojane, quod optas,
Munera nec sperno. non vobis, rege Latino,
Divitis uber agri, Trojæve opulentia deerit.
Ipse modò Æneas (nostri si tanta cupido est,
Si jungi hospitio properat, sociusve vocari)
Adveniat; vultus neve exhorrescat amicos:
Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni.
Vos contra Regi mea nunc mandata referte:

Est

Est mihi nata, viro gentis quam jungere nostræ,
Non patrio ex adyto sortes, non plurima cœlo
Monstra sinunt: generos externis affore ab oris,
Hoc Latio restare canunt, qui sanguine nostrum
Nomen in astra ferant. hunc illum poscere fata
Et reor, &, si quid veri mens augurat, opto.

Oratio Junonis.

Juno, Trojanos sedes in Italia signantes videns, vires suas sæpius & frustra in illos exercitas cum dolore memorat; superos precibus suis haud faventes inveniens ab inferis opem petit.

Æneid. Lib. VII. ver. 293.

HEu stirpem invisam, & fatis contraria nostris
Fata Phrygum! num Sigeis occumbere campis,
Num capti potuere capi? num incensa cremavit
Troja viros? medias acies, mediosque per ignes
Invenere viam. at, credo, mea numina tandem
Fessa jacent: odiis aut exsaturata quievi.
Quin etiam patria excussos infesta per undas
Ausa sequi, & profugis toto me opponere ponto.
Absumtæ in Teucros vires cœlique marisque.
Quid Syrtes, aut Scylla mihi, quid vasta Charybdis
Profuit? optato conduntur Tybridis alveo;
Securi pelagi, atque mei. Mars perdere gentem
Immanem Lapithûm valuit: concessit in iras
Ipse Deûm antiquam genitor Calydona Dianæ:
Quod scelus aut Lapithis tantum, aut Calydone merente?
Ast ego, magna Jovis conjux, nil linquere inausum
Quæ potui infelix, quæ memet in omnia verti;
Vincor ab Ænea. quòd si mea numina non sunt
Magna satis, dubitem haud equidem implorare quod usquam [est:
Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.
Non dabitur regnis, esto, prohibere Latinis,
Atque immota manet fatis Lavinia conjux:
At trahere, atque moras tantis licet addere rebus:
At licet amborum populos exscindere regum.
Hâc gener atque socer coeant mercede suorum.
Sanguine Trojano & Rutulo dotabere, virgo:
Et Bellona manet te pronuba. nec face tantùm
Cisseïs prægnans ignes enixa jugales:

Quin idem Veneri partus suus, & Paris alter,
Funestæque iterum recidiva in Pergama tædæ.

Oratio Junonis ad Alectum.

Juno ab inferis Alectum in auxilium vocat, sævum i animum concitat, & hac in oratione suadet, ut pacem I nos inter & Trojanos compositam disrumpat.

Æneid. Lib. VII. ver. 331.

HUnc mihi da proprium, virgo sata Nocte, labore
Hanc operam: ne noster honos, infractave cedat
Fama loco; neu connubiis ambire Latinum
Æneadæ possint, Italosve obsidere fines.
Tu potes unanimos armare in prœlia fratres,
Atque odiis versare domos: tu verbera tectis,
Funereasque inferre faces: tibi nomina mille,
Mille nocendi artes. fecundum concute pectus,
Disjice compositam pacem, sere crimina belli:
Arma velit, poscatque simul, rapiatque juventus.

Oratio Amatæ.

Alecto Amatam Latini conjugem in Trojanos accendit, in nuptias Iliacas sic invehitur.

Æneid. Lib. VII. ver. 359.

EXulibusne datur ducenda Lavinia Teucris,
O genitor? nec te miseret natæque, tuique?
Nec matris miseret, quam primo Aquilone relinquet
Perfidus, alta petens, abductâ virgine, prædo?
At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor,
Ledæamque Helenam Trojanas vexit ad arces?
Quid tua sancta fides, quid cura antiqua tuorum.
Et consanguineo toties data dextera Turno?
Si gener externâ petitur de gente Latinis,
Idque sedet, Faunique premunt te jussa parentis;
Omnem equidem sceptris terram quæ libera nostris
Dissidet, externam reor; & sic dicere Divos.
Et Turno, si prima domus reperatur origo,
Inachus, Acrisiusque patres, mediæque Mycenæ.

Oratio Alectûs ad Turnum.

Alecto, Calybes vatis forma induta, per somnium coram Turno Rutulorum Rege se sistit; eumque in arma Trojanis inimica concitat, dum Laviniæ conjugium non nisi armis obtinendum dicit.

Æneid. Lib. VII. ver. 421.

TUrne, tot incassum fusos patiere labores,
Et tua Dardaniis transscribi sceptra colonis?
Rex tibi conjugium, & quæsitas sanguine dotes
Abnegat; externusque in regnum quæritur hæres.
I nunc, ingratis offer te, irrise, periclis:
Tyrrhenas, i, sterne acies; tege pace Latinos.
Hæc adeò tibi me, placidâ cum nocte jaceres,
Ipsa palam fari omnipotens Saturnia jussit.
Quare age, & armari pubem, portisque moveri
Lætus in arma para, & Phrygios, qui flumine pulchro
Consedere, duces, pictasque exure carinas.
Cœlestum vis magna jubet. Rex ipse Latinus,
Ni dare conjugium, & dicto parere fatetur,
Sentiat, & tandem Turnum experiatur in armis.

Oratio Turni ad Alectum.

Turnus vetulæ in bellum hortanti sic irridet.

Æneid. Lib. VII. ver. 436.

———Classes invectas Tybridis alveo,
Non, ut rere, meas effugit nuncius aures.
Ne tantos mihi finge metus; nec regia Juno
Immemor est nostri.
Sed te victa situ, verique effeta senectus,
O mater, curis nequicquam exercet; & arma
Regum inter falsa vatem formidine ludit.
Cura tibi, Divûm effigies & templa tueri:
Bella viri pacemque gerent, queis bella gerenda.

Oratio Alectûs ad Turnum.

Alecto irrisa in magnas exarsit iras, & conjecto in pectus angue Turnum cunctantem stimulat in bella.

Æneid.

Æneid. Lib. VII. ver. 452.

EN ego victa situ, quam veri effeta senectus
Arma inter regum falsa formidine ludit.
Respice ad hæc: adsum Dirarum ab sede sororum:
Bella manu, lethumque gero.

Oratio Alectûs ad Junonem.

Alecto, ex occasione cervi ab Ascanio interfecti, agresti bella concitat; ad Junonem novis successibus læta tendi pollicetur se urbes finitimas in bellum etiam missuram.

Æneid. Lib. VII. ver. 545.

EN perfecta tibi bello discordia tristi.
Dic, in amicitiam coeant, & fœdera jungant:
Quandoquidem Ausonio respersi sanguine Teucros.
Hoc etiam his addam, tua si mihi certa voluntas,
Finitimas in bella feram rumoribus urbes,
Accendamque animos insani Martis amore,
Undique ut auxilio veniant; spargam arma per agros.

Oratio Junonis ad Alectum.

Juno jam bella incepta videns Alectum ad sedem illius i- nam hisce vocibus remittit.

Æneid. Lib. VII. ver. 552.

——Terrorum ac fraudis abunde est.
Stant belli causæ: pugnatur cominus armis.
Quæ fors prima dedit, sanguis novus imbuit arma.
Talia connubia & tales celebrent hymenæos,
Egregium Veneris genus, & rex ipse Latinus.
Te super ætherias errare licentiùs auras,
Haud pater ipse velit summi regnator Olympi.
Cede locis. ego, si qua super fortuna laborum est,
Ipsa regam.——

Oratio Latini ad Turnum.

inus animum pacis studiosum gerit; cum omnes in bella uentes videt Turnumque etiam in arma cives cientem, il- m in placidiora revocare his dictis aggreditur.

Æneid. Lib. VII. ver. 594.

Rangimur heu fatis, *inquit*, ferimurque procellâ.
psi has sacrilego pendetis sanguine pœnas,
miseri! te, Turne, nefas, te triste manebit
plicium: votisque Deos venerabere seris.
m mihi parta quies, omnisque in limine portus;
iere felici spolior. ——

ORATIONES
EX
VIRGILII ÆNEID.
Lib. VIII. Collectæ.

Oratio Dei Tiberini ad Ænean.

Ui portis à Junone apertis, magis accenduntur in arma Ausonii, quorum in societatem finitimi reges late eeunt. Deus Tiberinus interim Ænean per somnia variis ationibus firmat in bellum, ostendens hanc terram sibi à Diis immortalibus datam; suadet eum ut supplex Junoni preces emittat, utque Evandrum, qui ex Arcadia profugus in Palatino monte consederat, sibi in bellis socium adjungat.

Æneid. Lib. VIII. ver. 36.

Sate gente Deûm, Trojanam ex hostibus urbem
Qui revehis nobis, æternaque Pergama servas,
pectate solo Laurenti, arvisque Latinis;
tibi certa domus, certi, ne absiste, Penates:

Neu

Neu belli terrere minis. tumor omnis & iræ
Concessere Deûm.
Jamque tibi, ne vana putes hæc fingere somnum,
Litoreis ingens inventa sub ilicibus sus,
Triginta capitum fetus enixa, jacebit;
Alba, solo recubans, albi circum ubera nati.
Hic locus urbis erit, requies ea certa laborum:
Ex quo ter denis urbem redeuntibus annis
Ascanius clari condet cognominis Albam.
Haud incerta cano. nunc quâ ratione, quod instat,
Expedias victor, paucis, adverte, docebo.
Arcades his oris, genus à Pallante profectum,
Qui regem Evandrum comites, qui signa secuti,
Delegere locum, & posuere in montibus urbem,
Pallantis proavi de nomine, Pallanteum.
Hi bellum assiduè ducunt cum gente Latinâ:
Hos castris adhibe socios, & fœdere junge.
Ipse ego te ripis, & recto flumine ducam,
Adversum remis superes subvectus ut amnem.
Surge age, nate Deâ; primisque cadentibus astris
Junoni fer rite preces; iramque, minasque
Supplicibus supera votis. mihi victor honorem
Persolves. ego sum, pleno quem flumine cernis
Stringentem ripas, & pinguia culta secantem,
Cæruleus Tybris, cœlo gratissimus amnis.
Hìc mihi magna domus, celsis caput urbibus exit.

Oratio Æneæ ad Evandrum.

Æneas, peractis Junoni sacrificiis, Tyberis alveo delapsus ad Evandrum à Pallante filio deducitur; illum annua sacra celebrantem invenit, cui primo ostendit se Deorum oraculis ductum illum belli socium quærere, eandem utrosque originem jactare, & eadem rerum necessitate inter se devinci oportere.

Æneid. Lib. VIII. ver. 127.

Optime Grajugenûm, cui me Fortuna precari,
Et vittâ comtos voluit prætendere ramos;
Non equidem extimui, Danaûm quòd ductor & Arcas,
Quódque e stirpe fores geminis conjunctus Atridis:
Sed mea me virtus, & sancta oracula Divûm,
Cognatique

Cognatique patres, tua terris didita fama,
Conjunxere tibi, & fatis egere volentem.
Dardanus, Iliacæ primus pater urbis & auctor,
Electrâ, ut Graii perhibent, Atlantide cretus,
Advehitur Teucros. Electram maximus Atlas
Edidit, ætherios humero qui sustinet orbes.
Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia
Cyllenes gelido conceptum vertice fudit.
At Maiam, auditis si quicquam credimus, Atlas,
Idem Atlas generat, cœli qui sidera tollit.
Sic genus amborum scindit se sanguine ab uno.
His fretus; non legatos, neque prima per artem
Tentamenta tui pepigi: me me ipse, meumque
Objeci caput, & supplex ad limina veni.
Gens eadem, quæ te, crudeli Daunia bello
Insequitur: nos si pellant; nihil abfore credunt,
Quin omnem Hesperiam penitus sua sub juga mittant;
Et mare, quod supra, teneant, quodque alluit infra.
Accipe, daque fidem. sunt nobis fortia bello
Pectora, sunt animi, & rebus spectata juventus.

Oratio Evandri ad Ænean.

Evander, Æneæ respondens, recolit quali in honore Anchisam habuit; quæque dona ab illo Juvenis accepisset; atque ideo tanti Herois filio se adjutorem in bellis spondet, & rogat ut ad sacra, quibus operatus est, accedat.

Æneid. Lib. VIII. ver. 154.

——Ut te, fortissime Teucrûm,
Accipio, agnoscoque libens! ut verba parentis
Et vocem Anchisæ magni vultumque recordor!
Nam memini Hesiones visentem regna sororis
Laomedontiaden Priamum, Salamina petentem,
Protenus Arcadiæ gelidos invisere fines.
Tum mihi primo genas vestibat flore juventa:
Mirabarque duces Teucros, mirabar & ipsum
Laomedontiaden: sed cunctis altior ibat
Anchises. mihi mens juvenili ardebat amore
Compellare virum, & dextræ conjungere dextram.
Accessi, & cupidus Phenei sub mœnia duxi.
Ille mihi insignem pharetram, Lyciasque sagittas,

Discedens, chlamydemque auro dedit intertextam,
Frænaque bina, meus quæ nunc habet, aurea, Pallas.
Ergo &, quam petitis, juncta est mihi fœdere dextra:
Et, lux cum primum terris se crastina reddet,
Auxilio lætos dimittam, opibusque juvabo,
Interea sacra hæc, quando huc venistis amici,
Annua, quæ differre nefas, celebrate faventes
Nobiscum, & jam nunc sociorum assuescite mensis.

Oratio Evandri ad Ænean.

Evander monet Ænean sacra illa, quæ peragebat, ob Herculis de Caco victoriam instituta: Cacus regionis illius insignis olim prædo moribus prorsus belluinis atque animo fuit rapaci; ob raptos à se boves Herculem excitavit in vindictam, qui cum furem immani suo antro latitantem invenit, fecit ut meritas infandi facinoris pœnas morte luat.

Æneid. Lib. VIII. ver. 185.

———Non hæc solennia nobis,
Has ex more dapes, hanc tanti numinis aram,
Vana superstitio, veterumque ignara Deorum,
Imposuit: sævis, hospes Trojane, periclis
Servati facimus, meritosque novamus honores.
Jam primum saxis suspensam hanc aspice rupem:
Disjectæ procul ut moles, desertaque montis
Stat domus, & scopuli ingentem traxere ruinam.
Hìc spelunca fuit vasto submota recessu,
Semihominis Caci, facies quam dira tenebat
Solis inaccessam radiis: semperque recenti
Cæde tepebat humus; foribusque affixa superbis
Ora virûm tristi pendebant pallida tabo.
Huic monstro Vulcanus erat pater: illius atros
Ore vomens ignes, magnâ se mole ferebat.
Attulit & nobis aliquando optantibus ætas
Auxilium adventumque Dei. nam maximus ultor,
Tergemini nece Geryonis spoliisque superbus,
Alcides aderat; taurosque hàc victor agebat
Ingentes: vallemque boves amnemque tenebant.
At furiis Caci mens effera, ne quid inausum
Aut intractatum scelerisve dolive fuisset;

ıttuor à ſtabulis præſtanti corpore tauros
:rtit, totidem formâ ſuperante juvencas.
ue hos, ne qua forent pedibus veſtigia rectis,
ıdâ in ſpeluncam tractos, verſiſque viarum
iciis raptos, ſaxo occultabat opaco.
erentem nulla ad ſpeluncam ſigna ferebant.
:rea, cum jam ſtabulis ſaturata moveret
phitryoniades armenta, abitumque pararet;
:eſſu mugire boves, atque omne querelis
ıleri nemus, & colles clamore relinqui.
ldidit una boum vocem, vaſtoque ſub antro
giit, & Caci ſpem cuſtodita fefellit.
: verò Alcidæ furiis exarſerat atro
le dolor: rapit arma manu, nodiſque gravatum
bur; & aërii curſu petit ardua montis.
m primum noſtri Cacum videre timentem,
rbatumque oculis. fugit ilicet ocior Euro,
luncamque petit: pedibus timor addidit alas.
ſeſe incluſit, ruptiſque immane catenis
jecit ſaxum, ferro quod & arte paternâ
ıdebat, fultoſque emuniit objice poſtes;
:e furens animis aderat Tirynthius, omnemque
:eſſum luſtrans, huc ora ferebat & illuc,
ntibus infrendens. ter totum, fervidus irâ,
trat Aventini montem: ter ſaxea tentat
nina nequicquam: ter feſſus valle reſedit.
bat acuta ſilex, præciſis undique ſaxis
:luncæ dorſo inſurgens, altiſſima viſu,
:arum nidis domus opportuna volucrum.
nc, ut prona jugo lævum incumbebat ad amnem,
xter in adverſum nitens concuſſit, & imis
ulſam ſolvit radicibus: inde repente
pulit: impulſu quo maximus inſonat æther;
ſultant ripæ, refluitque exterritus amnis.
ſpecus, & Caci detecta apparuit ingens
:gia, & umbroſæ penitus patuere cavernæ:
on ſecus, ac ſi qua penitus vi terra dehiſcens
ernas reſeret ſedes, & regna recludat
llida, Dîs inviſa; ſuperque immane barathrum
:rnatur, trepidentque immiſſo lumine Manes.
go inſperatâ deprenſum in luce repente,
:luſumque cavo ſaxo, atque inſueta rudentem,
:ſuper Alcides telis premit, omniaque arma

Advocat,

Advocat, & ramis, vastisque molaribus instat.
Ille autem (neque enim fuga jam super ulla pericli)
Faucibus ingentem fumum, mirabile dictu,
Evomit; involvitque domum caligine cæca,
Prospectum eripiens oculis; glomeratque sub antro
Fumiferam noctem, commistis igne tenebris.
Non tulit Alcides animis: seque ipse per ignem
Præcipiti jecit saltu, quà plurimus undam
Fumus agit, nebulâque ingens specus æstuat atrâ.
Hìc Cacum in tenebris incendia vana vomentem
Corripit, in nodum complexus: & angit inhærens
Elisos oculos, & siccum sanguine guttur.
Panditur extemplo foribus domus atra revulsis:
Abstractæque boves abjuratæque rapinæ
Cœlo ostenduntur: pedibusque informe cadaver
Protrahitur. nequeunt expleri corda tuendo
Terribiles oculos, vultum, villosaque setis
Pectora semiferi, atque exstinctos faucibus ignes.
Ex illo celebratus honos, lætique minores
Servavere diem: primusque Potitius auctor
Et domus Herculei custos Pinaria sacri,
Hanc aram luco statuit; quæ maxima semper
Dicetur nobis, & erit quæ maxima semper.
Quare agite, ô juvenes, tantarum in munere laudum
Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris,
Communemque vocate Deum, & date vina volentes.

Oratio Evandri ad Ænean.

Evander ad urbem deducit Ænean, cujus situs exhibet m ranti, ostenditque etiam quam feris fuere moribus locor illorum indigenæ, ut Saturni præceptis exculti in mel abiere, utque infeliciora post Saturnum processere tempo

Æneid. Lib. VIII. ver. 314.

HÆc nemora indigenæ Fauni, Nymphæque tenebat
Gensque virûm truncis & duro robore nata;
Queis neque mos neque cultus erat: nec jungere tauros,
Aut componere opes nôrant, aut parcere parto:
Sed rami atque asper victu venatus alebat.
Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo,
Arma Jovis fugiens, & regnis exsul ademtis.

ıus indocile, ac disperſum montibus altis
poſuit, legeſque dedit: Latiumque vocari
it, his quoniam latuiſſet tutus in oris.
ı quæ perhibent, illo ſub rege fuerunt
a: ſic placidâ populos in pace regebat.
ior donec paulatim ac decolor ætas,
illi rabies, & amor ſucceſſit habendi.
manus Auſonia, & gentes venere Sicanæ:
ıs & nomen poſuit Saturnia tellus.
Reges; aſperque immani corpore Tybris;
› poſt Itali fluvium cognomine Tybrim
nus: amiſit verum, vetus Albula nomen.
ulſum patriâ, pelagique extrema ſequentem.
ına omnipotens & ineluctabile fatum
oſuere locis: matriſque egere tremenda
ıentis Nymphæ monita, & Deus auctor Apollo.

Oratio Evandri ad Ænean.

ıder Saturnium, Janiculumque montem Æneæ oſtendit, de locorum Religione hanc habuit orationem.

Æneid. Lib. VIII. ver. 351.

)c nemus, hunc, *inquit*, frondoſo vertice collem,
(Quis Deus, incertum eſt) habitat Deus: Arcades ipſum
unt ſe vidiſſe Jovem, cum ſæpe nigrantem
la concuteret dextrâ, nimboſque cieret.
duo præterea disjectis oppida muris,
quias, veterumque vides monumenta virorum.
: Janus pater, hanc Saturnus condidit urbem:
ulum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Oratio Evandri ad Ænean.

ıder hoſpitem Ænean ſua tecta haud ſuperba ſubeuntem : vocibus gratulatur.

Æneid. Lib. VIII. ver. 463.

——— Hæc, *inquit*, limina victor
des ſubiit; hæc illum regia cepit:
e, hoſpes, contemnere opes; & te quoque dignum
e Deo; rebuſque veni non aſper egenis.

Oratio Veneris ad Vulcanum.

Venus, inter minaces belli tumultus pro filio metuens, Vulcanum molli fovet amplexu, & arma telis non penetrabilia pro Ænea petit.

Æneid. Lib. VIII. ver. 374.

DUm bello Argolici vastabant Pergama reges
Debita, casurasque inimicis ignibus arces;
Non ullum auxilium miseris, non arma rogavi
Artis opisque tuæ: nec te, carissime conjux,
Incassumve tuos volui exercere labores:
Quamvis & Priami deberem plurima natis,
Et durum Æneæ flevissem sæpe laborem.
Nunc Jovis imperiis, Rutulorum constitit oris:
Ergo eadem supplex venio, & sanctum mihi numen
Arma rogo, genetrix nato. te filia Nerei,
Te potuit lacrymis Tithonia flectere conjux.
Aspice, qui coeant populi, quæ mœnia clausis
Ferrum acuant portis, in me excidiumque meorum.

Oratio Vulcani ad Venerem.

Vulcanus, conjugis captus blanditiis, pollicetur se, quod ars sua potuit, id totum suæ voluntati daturum.

Æneid. Lib. VIII. ver. 395.

QUid causas petis ex alto? fiducia cessit
Quò tibi, Diva, mei? similis si cura fuisset,
Tum quoque fas nobis Teucros armare fuisset.
Nec pater omnipotens Trojam, nec fata vetabant
Stare, decemque alios Priamum superesse per annos.
Et nunc, si bellare paras atque hæc tibi mens est;
Quicquid in arte meâ possum promittere curæ;
Quod fieri ferro liquidove potest electro,
Quantum ignes animæque valent; absiste precando
Viribus indubitare tuis. ———

Oratio

Oratio Evandri ad Ænean.

Evander pro rerum suarum tenuitate se auxilia Æneæ laturum profitetur; monétque interim Tyrrhenos in regem Mezentium prosperè rebelles magno sibi subsidio futuros, si in suas trahere possit partes.

Æneid. Lib. VIII. ver. 470.

MAxime Teucrorum ductor, quo sospite, nunquam
Res equidem Trojæ victas aut regna fatebor;
Nobis ad belli auxilium pro nomine tanto
Exiguæ vires, hinc Tusco claudimur amni;
Hinc Rutulus premit, & murum circumsonat armis.
Sed tibi ego ingentes populos opulentaque regnis
Jungere castra paro: quam fors inopina salutem
Ostentat. fatis huc te poscentibus affers.
Haud procul hinc saxo incolitur fundata vetusto
Urbis Agyllinæ sedes: ubi Lydia quondam
Gens, bello præclara, jugis insedit Etruscis.
Hanc multos florentem annos rex deinde superbo
Imperio & sævis tenuit Mezentius armis.
Quid memorem infandas cædes? quid facta tyranni
Effera? Dî capiti ipsius generique reservent.
Mortua quin etiam jungebat corpora vivis,
Componens manibusque manus, atque oribus ora,
Tormenti genus; & sanie taboque fluentes
Complexu in misero, longâ sic morte necabat.
At fessi tandem cives infanda furentem
Armati circumsistunt, ipsumque, domumque:
Obtruncant socios, ignem ad fastigia jactant.
Ille inter cædes, Rutulorum elapsus in agros
Confugere, & Turni defendier hospitis armis.
Ergo omnis furiis surrexit Etruria justis:
Regem ad supplicium præsenti Marte reposcunt.
His ego te, Ænea, ductorem millibus addam.
Toto namque fremunt condensæ litore puppes,
Signaque ferre jubent. retinet longævus aruspex,
Fata canens: ô Mæoniæ delecta juventus,
Flos veterum virtusque virûm, quos justus in hostem
Fert dolor, & meritâ accendit Mezentius irâ;
Nulli fas Italo tantam subjungere gentem:

Externos optate duces. Tum Etrusca resedit
Hoc acies campo, monitis exterrita Divûm.
Ipse oratores ad me, regnique coronam
Cum sceptro misit, mandatque insignia Tarchon;
Succedam castris, Tyrrhenaque regna capessam.
Sed mihi tarda gelu, seclisque effeta senectus
Invidet imperium, seræque ad fortia vires.
Natum exhortarer, ni mistus matre Sabellâ
Hinc partem patriæ traheret. tu, cujus & annis,
Et generi fatum indulget, quem numina poscunt,
Ingredere, ô Teucrûm atque Italûm fortissime ducto
Hunc tibi præterea, spes, & solatia nostri,
Pallanta adjungam: sub te tolerare magistro
Militiam, & grave Martis opus, tua cernere facta
Assuescat: primis & te miretur ab annis.
Arcadas huic equites bis centum, robora pubis
Lecta, dabo; totidemque suo tibi nomine Pallas.

Oratio Æneæ ad Evandrum.

Cum Æneas, Evandri consilia accipiens, multa dubio pe agitabat, Venus varia de cœlo signa dedit: dum alii culsi sonitu defixi stant, Æneas prospera à matre esse intelligens, Evandro ostendit quæ Dea voluit.

Æneid. Lib. VIII. ver. 532.

———Ne verò, hospes, ne quære profectò
Quem casum portenta ferant: ego poscor Olympo.
Hoc signum cecinit missuram Diva creatrix,
Si bellum ingrueret; Vulcaniaque arma per auras
Laturam auxilio.
Heu, quantæ miseris cædes Laurentibus instant!
Quas pœnas mihi, Turne, dabis! quàm multa sub u
Scuta virûm, galeasque, & fortia corpora volves
Tybri pater! poscant acies, & fœdera rumpant.

Oratio Evandri.

Evander Trojanos, filiumque jam abituros videns, de sen rebus bellicis parum apta queritur; narrat quanta in ventute fecerat, & super Pallanta multa precatur.

Æ

Æneid. Lib. VIII. ver. 560.

O Mihi præteritos referat si Juppiter annos!
Qualis eram, cum primam aciem Præneste sub ipsâ
Stravi, scutorumque incendi victor acervos;
Et regem hâc Herilum dextrâ sub Tartara misi:
Nascenti cui tres animas Feronia mater,
Horrendum dictu, dederat: terna arma movenda;
Ter letho sternendus erat. cui tum tamen omnes
Abstulit hæc animas dextra, & totidem exuit armis.
Non ego nunc dulci amplexu divellerer usquam,
Nate, tuo: neque finitimus Mezentius unquam,
Huic capiti insultans, tot ferro sæva dedisset
Funera, tam multis viduasset civibus urbem.
At vos, O Superi, & Divûm tu maxime rector
Juppiter, Arcadii quæso miserescite regis,
Et patrias audite preces. si numina vestra
Incolumem Pallanta mihi, si fata reservant,
Si visurus eum vivo, & venturus in unum;
Vitam oro: patiar quemvis durare laborem.
Sin aliquem infandum casum, Fortuna, minaris;
Nunc, ô, nunc liceat crudelem abrumpere vitam,
Dum curæ ambiguæ, dum spes incerta futuri;
Dum te, care puer, mea sera, & sola voluptas,
Complexu teneo; gravior ne nuncius aures
Vulneret. ———

ORATIONES
EX
VIRGILII ÆNEID.
Lib. IX. Collectæ.

Oratio Iridis ad Turnum.

Ænea quærendis auxiliis occupato, Juno per Iridem hac in oratione Turnum monet, ut in munimenta Trojanorum impetum faciat.

Æneid. Lib. IX. ver. 6.

TUrne, quod optanti Divûm promittere nemo
Auderet, volvenda dies en attulit ultro.
Æneas, urbe & sociis & classe relictâ,
Sceptra Palatini sedemque petit Evandri.
Nec satis; extremas Coriti penetravit ad urbes:
Lydorumque manum, collectos armat agrestes.
Quid dubitas? nunc tempus equos, nunc poscere currus.
Rumpe moras omnes, & turbata arripe castra.

Oratio Cybeles ad Jovem.

Cum Æneas naves suas in Ida Phrygiæ monte struebat, fertur Cybelen à Jove petiisse ut naves illæ, quoniam in sua Ida ortæ, nec ventis nec casu ullo vincantur; ad quem hæ dictis usa erat.

Æneid. Lib. IX. ver. 83.

——Da, nate, petenti;
Quod tua cara parens domito te poscit Olympo.
Pinea silva mihi multos dilecta per annos,
Lucus in arce fuit summâ, quò sacra ferebant,
Nigranti piceâ, trabibusque obscurus acernis:
Has ego Dardanio juveni, cum classis egeret,
Læta dedi: nunc sollicitam timor anxius angit,

Solve

Solve metus, atque hoc precibus sine posse parentem;
Ne cursu quassatæ ullo, neu turbine venti
Vincantur: prosit nostris in montibus ortas.

Oratio Jovis ad Cybelen.

Juppiter Deorum matri respondens pollicetur, quæcunque naves Ænean tutum in Italiam vexerint, easdem se in Dearum marinarum numerum adscissurum.

Æneid. Lib. IX. ver. 94.

O Genetrix, quò fata vocas? aut quid petis istis?
Mortaline manu factæ immortale carinæ
Fas habeant; certusque incerta pericula lustret
Æneas? cui tanta Deo permissa potestas?
Imò, ubi defunctæ finem portusque tenebunt
Ausonios, olim quæcunque evaserit undis,
Dardaniumque ducem Laurentia vexerit arva;
Mortalem eripiam formam, magnique jubebo
Æquoris esse Deas: qualis Nereïa Doto,
Et Galatea secant spumantem pectore pontum.

Oratio Turni ad suos.

Dum Turnus Trojanorum navibus parat incendia, Jovis beneficio Nympharum marinarum formam induunt. Turnus, solus intrepidus, socios suos tam subito portento perculsos in bellum virtutemque variis ex causis hac in oratione hortatur.

Æneid. Lib. IX. ver. 128.

TRojanos hæc monstra petunt: his Juppiter ipse
Auxilium solitum eripuit: non tela, nec ignes
Exspectant Rutulos. ergo maria invia Teucris,
Nec spes ulla fugæ: rerum pars altera ademta est:
Terra autem in manibus nostris: tot millia gentes
Arma ferunt Italæ. nil me fatalia terrent,
Si qua Phryges præ se jactant, responsa Deorum.
Sat Fatis Venerique datum, tetigere quòd arva
Fertilis Ausoniæ Troes. sunt & mea contra
Fata mihi, ferro sceleratam exscindere gentem,
Conjuge præreptâ, nec solos tangit Atridas

Iste dolor, solisque licet capere arma Mycenis.
Sed periisse semel satis est? peccare fuisset
Ante satis, penitus modò non genus omne perosos
Femineum. quibus hæc medii fiducia valli,
Fossarumque moræ, lethi discrimina parva,
Dant animos: an non viderunt mœnia Trojæ
Neptuni fabricata manu considere in ignes?
Sed vos, ô lecti, ferro quis scindere vallum
Apparat, & mecum invadit trepidantia castra?
Non armis mihi Vulcani, non mille carinis
Est opus in Teucros. addant se protinus omnes
Etrusci socios: tenebras, & inertia furta
Palladii, cæsis summæ custodibus arcis,
Ne timeant; nec equi cæcâ condemur in alvo;
Luce palam certum est igni circundare muros.
Haud sibi cum Danais rem, saxo, & pube Pelasgâ
Esse putent; decimum quos distulit Hector in annum.
Nunc adeò, melior quoniam pars acta diei,
Quod superest, læti bene gestis corpora rebus
Procurate, viri, & pugnam sperate parati.

Oratio Nisi ad Euryalum.

In Trojanorum exercitu Nisus erat & Euryalus, hi summas inter se coluere amicitias; Dum ductores de accersendo Ænea sollicitum habuere consilium, illi summa virtute Juvenes ad portas agebant vigilias; Nisus Rutulorum agmen excubiis minus intentum animadvertens, & stimulatus simul cupidine ardui alicujus suscipiendi facinoris, Euryalo propositum suum adeundi Ænean aperit.

Æneid. Lib. IX. ver. 184.

——Dîne hunc ardorem mentibus addunt,
Euryale? an sua cuique Deus fit dira cupido?
Aut pugnam, aut aliquid jamdudum invadere magnum
Mens agitat mihi; nec placidâ contenta quiete est.
Cernis, quæ Rutulos habeat fiducia rerum:
Lumina rara micant: somno vinoque soluti
Procubuere: silent latè loca. percipe porro
Quid dubitem, & quæ nunc animo sententia surgat.
Ænean acciri omnes, populusque patresque,
Exposcunt; mittique viros qui certa reportent,

Si tibi, quæ posco, promittunt; (nam mihi facti
Fama sat est) tumulo videor reperire sub illo
Posse viam ad muros & mœnia Pallantea.

Oratio Euryali ad Nisum.

Euryalus, Niso respondens, reprehendit eum, quod rem tantæ laudis susciperet, & amicum cœptis suis non adjungeret.

Æneid. Lib. IX. ver. 199.

MEne igitur socium summis adjungere rebus,
Nise, fugis? solum te in tanta pericula mittam?
Non ita me genitor bellis assuetus Opheltes
Argolicum terrorem inter Trojæque labores
Sublatum erudiit: nec tecum talia gessi,
Magnanimum Ænean, & fata extrema secutus.
Est hic, est animus lucis contemtor, & istum
Qui vitâ bene credat emi, quò tendis, honorem.

Oratio Nisi ad Euryalum.

Nisus varias hac in oratione adnectit causas, cur suum tam carum caput iisdem non objectaret periculis.

Æneid. Lib. IX. ver. 207.

———Equidem de te nil tale verebar:
Nec fas: non, ita me referat tibi magnus ovantem
Juppiter, aut quicunque oculis hæc aspicit æquis.
Sed si quis (quæ multa vides discrimine tali)
Si quis in adversum rapiat casusve Deusve,
Te superesse velim: tua vitâ dignior ætas.
Sit, qui me raptum pugnâ, preciove redemtum,
Mandet humo solitâ: aut, si qua id fortuna vetabit,
Absenti ferat inferias, decoretque sepulcro:
Neu matri miseræ tanti sim causa doloris:
Quæ te sola, puer, multis è matribus ausa
Persequitur, magni nec mœnia curat Acestæ.

Oratio Nisi in Trojanorum conventu.

Euryalus, Nisi rationibus à sententia non motus, pro communi salute summa simul tentare pericula statuit. Cum Niso, vigilibus

Æneid. Lib. IX. ver. 234.

——Audite ô mentibus æquis,
Æneadæ, neve hæc nostris spectentur ab annis,
Quæ ferimus. Rutuli somno vinoque sepulti
Conticuere. locum insidiis conspeximus ipsi,
Qui patet in bivio portæ, quæ proxima ponto.
Interrupti ignes, aterque ad sidera fumus
Erigitur. si fortunâ permittitis uti;
Quæsitum Ænean ad mœnia Pallantea,
Mox hìc cum spoliis, ingenti cæde peractâ,
Affore cernetis. nec nos via fallit euntes:
Vidimus obscuris primam sub vallibus urbem
Venatu assiduo, & totum cognovimus amnem.

Oratio Alethæ ad Nisum Euryalumque.

Alethes grandævus juvenum virtutem animumque miratus, laudibus illos efferens sic voce paterno alloquitur.

Æneid. Lib. IX. ver. 247.

DI patrii, quorum semper sub numine Troja est,
Non tamen omnino Teucros delere paratis,
Cum tales animos juvenum, & tam certa tulistis
Pectora. *sic memorans, humeros dextrasque tenebat*
Amborum, & vultum lacrymis atque ora rigabat.
Quæ vobis, quæ digna, viri, pro talibus ausis,
Præmia posse rear solvi? pulcherrima primùm
Dî, moresque dabunt vestri: tum cætera reddet
Actutùm pius Æneas, atque integer ævi
Ascanius; meriti tanti non immemor unquam.

Oratio Ascanii ad Nisum Euryalumque.

Ascanius Nisum Euryalumque ad revocandum patrem promissis hortatur; Niso, si modo reducem accipiat Æneam, varia & eximia dona pollicetur; Euryalo, quoniam æquali secum floruit ætate, se socium amicumque perpetuumque spondet.

Æneid.

Æneid. Lib. IX. ver. 257.

IMO ego vos, cui sola salus genitore reducto,
Excipit Ascanius, per magnos, Nise, Penates,
Assaracique Larem, & canæ penetralia Vestæ,
Obtestor. quæcunque mihi fortuna, fidesque est,
In vestris pono gremiis: revocate parentem,
Reddite conspectum: nihil illo triste recepto.
Bina dabo argento perfecta atque aspera signis
Pocula, devictâ genitor quæ cepit Arisbâ:
Et tripodas geminos, auri duo magna talenta,
Cratera antiquum, quem dat Sidonia Dido.
Si verò capere Italiam, sceptrisque potiri
Contigerit victori, & prædæ ducere sortem;
Vidisti quo Turnus equo, quibus ibat in armis
Aureus? ipsum illum clypeum cristasque rubentes
Excipiam sorti; jam nunc tua præmia, Nise.
Præterea bis sex genitor lectissima matrum
Corpora, captivosque dabit, suaque omnibus arma:
Insuper his, campi quod rex habet ipse Latinus.
Te verò, mea quem spatiis propioribus ætas
Insequitur, venerande puer, jam pectore toto
Accipio, & comitem casus complector in omnes.
Nulla meis sine te quæretur gloria rebus:
Seu pacem, seu bella geram; tibi maxima rerum,
Verborumque fides. ———

Oratio Euryali ad Ascanium.

Euryalo grandæva mater erat, quæ se periculorum comitem dans, filium in Italiam secuta est; Euryalus hanc Ascanio perhumaniter commendat; & si in tanto ausu periat, rogat ut desertam illam suo foveat amore.

Æneid. Lib. IX. ver. 281.

———Me nulla dies tam fortibus ausis
Dissimilem arguerit: tantùm fortuna secunda,
Haud adversa cadat. sed te super omnia dona,
Unum oro: genetrix Priami de gente vetustâ
Est mihi, quam miseram tenuit non Ilia tellus
Mecum excedentem, non mœnia regis Acestæ.
Hanc ego nunc ignaram hujus quodcunque pericli est,

Inque

Inque salutatam linquo; nox, & tua testis
Dextera, quod nequeam lacrymas perferre parentis:
At tu, oro, solare inopem, & succurre relictæ.
Hanc sine me spem ferre tui: audentior ibo
In casus omnes. ————

Oratio Ascanii ad Euryalum.

Ascanius, Euryalo respondens, promittit se matrem illius pro sua habiturum, semperque se illam summa cum veneratione prosequi velle.

Æneid. Lib. IX. ver. 296.

SPondeo digna tuis ingentibus omnia cœptis.
Namque erit ista mihi genetrix, nomenque Creusæ
Solum defuerit: nec partum gratia talem
Parva manet; casus factum quicunque sequetur.
Per caput hoc juro, per quod pater ante solebat:
Quæ tibi polliceor reduci, rebusque secundis;
Hæc eadem matrique tuæ, generique manebunt.

Oratio Nisi ad Volscentem.

Nisus & Euryalus egressi Rutulos somno vinoque sepultos opprimunt, stragemque ingentem edunt; jam hostium castra præda onusti reliquissent, cum ab equitum manu, quæ ex urbe castra forte petiit, conspiciuntur. Illi silvas fuga petunt, Nisusque penitus evaserat hostem, nisi in quæstu Euryali præda ac tenebris impediti rediisset; quem ut captum videt & numero hostium undique cinctum, inter dumos se recondens tela in eos emittit, Sulmonem Tagumque transfigit. Sævit atrox Volscens, nec teli authorem usquam conspicit, jamque recluso ense ibat in Euryalum. Nisus periculo amici exterritus è latibulo amens prorupit, illiusque vitam sua redimere quærens his dictis hostes alloquitur.

Æneid. Lib. IX. ver. 427.

ME, me: adsum, qui feci: in me convertite ferrum,
O Rutuli. mea fraus omnis: nihil iste, nec ausus,
Nec potuit: cœlum hoc, & conscia sidera testor:

Oratio

Oratio Matris Euryali.

Cum Euryali mater necem illius ex capite hastæ indigniter præfixo cognovit, filium misero hoc planctu luget.

Æneid. Lib. IX. ver. 481.

HUnc ego te, Euryale, aspicio? tune ille senectæ
Sera meæ requies? potuisti linquere solam
Crudelis? nec te, sub tanta pericula missum,
Affari extremum miseræ data copia matri?
Heu, terrâ ignotâ, canibus data præda Latinis,
Alitibusque, jaces! nec te tua funera mater
Produxi, pressive oculos, aut vulnera lavi,
Veste tegens; tibi quam noctes festina diesque
Urgebam, & telâ curas solabar aniles.
Quò sequar? aut quæ nunc artus avulsaque membra,
Et funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te,
Nate, refers? hoc sum terrâque marique secuta?
Figite me, si qua est pietas, in me omnia tela
Conjicite, ô Rutuli, me primam absumite ferro;
Aut tu, magne pater Divûm, miserere, tuoque
Invisum hoc detrude caput sub Tartara telo;
Quando aliter nequeo crudelem abrumpere vitam.

Oratio Numani Remuli coram Trojanorum castris.

Dum Rutuli Trojanos in castris obsidebant, Numanus Remulus Turni germanus multa coram Ascanio audaci voce jactavit, irridens illum, quoniam pugnam in aperto campo non ausus est committere.

Æneid. Lib. IX. ver. 598.

NON pudet obsidione iterum, valloque teneri,
Bis capti Phryges, & morti prætendere muros?
En qui nostra sibi bello connubia poscunt!
Quis Deus Italiam, quæ vos dementia adegit?
Non hìc Atridæ, nec fandi fictor Ulysses:
Durum à stirpe genus: natos ad flumina primùm
Deferimus, sævoque gelu duramus & undis.
Venatu invigilant pueri, silvasque fatigant:
Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.

At

At patiens operum, parvoque aſſueta juventus,
Aut raſtris terram domat, aut quatit oppida bello.
Omne ævum ferro teritur, verſâque juvencûm
Terga fatigamus haſtâ: nec tarda ſenectus
Debilitat vires animi, mutatque vigorem.
Canitiem galeâ premimus; ſemperque recentes
Convectare juvat prædas, & vivere rapto.
Vobis picta croco & fulgenti murice veſtis:
Deſidiæ cordi; juvat indulgere choreis:
Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.
O verè Phrygiæ, neque enim Phryges! ite per alta
Dindyma; ubi aſſuetis biforem dat tibia cantum.
Tympana vos buxuſque vocat Berecynthia matris
Idææ. ſinite arma viris, & cedite ferro.

Oratio Apollonis ad Aſcanium.

Tam indigna non tulit Aſcanius, pœnas cum morte ſumpſit. Apollo Juvenem victoria elatum proſpiciens his dictis affatur.

Æneid. Lib. IX. ver. 641.

MActe novâ virtute, puer: ſic itur ad aſtra;
Dîs genite, & geniture Deos. jure omnia bella
Gente ſub Aſſaraci fato ventura reſident:
Nec te Troja capit. ——

Oratio Ejuſdem ſub forma Anchiſæ Armigeri.

Mox Apollo è Cœlo delapſus & bene notam Aſcanio formam induens, huic cæde ſuperbo hæc monita dat.

Æneid. Lib. IX. ver. 653.

SIT ſatis, Æneide, telis impune Numanum
Oppetiiſſe tuis: primam hanc tibi magnus Apollo
Concedit laudem, & paribus non invidet armis.
Cætera parce, puer, bello. ——

Oratio Mnethei ad ſuos.

Turnus in Trojanorum caſtra irrumpens gravi cæde fugientes ſternit; Mneſtheus ſuorum clade audita advenit, animoſque eorum labentes hoc ſermone ſuſcitat in virtutem.

Æneid.

Æneid. Lib. IX. ver. 781.

———Quò deinde fugam? quò tenditis? *inquit*:
Quos alios muros, quæ jam ultra mœnia habetis?
Unus homo, & vestris, ô cives, undique septus
Aggeribus, tantas strages impunè per urbem
Ediderit? juvenum primos tot miserit Orco?
Non infelicis patriæ, veterumque Deorum,
Et magni Æneæ segnes miseretque, pudetque?

ORATIONES

EX

VIRGILII ÆNEID.

Lib. X. Collectæ.

Oratio Jovis in Deorum concilio.

Juppiter, advocato Deorum concilio, Junonis Venerisque iras componere studet, bellum inter Teucros Italosque ex immatura causa ortum dicens: Trojanos bello fatali tum exercitos iri monet, cum fera Carthago sua arma in fines Romanos deportabit.

Æneid. Lib. X. ver. 6.

COElicolæ magni, quia nam sententia vobis
Versa retro? tantumque animis certatis iniquis?
Abnueram bello Italiam concurrere Teucris:
Quæ contra vetitum discordia? quis metus aut hos,
Aut hos arma sequi, ferrumque lacessere suasit?
Adveniet justum pugnæ, ne arcessite, tempus:
Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitium magnum, atque Alpes immittet apertas:
Tum certare odiis, tum res rapuisse licebit:
Nunc sinite; & placitum læti componite fœdus.

Oratio Veneris ad Jovem.

Venus de Turni rebus prosperis & Trojanorum vel in i castris cæde queritur, Jovem implorat ut Trojanos pluri à Junone irata passos auxilio juvet & protegat, utque reg in Hesperia toties à se concesso frui det. hoc si nimium e ut Ascanium saltem ab armis incolumem demittat & Tro nis devictis Iliacas sedes reddat.

Æneid. Lib. X. ver. 18.

O Pater, O hominum Divûmque æterna potestas,
Namque aliud quid sit, quod jam implorare queamu
Cernis ut insultent Rutuli? Turnusque feratur
Per medios insignis equis, tumidusque secundo
Marte ruat? non clausa tegunt jam mœnia Teucros:
Quin intra portas, atque ipsis prœlia miscent
Aggeribus murorum; & inundant sanguine fossæ.
Æneas ignarus abest. nunquamne levari
Obsidione sines? muris iterum imminet hostis
Nascentis Trojæ, nec non exercitus alter:
Atque iterum in Teucros Ætolis surgit ab Arpis
Tydides. equidem, credo, mea vulnera restant:
Et tua progenies mortalia demoror arma.
Si sine pace tua, atque invito numine Troes
Italiam petiere; luant peccata: neque illos
Juveris auxilio. sin tot responsa secuti,
Quæ Superi Manesque dabant; cur nunc tua quisquam
Vertere jussa potest? aut cur nova condere fata?
Quid repetam exustas Erycino in litore classes?
Quid Tempestatum regem, ventosque furentes
Æoliâ excitos? aut actam nubibus Irim?
Nunc etiam Manes (hæc intentata manebat
Sors rerum) movet: & superis immissa repente
Alecto, medias Italûm bacchata per urbes.
Nil super imperio moveor: speravimus ista,
Dum fortuna fuit: vincant, quos vincere mavis.
Si nulla est regio, Teucris quam det tua conjux
Dura; per eversæ, genitor, fumantia Trojæ
Excidia obtestor: liceat dimittere ab armis
Incolumem Ascanium: liceat superesse nepotem.
Æneas sane ignotis jactetur in undis;

quamcumque viam dederit fortuna, sequatur:
inc tegere, & diræ valeam subducere pugnæ.
Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera,
liæque domus: positis inglorius armis
igat hic ævum. magna ditione jubeto
rthago premat Ausoniam: nihil urbibus inde
stabit Tyriis. quid pestem evadere belli
rit, & Argolicos medium fugisse per ignes?
tque maris, vastæque exhausta pericula terræ,
im Latium Teucri, recidivaque Pergama quærunt?
on satiùs cineres patriæ insedisse supremos,
que solum, quo Troja fuit? Xanthum & Simoenta
dde, oro, miseris: iterumque revolvere casus
, pater, Iliacos Teucris. ——

Oratio Junonis ad Venerem.

no, audita Veneris oratione, in iras statim exarsit; hujus querelis suas opponit; & quæ accepit convitia, animosa retorquet.

Æneid. Lib. X. ver. 63.

—— Quid me alta silentia cogis
mpere, & obductum verbis vulgare dolorem?
nean hominum quisquam Divûmque subegit
lla sequi, aut hostem regi se inferre Latino?
liam petiit Fatis auctoribus: esto:
ssandræ impulsus Furiis. num linquere castra
ortati sumus, aut vitam committere ventis?
um puero summam belli, num credere muros?
rrhenamve fidem, aut gentes agitare quietas?
is Deus in fraudem, quæ dura potentia nostra
it? ubi hic Juno, demissave nubibus Iris?
dignum est, Italos Trojam circumdare flammis
ascentem, & patriâ Turnum consistere terrâ;
i Pilumnus avus, cui Diva Venilia mater.
id, face Trojanos atrâ vim ferre Latinis?
va aliena jugo premere, atque avertere prædas?
id, soceros legere, & gremiis abducere pactas?
cem orare manu, præfigere puppibus arma?
u potes Ænean manibus subducere Graiûm,
oque viro nebulam & ventos obtendere inanes:
potes in totidem classem convertere Nymphas:

Nos aliquid Rutulos contra juvisse, nefandum est.
Æneas ignarus abest: ignarus & absit.
Est Paphos Idaliumque tibi, sunt alta Cythera:
Quid gravidam bellis urbem & corda aspera tentas?
Nosne tibi fluxas Phrygiæ res vertere fundo
Conamur? nos? an miseros qui Troas Achivis
Objecit? quæ causa fuit consurgere in arma
Europamque Asiamque, & foedera solvere furto?
Me duce Dardanius Spartam expugnavit adulter?
Aut ego tela dedi, fovive Cupidine bella?
Tunc decuit metuisse tuis: nunc sera querelis
Haud justis assurgis, & irrita jurgia jactas.

Oratio Jovis ad Junonem Veneremque.

Juppiter palam profitetur se nec Rutulis nec Trojanis opem laturum, sed fatis omnia permittere velle.

Æneid. Lib. X. ver. 105.

QUandoquidem Ausonios conjungi foedere Teucris
Haud licitum est, nec vestra capit discordia finem:
Quæ cuique est Fortuna hodie, quam quisque secat spem,
Tros Rutulusve fuat, nullo discrimine habebo:
Seu fatis Italûm castra obsidione tenentur,
Sive errore malo Trojæ, monitisque sinistris.
Nec Rutulos solvo. Sua cuique exorsa laborem
Fortunamque ferent. Rex Juppiter omnibus idem.
Fata viam invenient. ———

Oratio Cymodoceæ ad Ænean.

Æneas collectis in Etruria auxiliis ad suos redit: nymphæ illæ, quæ Cybeles beneficio è navibus in Deas abiere, redeunti occurrunt; quarum Cymodocea hac in oratione illum de suorum periculo monet.

Æneid. Lib. X ver. 228.

——— Vigilasne, Deûm gens,
Ænea? vigila, & velis immitte rudentes.
Nos sumus Idææ sacro de vertice pinus,
Nunc pelagi Nymphæ, classis tua. perfidus ut nos
Præcipites ferro Rutulus, flammâque premebat;

Rupimus

Rupimus invitæ tua vincula, teque per æquor
Quærimus. hanc genetrix faciem miserata refecit,
Et dedit esse Deas, ævumque agitare sub undis.
At puer Ascanius muro fossisque tenetur,
Tela inter media atque horrentes Marte Latinos.
Jam loca jussa tenet forti permistus Etrusco
Arcas eques: medias illis opponere turmas,
Ne castris jungant, certa est sententia Turno.
Surge age, & Aurora socios veniente vocari
Primus in arma jube; & clypeum cape, quem dedit ipse
Invictum Ignipotens, atque oras ambiit auro.
Crastina lux, mea si non irrita dicta putaris,
Ingentes Rutulæ spectabit cædis acervos.

Oratio Pallantis ad suos.

Dum Æneæ exercitus litus occupare conatur, Rutuli ex adverso se opponunt; acriter utrinque pugnatum est; Arcades, qui cum Pallante in auxilium Æneæ venerant, insueti peditum partes sustinere, hosti terga dare cœperunt, quos cum Pallas videt fugientes in virtutem his dictis revocat.

Æneid. Lib. X. ver. 369.

QUò fugitis socii? per vos & fortia facta,
Per ducis Evandri nomen, devictaque bella,
Spemque meam, patriæ quæ nunc subit æmula laudis;
Fidite ne pedibus. ferro rumpenda per hostes
Est via, quà globus ille virûm densissimus urget:
Hac vos, & Pallanta ducem patria alta reposcit.
Numina nulla premunt: mortali urgemur ab hoste
Mortales: totidem nobis animæque, manusque.
Ecce, maris magno claudit nos objice pontus:
Deest jam terra fugæ: pelagus, Trojamne petemus?

Oratio Jovis ad Herculem.

Pallas telum in Turnum missurus Herculem precatur, ut feliciter dextram suam in hostem dirigat; Hercules mortem illi à Turno futuram prævidens, Pallantis conservationem à Jove supplicat. Juppiter cum fata revocare non possit, filii sui dolorem brevi hac lenit oratione.

Æneid. Lib. X. ver. 467.

STat sua cuique dies: breve & irreparabile tempus
Omnibus est vitæ: sed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus. Trojæ sub mœnibus altis
Tot nati cecidere Deûm: quin occidit unà
Sarpedon, mea progenies: etiam sua Turnum
Fata vocant, metasque dati pervenit ad ævi.

Oratio Junonis ad Jovem.

Dum superi Rutulorum cædem conspiciunt, quam Æneas maximam in occisi Pallantis vindictam edebat, Juppiter coram Junone Teucrorum fortitudinem laudat; illa pro Turno suo maxime metuens ab eo petit, ut in hoc discriminis articulo illum præstet incolumem.

Æneid. Lib. X. ver. 611.

——Quid, ô pulcherrime conjux,
Sollicitas ægram, & tua tristia dicta timentem?
Si mihi, quæ quondam fuerat, quamque esse decebat,
Vis in amore foret; non hoc mihi namque negares
Omnipotens; quin & pugnæ subducere Turnum,
Et Dauno possem incolumem servare parenti.
Nunc pereat, Teucrisque pio det sanguine pœnas.
Ille tamen nostrâ deducit origine nomen:
Pilumnusque illi quartus pater: & tua largâ
Sæpe manu, multisque oneravit limina donis.

Oratio Jovis ad Junonem.

Juppiter Junonis in tantum favet petitioni, ut Turnum præsenti eripiat periculo; sin quid majus sibi concedi speraret, monet fata, quæ res humanas certa manent, à se non posse mutari.

Æneid. Lib. X. ver. 622.

SI mora præsentis lethi, tempusque caduco
Oratur juveni, meque hoc ita ponere sentis;
Tolle fugâ Turnum, atque instantibus eripe fatis.
Hactenus indulsisse vacat. sin altior istis

Sub

Sub precibus venia ulla latet, totumque moveri,
Mutarive putas bellum : spes pascis inanes.

Oratio Turni.

Juno, ut Turnum facilius è prælio eripiat, inanem Æneæ formam coram exhibet; quam Turnus fugientem in navigium litore forte alligatum prosequitur : Juno funem statim abrumpit ventisque navem dat. Turnus cum falsam imaginem sublatam ex oculis seque medio in æquore videt, fertur hujusmodi querelas secum habuisse.

Æneid. Lib. X. ver. 668.

OMnipotens genitor, tanton' me crimine dignum
Duxisti? & tales voluisti expendere pœnas?
Quò feror? unde abii? quæ me fuga, quemve reducet?
Laurentesne iterum muros, aut castra videbo?
Quid manus illa virûm, qui me, meaque arma secuti?
Quosque, nefas, omnes infandâ in morte reliqui?
Et nunc palantes video, gemitumque cadentum
Accipio. quid ago? aut quæ jam satis ima dehiscat
Terra mihi? vos ô potius miserescite, venti:
In rupes, in saxa (volens vos Turnus adoro)
Ferte ratem, sævisque vadis immittite Syrtes;
Quò neque me Rutuli, neque conscia fama sequatur.

Oratio Mezentii.

Mezentius vulnus, quod ab Ænea accepisset, ad Tyberis ripam lavabat, multa super Lauso rogavit, multosque remisit qui illum è pugna revocent. Socii interim illum super arma exanimum ferebant; pater, ubi filium occisum sentiit, multum gravi pectore queritur, statuitque in pugnam præceps redire.

Æneid. Lib. X. ver. 846.

TAntane me tenuit vivendi, nate, voluptas,
Ut pro me hostili paterer succedere dextræ,
Quem genui? tuane hæc genitor per vulnera servor,
Morte tuâ vivens? heu, nunc misero mihi demum
Exsilium infelix! nunc alte vulnus adactum!
Idem ego, nate, tuum maculavi crimine nomen,
Pulsus ob invidiam solio sceptrisque paternis.

Debueram patriæ pœnas; odiisque meorum
Omnes per mortes animam sontem ipse dedissem.
Nunc vivo: neque adhuc homines lucemque relinquo:
Sed linquam. ———

Oratio Mezentii ad Ænean.

Mezentius ab Ænea humi fusus, dum victor super illum jactabundus astat, suprema hac voce orat, ut Æneas illum à suorum odio servaret; utque & sua & filii ossa communi reponeret sepulchro.

Æneid. Lib. X. ver. 900.

Hostis amare, quid increpitas, mortemque minaris?
Nullum in cæde nefas: nec sic ad prœlia veni,
Nec tecum meus hæc pepigit mihi fœdera Lausus.
Unum hoc, per, si qua est victis venia hostibus, oro;
Corpus humo patiare tegi. scio acerba meorum
Circumstare odia: hunc, oro, defende furorem;
Et me consortem nati concede sepulcro.

ORATIONES
EX
VIRGILII ÆNEID.
Lib. XI. Collectæ.

Oratio Æneæ ad suos.

Æneas post ingentem hostium cædem rediens è pugna victor, Mezentii arma Marti trophea suspendit, suorum adstantium animos in futura discrimina firmat, & sub fine orationis monet, ut occisos sepulturæ dent; utque primo mortuum Pallanta ad Evandrum patrem remittant.

Æneid. Lib. XI. ver. 14.

Maxima res effecta, viri: timor omnis abesto.
Quod superest; hæc sunt spolia, & de Rege superbo
Primitiæ;

Primitiæ: manibuſque meis Mezentius hîc eſt.
Nunc iter ad Regem nobis muroſque Latinos,
Arma parate animis, & ſpe præſumite bellum:
Ne qua mora ignaros, ubi primum vellere ſigna
Annuerint Superi, pubemque educere caſtris,
Impediat; ſegneſque metu ſententia tardet.
Interea ſocios, inhumataque corpora terræ
Mandemus: qui ſolus honos Acheronte ſub imo eſt.
Ite, *ait*, egregias animas, quæ ſanguine nobis
Hanc patriam peperere ſuo, decorate ſupremis
Muneribus: mœſtamque Evandri primus ad urbem
Mittatur Pallas; quem non virtutis egentem
Abſtulit atra dies, & funere merſit acerbo.

Oratio Æneæ ſuper Pallanta.

Æneas ſuper Pallanta mortuum lugubrem hanc habuit orationem.

Æneid. Lib. XI. ver. 42.

TEne, *inquit*, miſerande puer, cum læta veniret,
Invidit Fortuna mihi? ne regna videres
Noſtra, neque ad ſedes victor veherere paternas?
Non hæc Evandro de te promiſſa parenti
Diſcedens dederam; cum me complexus euntem
Mitteret in magnum imperium: metuenſque moneret
Acres eſſe viros, cum dura prœlia gente.
Et nunc ille quidem ſpe multum captus inani,
Fors & vota facit, cumulatque altaria donis.
Nos juvenem exanimum, & nil jam cœleſtibus ullis
Debentem, vano mœſti comitamur honore.
Infelix! nati funus crudele videbis.
Hi noſtri reditus, exſpectatique triumphi:
Hæc mea magna fides! at non, Evandre, pudendis
Vulneribus pulſum aſpicies: nec ſoſpite dirum
Optabis nato funus pater. hei mihi, quantum
Præſidium Auſonia, & quantum tu perdis, Iule!

Oratio Æneæ ad Latinorum legatos.

Latini ad Ænean legatos de mortuis ſepeliendis mittunt; quos ille coram admiſſos benigniſſime affatur eorum petitioni annuens.

Æneid. Lib. XI. ver. 108.

QUænam vos tanto fortuna indigna, Latini,
Implicuit bello, qui nos fugiatis amicos?
Pacemne exanimis, & Martis sorte peremtis
Oratis? equidem & vivis concedere vellem.
Nec veni, nisi Fata locum sedemque dedissent:
Nec bellum cum gente gero. Rex nostra reliquit
Hospitia, & Turni potius se credidit armis.
Æquius huic Turnum fuerat se opponere morti.
Si bellum finire manu, si pellere Teucros
Apparat; his decuit mecum concurrere telis:
Vixet, cui vitam Deus aut sua dextra dedisset.
Nunc ite, & miseris suppponite civibus ignem.

Oratio Drancis ad Ænean.

Drances, è legatis unus, cui Turnus summis erat in odiis, Æneæ sic respondet.

Æneid. Lib. XI. ver. 124.

——— O famâ ingens, ingentior armis,
Vir Trojane, quibus coelo te laudibus æquem?
Justitiæne prius mirer, belline laborum?
Nos verò hæc patriam grati referemus ad urbem:
Et te, si qua viam dederit fortuna, Latino
Jungemus regi. quærat sibi fœdera Turnus.
Quin & fatales murorum attollere moles,
Saxaque subvectare humeris Trojana juvabit.

Oratio Evandri super filii feretrum,

Arcades summo cum mœrore ac tristitia mortuum Pallanta recipiunt. Evander haud sui compos super filium procumbit, tristique hac in oratione extinctum luget; semet inde solatur quod post tantam hostium cædem ab ipso editam non sine summa laude ac virtute cecidisset: sed ne Trojanorum legatos diutius ab armis detineat, eos ad Ænean remittit, monetque ut illum in Pallantis vindictam excitent.

Æneid-

Æneid. Lib. XI. ver. 152.

NOn hæc, ô Palla, dederas promissa parenti,
Cautiùs ut sævo velles te credere Marti.
Haud ignarus eram, quantum nova gloria in armis,
Et prædulce decus primo certamine posset.
Primitiæ juvenis miseræ, bellique propinqui
Dura rudimenta, & nulli exaudita Deorum
Vota precesque meæ! tuque, ô sanctissima conjux,
Felix morte tua, neque in hunc servata dolorem!
Contra ego vivendo vici mea fata, superstes
Restarem ut genitor. Troûm socia arma secutum
Obruerent Rutuli telis: animam ipse dedissem,
Atque hæc pompa domum me, non Pallanta, referret.
Nec vos arguerim, Teucri, nec fœdera, nec, quas
Junximus hospitio, dextras: sors ista senectæ
Debita erat nostræ. quod si immatura manebat
Mors natum; cæsis Volscorum millibus ante,
Ducentem in Latium Teucros, cecidisse juvabit.
Quin ego non alio digner te funere, Palla,
Quam pius Æneas, & quam magni Phryges, & quàm
Tyrrhenique duces, Tyrrhenûm exercitus omnis.
Magna tropæa ferunt, quos dat tua dextera letho.
Tu quoque nunc stares immanis truncus in armis,
Esset par ætas, & idem si robur ab annis,
Turne. sed infelix Teucros quid demoror armis?
Vadite, & hæc memores Regi mandata referte:
Quod vitam moror invisam, Pallante perempto;
Dextera causa tua est; Turnum natoque patrique
Quàm debere vides meritis. vacat hic tibi solus
Fortunæque locus. non vitæ gaudia quæro,
Nec fas: sed nato Manes perferre sub imos.

Otatio Venuli in Latinorum concilio.

Dum Latini animo discordi multa agitant, legati à Diomede tristes sine auxiliis redeunt. Latinus plurimum turbatus suorum primos in concilium vocat, Legatosque, quæ referant, fari jubet; quorum Venulus hanc habuit orationem, ostendens qualia erant Diomedis responsa.

Æneid. Lib. XI. ver. 243.

VIdimus, ô cives, Diomedem, Argivaque castra;
Atque iter emensi casus superavimus omnes;

Conti-

Contigimusque manum quâ concidit Ilia tellus.
Ille urbem Argyripam, patriæ cognomine gentis,
Victor Gargani condebat Iapygis arvis.
Postquam introgressi, & coram data copia fandi;
Munera præferimus; nomen patriamque docemus;
Qui bellum intulerint; quæ causa attrexerit Arpos.
Auditis ille hæc placido sic reddidit ore:
O fortunatæ gentes, Saturnia regna,
Antiqui Ausonii, quæ vos Fortuna quietos
Sollicitat, suadetque ignota lacessere bella?
Quicunque Iliacos ferro violavimus agros,
(Mitto ea, quæ muris bellando exhausta sub altis,
Quos Simois premat ille viros) infanda per orbem
Supplicia, & scelerum pœnas expendimus omnes;
Vel Priamo miseranda manus. scit triste Minervæ
Sidus, & Euboïcæ cautes, ultorque Caphareus.
Militiâ ex illâ diversum ad litus adacti,
Atrides Protei Menelaus adusque columnas
Exsulat: Ætnæos vidit Cyclopas Ulysses.
Regna Neoptolemi referam, versosque Penates
Idomenei? Libycone habitantes litore Locros?
Ipse Mycenæus magnorum ductor Achivûm
Conjugis infandæ prima inter limina dextrâ
Oppetiit: devictam Asiam subsedit adulter.
Invidisse Deos, patriis ut redditus aris,
Conjugium optatum, & pulchram Calydona viderem?
Nunc etiam horribili visu portenta sequuntur:
Et socii amissi petierunt æthera pennis:
Fluminibusque vagantur aves, (heu dira meorum
Supplicia!) & scopulos lacrymosis vocibus implent.
Hæc adeò ex illo mihi jam speranda fuerunt
Tempore, cum ferro cœlestia corpora demens
Appetii, & Veneris violavi vulnere dextram.
Ne vero, ne me ad tales impellite pugnas.
Nec mihi cum Teucris ullum post eruta bellum
Pergama; nec veterum memini lætorve malorum.
Munera, quæ patriis ad me portastis ab oris,
Vertite ad Ænean. stetimus tela aspera contra,
Contulimusque manus. experto credite, quantus
In clypeum assurgat, quo turbine torqueat hastam.
Si duo præterea tales Idæa tulisset
Terra viros; ultro Inachias venisset ad urbes
Dardanus, & versis lugeret Græcia fatis.

Quicquid apud duræ cessatum est mœnia Trojæ,
Hectoris Æneæque manu victoria Graiûm
Hæsit, & in decimum vestigia rettulit annum.
Ambo animis, ambo insignes præstantibus armis:
Hic pietate prior. coëant in fœdera dextræ,
Qua datur: ast, armis concurrant arma, cavete.
Et, responsa simul quæ sint, Rex optime, Regis
Audisti; & quæ sit magno sententia bello.

Oratio Latini in eodem concilio.

Latinus, cum nec victoriæ, nec auxilii spes ulla restitit, suos ad pacem sollicite hortatur; suadet ut Trojanis dentur agri in Italia, si illic consedere velint; sin abire iis in animo est, classe instrui vult, monetque ut legati ad Æneam mittantur, qui has illi pacis leges proponant.

Æneid. Lib. XI. ver. 302.

ANte equidem summâ de re statuisse, Latini,
Et vellem, & fuerat melius; non tempore tali
Cogere concilium, cum muros obsidet hostis.
Bellum importunum, cives, cum gente Deorum,
Invectisque viris, gerimus; quos nulla fatigant
Prœlia, nec victi possunt absistere ferro.
Spem, si quam accitis Ætolûm habuistis in armis,
Ponite. spes sibi quisque: sed hæc quam angusta, videtis.
Cætera quâ rerum jaceant perculsa ruinâ,
Ante oculos, interque manus sunt omnia vestras.
Nec quemquam incuso. potuit quæ plurima virtus
Esse, fuit: toto certatum est corpore regni.
Nunc adeo, quæ sit dubiæ sententia menti,
Expediam, & paucis, animos adhibete, docebo.
Est antiquus ager, Tusco mihi proximus amni,
Longus in occasum, fines super usque Sicanos:
Aurunci, Rutulique serunt, & vomere duros
Exercent colles, atque horum asperrima pascunt.
Hæc omnis regio, & celsi plaga pinea montis
Cedat amicitiæ Teucrorum: & fœderis æquas
Dicamus leges, sociosque in regna vocemus:
Considant, si tantus amor, & mœnia condant.
Sin alios fines, aliamque capessere gentem
Est animus, possuntque solo decedere nostro;

Bis

Bis denas Italo texamus robore naves,
Seu plures complere valent: jacet omnis ad undam
Materies: ipsi numerumque modumque carinis
Præcipiant: nos æra, manus, navalia demus.
Præterea, qui dicta ferant, & fœdera firment,
Centum oratores primâ de gente Latinos
Ire placet, pacisque manu prætendere ramos;
Munera portantes aurique eborisque talenta,
Et sellam regni trabeamque insignia nostri.
Consulite in medium, & rebus succurrite fessis.

Oratio Drancis in eodem concilio.

Drances Turno maxime infensus in concilio assurgit & in eum plurimum invehitur. Latinum suadet ut filiam Æneæ in matrimonio det; inde ad Turnum conversus, monet vel Laviniam Æneæ ducendam cedat, vel singulari certamine cum illo congrediatur.

Æneid. Lib. XI. ver. 343.

REM nulli obscuram, nostræ nec vocis egentem,
Consulis, ô bone Rex. cuncti se scire fatentur
Quid Fortuna ferat populi; sed dicere mussant.
Det libertatem fandi, flatusque remittat,
Cujus ob auspicium infaustum moresque sinistros
(Dicam equidem, licet arma mihi mortemque minetur)
Lumina tot cecidisse ducum, totamque videmus
Consedisse urbem luctu; dum Troïa tentat
Castra, fugæ fidens, & cœlum territat armis.
Unum etiam donis istis, quæ plurima mitti
Dardanidis ducique jubes, unum, optime Regum,
Adjicias; nec te ullius violentia vincat,
Quin natam egregio genero, dignisque Hymenæis
Des pater, & pacem hanc æterno fœdere jungas.
Quòd si tantus habet mentes & pectora terror;
Ipsum obtestemur, veniamque oremus ab ipso:
Cedat jus proprium Regi, patriæque remittat.
Quid miseros toties in aperta pericula cives
Projicis? ô Latio caput horum & causa malorum!
Nulla salus bello: pacem te poscimus omnes,
Turne, simul pacis solum inviolabile pignus.
Primus ego, (invisum quem tu tibi fingis, & esse

Nil

Nil moror) en ſupplex venio: miſerere tuorum;
Pone animos, & pulſus abi. ſat funera fuſi
Vidimus, ingentes & deſolavimus agros.
Aut, ſi fama movet, ſi tantum pectore robur
Concipis, & ſi adeò dotalis regia cordi eſt;
Aude, atque adverſum fidens fer pectus in hoſtem.
Scilicet, ut Turno contingat regia conjux,
Nos, animæ viles, inhumata infletaque turba,
Sternamur campis. etiam tu, ſi qua tibi vis,
Si patrii quid Martis habes, illum aſpice contra,
Qui vocat.

Oratio Turni in eodem concilio.

Turnus, motus Drancis convitiis, primo loquendi illius promptitudinem & agendi ignaviam reprehendit; verba illius animoſus refellit; inde ad Latinum ſe convertens ſuam etiam ſententiam diluit; omnes in bellum ac virtutem hortatur; docet ſatis eſſe auxiliorum in Italia, ſed ut commune avertat periculum profitetur ſe ſingulari certamine cum Ænea congreſſurum.

Æneid. Lib. XI. ver. 378.

LArga quidem ſemper, Drance, tibi copia fandi,
Tunc cum bella manus poſcunt; patribuſque vocatis
Primus ades: ſed non replenda eſt curia verbis,
Quæ tutò tibi magna volant, dum diſtinet hoſtem
Agger murorum, nec inundant ſanguine foſſæ.
Proinde tona eloquio, ſolitum tibi; meque timoris
Argue tu, Drance; quando tot ſtragis acervos
Teucrorum tua dextra dedit, paſſimque tropæis
Inſignis agros. poſſit quid vivida virtus,
Experiare licet. nec longè ſcilicet hoſtes
Quærendi nobis: circumſtant undique muros.
Imus in adverſos? quid ceſſas? an tibi Mavors
Ventoſâ in linguâ, pedibuſque fugacibus iſtis
Semper erit?
Pulſus ego? aut quiſquam meritò, fœdiſſime, pulſum
Arguet? Iliaco tumidum qui creſcere Tybrim
Sanguine, & Evandri totam cum ſtirpe videbit
Procubuiſſe domum, atque exutos Arcadas armis?
Haud ita me experti Bitias, & Pandarus ingens,
Et quos mille die victor ſub Tartara miſi;

Incluſus

Inclusus muris, hostilique uggere septus.
Nulla salus bello? capiti cane talia, demens,
Dardanio, rebusque tuis. proinde omnia magno
Ne cessa turbare metu, atque extollere vires
Gentis bis victæ; contra premere arma Latini.
Nunc & Myrmidonum proceres Phrygia arma tremiscunt!
Nunc & Tydides, & Larissæus Achilles!
Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus undas!
Vel cum se pavidum contra mea jurgia fingit
Artificis scelus: & formidine crimen acerbat.
Nunquam animam talem dextrâ hac, (absiste moveri)
Amittes: habitet tecum, & sit pectore in isto.
Nunc ad te, & tua magna, Pater, consulta revertor.
Si nullam nostris ultra spem ponis in armis;
Si tam deserti sumus, &, semel agmine verso,
Funditus occidimus, neque habet Fortuna regressum;
Oremus pacem, & dextras tendamus inermes.
Quanquam ô! si solitæ quicquam virtutis adesset,
Ille mihi ante alios fortunatusque laborum,
Egregiusque animi; qui, ne quid tale videret,
Procubuit moriens, & humum semel ore momordit.
Sin & opes nobis, & adhuc intacta juventus,
Auxilioque urbes Italæ, populique supersunt;
Sin & Trojanis cum multo gloria venit
Sanguine; sunt illis sua funera, parque per omnes
Tempestas: cur indecores in limine primo
Deficimus? cur ante tubam tremor occupat artus?
Multa dies, variusque labor mutabilis ævi
Rettulit in melius: multos alterna revisens
Lusit, & in solido rursus Fortuna locavit.
Non erit auxilio nobis Ætolus, & Arpi?
At Messapus erit, felixque Tolumnius, & quos
Tot populi misere duces: nec parva sequetur
Gloria delectos Latio & Laurentibus agris.
Est & Volscorum egregiâ de gente Camilla,
Agmen agens equitum, & florentes ære catervas.
Quòd si me solum Teucri in certamina poscunt,
Idque placet, tantumque bonis communibus obsto;
Non adeò has exosa manus victoria fugit,
Ut tantâ quicquam pro se tentare recusem.
Ibo animis contra: vel magnum præstet Achillem,
Factaque Vulcani manibus paria induat arma
Ille licet. vobis animam hanc, soceroque Latino
Turnus

Turnus ego, haud ulli veterum virtute ſecundus,
Devovi. ſolum Æneas vocat? & vocet, oro.
Nec Drances potius, ſive eſt hæc ira Deorum,
Morte luat: ſive eſt virtus, & gloria, tollat.

Oratio Camillæ ad Turnum.

Latinis inter ſe diſſentientibus, an pacem bello miſceant, nunciatur Trojanos inſtructa acie urbem petere. Turnus contra ire parat, Camilla Volſcos illi in auxilium ducens ſub ipſis portis obviam fit, & fortiter pollicetur ſe ſolam in hoſtium vires ituram, ſi Turnus mœnia ſervaret.

Æneid. Lib. XI. ver. 502.

TUrne, ſui meritò ſi qua eſt fiducia forti,
Audeo, & Æneadum promitto occurrere turmæ,
Solaque Tyrrhenos equites ire obvia contra.
Me ſine prima manu tentare pericula belli:
Tu pedes ad muros ſubſiſte, & mœnia ſerva.

Oratio Turni ad Camillam.

Turnus, diverſum à Camilla concilium machinatus, Heroinæ oſtendit quos in Ænean dolos meditatus eſt; ſe hunc ex improviſo aggredi velle dicit, dum per loca montis impedita ad urbem opprimendam iter facit; Camillam vero & Meſſapum vult in apertis campis cum illius equitatu congredi.

Æneid. Lib. XI. ver. 508.

O, Decus Italiæ, virgo, quas dicere grates,
Quaſve referre parem? ſed nunc, eſt omnia quando
Iſte animus ſupra, mecum partite laborem.
Æneas, ut fama fidem, miſſique reportant
Exploratores, equitum levia improbus arma
Præmiſit, quaterent campos: ipſe ardua montis
Per deſerta jugo properans adventat ad urbem.
Furta paro belli convexo in tramite ſilvæ,
Ut bivias armato obſidam milite fauces.
Tu Tyrrhenum equitem collatis excipe ſignis:
Tecum acer Meſſapus erit, turmæque Latinæ,
Tiburtique manus: ducis & tu concipe curam.

Oratio

Oratio Dianæ ad Opim.

Diana Camillæ mortem prævidens, necatam ulcisci quærit; atque ideo de suis comitibus unam è Cœlo demittit, ut eum, qui Virginem multum atque diu à se amatam lethali vulnere violarit, interimat.

Æneid. Lib. XI. ver. 535.

——— Graditur bellum ad crudele Camilla,
O virgo, & nostris nequicquam cingitur armis;
Cara mihi ante alias. neque enim novus iste Dianæ
Venit amor, subitâque animum dulcedine movit.
Pulsus ob invidiam regno viresque superbas.
Priverno antiquâ Metabus cum excederet urbe,
Infantem fugiens media inter prœlia belli
Sustulit exsilio comitem, matrisque vocavit
Nomine Casmillæ, mutata parte, Camillam.
Ipse sinu præ se portans juga longa petebat
Solorum nemorum: tela undique sæva premebant,
Et circumfuso volitabant milite Volsci.
Ecce fugæ medio summis Amasenus abundans
Spumabat ripis: tantus se nubibus imber
Ruperat. ille innare parans, infantis amore
Tardatur, caroque oneri timet. omnia secum
Versanti, subitò vix hæc sententia sedit.
Telum immane, manu validâ quod forte gerebat
Bellator, solidum nodis, & robore cocto;
Huic natam, libro & silvestri subere clausam,
Implicat, atque habilem mediæ circumligat hastæ;
Quam dextrâ ingenti librans, ita ad æthera fatur:
Alma, tibi hanc, nemorum cultrix Latonia virgo,
Ipse pater famulam voveo: tua prima per auras
Tela tenens supplex hostem fugit, accipe, testor,
Diva tuam, quæ nunc dubiis committitur auris.
Dixit: & adducto contortum hastile lacerto
Immittit. sonuere undæ: rapidum super amnem
Infelix fugit in jaculo stridente Camilla.
At Metabus, magnâ propius jam urgente catervâ,
Dat sese fluvio, atque hastam cum virgine victor,
Gramineo, donum Triviæ, de cespite vellit.
Non illum tectis ullæ, non mœnibus urbes

Accepere;

Accepere; neque ipse manus feritate dedisset:
Pastorum & solis exegit montibus ævum.
Hic natam in dumis, interque horrentia lustra,
Armentalis equæ mammis, & lacte ferino
Nutribat; teneris immulgens ubera labris.
Utque pedum primis infans vestigia plantis
Institerat, jaculo palmas oneravit acuto;
Spiculaque ex humero parvæ suspendit, & arcum.
Pro crinali auro, pro longæ tegmine pallæ,
Tigridis exuviæ per dorsum à vertice pendent.
Tela manu jam tum tenerâ puerilia torsit,
Et fundam tereti circum caput egit habenâ;
Strimoniamque gruem, aut album dejecit olorem.
Multæ illam frustra Tyrrhena per oppida matres
Optavere nurum. solâ contenta Dianâ,
Æternum telorum & virginitatis amorem
Intemerata colit. vellem haud correpta fuisset
Militiâ tali, conata lacessere Teucros:
Cara mihi, comitumque foret nunc una mearum.
Verùm age, quandoquidem fatis urgetur acerbis,
Labere Nympha polo, finesque invise Latinos;
Tristis ubi infausto committitur omine pugna.
Hæc cape, & ultricem pharetrâ deprome sagittam:
Hac, quicunque sacrum violarit vulnere corpus,
Tros Italusve, mihi pariter det sanguine pœnas.
Post ego nube cavâ miserandæ corpus & arma
Inspoliata feram tumulo, patriæque reponam.

Oratio Tarchontis ad suos.

Camilla, ingenti strage facta, hostes penitus subvertisset, ni Tarchon fugientes suorum catervas acri hoc sermone in prælia instigasset.

Æneid. Lib. XI. ver. 732.

QUis metus, ô nunquam dolituri, ô semper inertes
Tyrrheni, quæ tanta animis ignavia venit?
Femina palantes agit, atque hæc agmina vertit?
Quò ferrum? quidve hæc gerimus tela irrita dextris?
At non in Venerem segnes, nocturnaque bella;
Aut, ubi curva choros indixit tibia Bacchi,
Exspectare dapes, & plenæ pocula mensæ.
Hic amor, hoc studium; dum sacra secundus aruspex
Nunciet, ac lucos vocet hostia pinguis in altos.

Oratio Camillæ ad Accam.

Camilla ab Aurunte lethali vulnere percussa, jam moritura Accam brevi hoc sermone alloquitur, mittitque ut Turnum in pugnam vocet.

Æneid. Lib. XI. ver. 823.

HActenus, Acca soror, potui: nunc vulnus acerbum
Conficit, & tenebris nigrescunt omnia circum.
Effuge, & hæc Turno mandata novissima perfer:
Succedat pugnæ, Trojanosque arceat urbe.
Jamque vale. ———

ORATIONES
EX
VIRGILII ÆNEID.
Lib. XII. Collectæ.

Oratio Turni ad Latinum.

Turnus, cum Latinos gemina pugna fractos videt, oculosque omnium in illum solum inflexos, attollit animum; ac turbido hoc sermone Latino profitetur se paratum cum Ænea singulari certamine congredi.

Æneid. Lib. XII. ver. 11.

NUlla mora in Turno: nihil est quod dicta retractent
Ignavi Æneadæ; nec, quæ pepigere, recusent:
Congredior: fer sacra, Pater, & concipe fœdus.
Aut hac Dardanium dextrâ sub Tartara mittam
Desertorem Asiæ, (sedeant, spectentque Latini)
Et solus ferro crimen commune refellam:
Aut habeat victos; cedat Lavinia conjux.

Oratio

Oratio Latini ad Turnum.

Latinus sedato pectore accepit quæ Turnus dixit, præcipitem illius violentiam reprehendit, variisque ex causis à singulari certamine hac in oratione dissuadet.

Æneid. Lib. XII. ver. 19.

O Præstans animi juvenis, quantum ipse feroci
Virtute exsuperas, tanto me impensiùs æquum est
Consulere, atque omnes metuentem expendere casus.
Sunt tibi regna patris Dauni: sunt oppida capta
Multa manu: nec non aurumque animusque Latino est.
Sunt aliæ innuptæ Latio, & Laurentibus agris;
Nec genus indecores. sine me hæc haud mollia fatu
Sublatis aperire dolis: simul hæc animo hauri.
Me natam nulli veterum sociare procorum
Fas erat, idque omnes Divique hominesque canebant.
Victus amore tui, cognato sanguine victus,
Conjugis & mœstæ lacrymis, vinc'la omnia rupi:
Promissam eripui genero, arma impia sumsi.
Ex illo qui me casus, quæ, Turne, sequantur
Bella, vides; quantos primus patiare labores.
Bis magnâ victi pugnâ, vix urbe tuemur
Spes Italas: recalent nostro Tiberina fluenta
Sanguine adhuc, campique ingentes ossibus albent.
Quò referor toties? quæ mentem insania mutat?
Si Turno exstincto socios sum accire paratus;
Cur non incolumi potius certamina tollo?
Quid consanguinei Rutuli, quid cætera dicet
Italia ad mortem si te (fors dicta refutet)
Prodiderim, natam & connubia nostra petentem?
Respice res bello varias: miserere parentis
Longævi, quem nunc mœstum patria Ardea longè
Dividit. ——

Oratio Turni ad Latinum.

Turnus, auditis Latini monitis, in majores exarsit iras, & feroci de pectore hæc protulit dicta.

Æneid. Lib. XII. ver. 48.

QUam pro me curam geris, hanc precor, optime, pro me
Deponas, lethumque sinas pro laude pacisci.

Et nos tela, Pater, ferrumque haud debile dextrâ
Spargimus, & nostro sequitur de vulnere sanguis.
Longe illi Dea mater erit, quæ nube fugacem
Femineâ tegat, & vanis sese occulat umbris.

Oratio Amatæ ad Turnum.

Amata ardentem Turni furorem videns lacrymis precibusq; è pugna sic illum non obsequentem dehortare conatur.

Æneid. Lib. XII. ver. 56.

TUrne, per has ego te lacrymas, per si quis Amatæ
Tangit honos animum; (spes tu nunc una senect:
Tu requies miseræ: decus imperiumque Latini
Te penes: in te omnis domus inclinata recumbit)
Unum oro: desiste manum committere Teucris.
Qui te cunque manent isto certamine casus,
Et me, Turne, manent; simul hæc invisa relinquam
Lumina, nec generum Ænean captiva videbo.

Oratio Junonis ad Juturnam.

Juno è monte Albano Latinos cum Trojanis fœdera ineun prospiciens, & certam Turni necem prævidens si cum Æn dimicaret, sororem illius Juturnam alloquitur, suadet; ut quibuscunque poterit modis pacem pene effectam abru pat.

Æneid. Lib. XII. ver. 142.

NYmpha decus fluviorum, animo gratissima nostro,
Scis ut te cunctis unam, quæcunque Latinæ
Magnanimi Jovis ingratum ascendêre cubile,
Prætulerim, cœlique libens in parte locarim:
Disce tuum, ne me incuses, Juturna, dolorem.
Quà visa est Fortuna pati, Parcæque sinebant
Cedere res Latio, Turnum & tua mœnia texi:
Nunc Juvenem imparibus video concurrere fatis:
Parcarumque dies, & vis inimica propinquat.
Non pugnam aspicere hanc oculis, non fœdera possum.
Tu pro germano, si quid præsentius audes,
Perge: decet. forsan miseros meliora sequentur.
Vix ea; cum lacrymas oculis Juturna profudit,
Terque quaterque manu pectus percussit honestum.

Non lacrymis hoc tempus, *ait Saturnia Juno* :
Accelera, & fratrem, si quis modus, eripe morti :
Aut tu bella cie, conceptumque excute fœdus.
Auctor ego audendi. ———

Oratio Juturnæ ad Rutulos.

Fœderibus jam sancitis, Rutuli Turnum Æneamque haud æquis viribus aspicientes infremescunt. His Juturna sese offert, nobilis Camerti formâ induta, quos ad fœdera rumpenda acri hac oratione stimulat.

Æneid. Lib. XII. ver. 229.

NON pudet, ô Rutuli, cunctis pro talibus unam
Objectare animam? numerone, an viribus æqui
Non sumus? en omnes & Troes & Arcades hic sunt,
Fatalisque manus, infensa Etruria Turno :
Vix hostem, alterni si congrediamur, habemus.
Ille quidem ad Superos, quorum se devovet aris,
Succedet famâ, vivusque per ora feretur;
Nos, patriâ amissâ, dominis parere superbis
Cogemur; qui nunc lenti consedimus arvis.

Oratio Tolumnii ad Rutulos.

Juturna, quo dicta melius confirmaret, signum è cœlo lætum addit; dum aquila marinas agebat aves, subito ad undas lapsu, Cycnum uncis pedibus rapuit : volucres statim agmine facto communem per auras hostem premunt, donec onere suo victus prædam ex unguibus projecit. Tolumnius augur, tali omine accepto, socios hortatur, ut Trojanos advenas è finibus suis totis viribus ejiciant.

Æneid. Lib. XII. ver. 259.

HOC erat, hoc votis, *inquit*, quod sæpe petivi.
Accipio agnoscoque Deos : me, me duce, ferrum
Corripite, ô Rutuli, quos improbus advena bello
Territat, invalidas ut aves; & litora vestra
Vi populat : petet ille fugam, penitusque profundo
Vela dabit, vos unanimi densate catervas,
Et regem vobis pugnâ defendite raptum.

Oratio Æneæ ad suos.

Rutuli, Tolumnio authore, inceptum fœdus disrumpunt. Trojani haud segnes perfida illorum tela recipiunt, quos, cum Æneas videt in prælia ruentes, his vocibus revocare conatur.

Æneid. Lib. XII. ver. 313.

QUò ruitis? quæve ista repens discordia surgit?
O cohibete iras! ictum jam fœdus; & omnes
Compositæ leges: mihi jus concurrere soli:
Me sinite, atque auferte metus, ego fœdera faxo
Firma manu: Turnum jam debent hæc mihi sacra.

Oratio Æneæ ad Ascanium.

Æneas ignotâ dextrâ vulneratus in castra reducitur. Turnus interim fugientes hostes victor agebat: Æneas autem, matris ope sanatus, & jam in campum rediturus, Ascanium his vocibus aggressus, in virtutem suique exemplum hortatur.

Æneid. Lib. XII. ver. 435.

DIsce, puer, virtutem ex me verumque laborem;
Fortunam ex aliis. nunc te mea dextera bello
Defensum dabit, & magna inter præmia ducet.
Tu facito, mox cum matura adoleverit ætas,
Sis memor; & te, animo repetentem exempla tuorum,
Et pater Æneas, & avunculus excitet Hector.

Oratio Æneæ ad duces suos.

Æneas in quæstu Turni maximas edebat strages, cum Venus illi in animo posuit, ut ad ipsos urbis muros agmen adverteret, ille statim, advocatis ducibus, è tumulo affatus propositum aperit.

Æneid. Lib. XII. ver. 565.

NE qua meis esto dictis mora: Juppiter hac stat:
Neu quis ob inceptum subitum mihi segnior ito.
Urbem hodie, causam belli, regna ipsa Latini,

Ni frænum accipere, & victi parere fatentur,
Eruam, & æqua solo fumantia culmina ponam.
Scilicet exspectem, libeat dum prœlia Turno
Nostra pati, rursusque velit concurrere victus?
Hoc caput, ô cives, hæc belli summa nefandi.
Ferte faces propere, fœdusque reposcite flammis.

Oratio Juturnæ ad Turnum.

Turnus, periclitantis urbis ignarus, paucos fugientes in campo secutus erat, cum subito confusus ab urbe sonitus aures impulit; ille attonitus hæsit. Juturna, & Soror & Auriga, pro fratre metuens, hunc ab urbe, ubi bellum efferbuit, dictis avertere tentat.

Æneid. Lib. XII. ver. 625.

———Hac, Turne, sequamur
Trojugenas, quà prima viam victoria pandit:
Sunt alii, qui tecta manu defendere possunt.
Ingruit Æneas Italis, & prœlia miscet.
Et nos sæva manu mittamus funera Teucris.
Nec numero inferior, pugnæ nec honore recedes.

Oratio Turni ad sororem.

Turnus, agnota demum sorore, querelas hasce summo cum luctu emisit.

Æneid. Lib. XII. ver. 632.

O Soror, & dudum agnovi, cum prima per artem
Fœdera turbasti, teque hæc in bella dedisti:
Et nunc nequicquam fallis Dea. sed quis Olympo
Demissam tantos voluit te ferre labores?
An fratris miseri lethum ut crudele videres?
Nam quid ago? aut quæ jam spondet fortuna salutem?
Vidi oculos ante ipse meos me voce vocantem
Murranum, quo non superat mihi carior alter,
Oppetere ingentem, atque ingenti vulnere victum.
Occidit infelix, ne nostrum dedecus Ufens
Aspiceret: Teucri potiuntur corpore, & armis.
Exscindine domos (id rebus defuit unum)
Perpetiar? dextrâ nec Drancis dicta refellam?

Terga dabo? & Turnum fugientem hæc terra videbit?
Usque adeóne mori miserum est? vos ô mihi Manes
Este boni; quoniam Superis aversa voluntas.
Sancta ad vos anima, atque istius inscia culpæ,
Descendam, magnorum haud unquam indignus avorum.

Oratio Sagis ad Turnum.

Dum Turnus hæc tristi agitabat pectore, Sages vulneratus advenit Turnum nomine implorans, ut se Æneæ armis fulminanti opponat, & fractis Latinorum rebus subveniat.

Æneid. Lib. XII. ver. 653.

TUrne, in te suprema salus; miserere tuorum.
Fulminat Æneas armis; summasque minatur
Dejecturum arces Italûm, excidioque daturum:
Jamque faces ad tecta volant. in te ora Latini,
In te oculos referunt: mussat rex ipse Latinus,
Quos generos vocet, aut quæ sese ad foedera flectat.
Præterea Regina, tui fidissima, dextrâ
Occidit ipsa suâ, lucemque exterrita fugit.
Soli pro portis Messapus & acer Atinas
Sustentant aciem. circum hos utrinque phalanges
Stant densæ, strictisque seges mucronibus horret
Ferrea: tu currum deserto in gramine versas.

Oratio Turni ad Sororem.

Turnus hoc nuncio perculsus, urbemque jam accensam videns, sorori exhibet se quocumque fata vocant secuturum.

Æneid. Lib. XII. ver. 676.

JAM jam Fata, Soror, superant; absiste morari;
Quô Deus, & quò dura vocat Fortuna, sequamur.
Stat conferre manum Æneæ: stat, quicquid acerbi est,
Morte pati: nec me indecorem, Germana, videbis
Amplius. hunc, oro, sine me furere ante furorem.

Oratio Jovis ad Junonem.

Turnus singulare cum Ænea certamen init ense aurigæ confusus, in cujus fracti locum Juturna soror Turno proprium subdit,

dit. Quod cum videt Jupiter, Junonem pugnam sollicite intuentem alloquitur, suadetque ut desinat Turnum auxilio ulterius defendere.

Æneid. Lib. XII. ver. 793.

QUÆ jam finis erit, conjux? quid denique restat?
Indigetem Ænean scis ipsa, & scire fateris,
Deberi cœlo, Fatisque ad sidera tolli.
Quid struis? aut quâ spe gelidis in nubibus hæres?
Mortalin' decuit violari vulnere Divum?
Aut ensem (quid enim sine te Juturna valeret?)
Ereptum reddi Turno, & vim crescere victis?
Desine jam tandem, precibusque inflectere nostris:
Nec te tantus edat tacitam dolor: & mihi curæ
Sæpe tuo dulci tristes ex ore recursent.
Ventum ad supremum est. terris agitare vel undis
Trojanos potuisti, infandum accendere bellum,
Deformare domum, & luctu miscere Hymenæos:
Ulteriùs tentare veto. ———

Oratio Junonis ad Jovem.

Juno Jovis paret monitis, petitque ut Trojæ memoria deleta, Latii, Albæ, Romæque nomina ad sera usque secula vigeant.

Æneid. Lib. XII. ver. 808.

ISta quidem quia nota mihi tua, magne, voluntas,
Juppiter, & Turnum, & terras invita reliqui.
Nec tu me aëria solam nunc sede videres
Digna indigna pati: sed flammis cincta, sub ipsam
Starem aciem, traheremque inimica in prœlia Teucros.
Juturnam misero, fateor, succurrere fratri
Suasi, & pro vitâ majora audere probavi;
Non ut tela tamen, non ut contenderet arcum:
Adjuro Stygii caput implacabile fontis:
Una superstitio superis quæ reddita Divis.
Et nunc cedo equidem, pugnasque exosa relinquo.
Illud te, nullâ fati quod lege tenetur,
Pro Latio obtestor, pro majestate tuorum:
Cum jam connubiis pacem felicibus, esto,
Component, cum jam leges & fœdera jungent;

Ne vetus indigenas nomen mutare Latinos,
Neu Troas fieri jubeas, Teucrosque vocari,
Aut vocem mutare viros, aut vertere vestes.
Sit Latium: sint Albani per secula reges:
Sit Romana potens Italâ virtute propago:
Occidit, occideritque sinas cum nomine Troja.

Oratio Jovis ad Junonem.

Jupiter petenti Junoni concedit ut Trojæ nomen in desueti nem & oblivionem abeat, si modo Itali Trojanorum r & sacrificia recipiant; inde in laudes futuræ Romanæ tatis exit.

Æneid. Lib. XII. ver. 830.

ET germana Jovis, Saturnique altera proles,
Irarum tantos volvis sub pectore fluctus?
Verùm age, & inceptum frustra submitte furorem.
Do, quod vis: & me victusque volensque remitto
Sermonem Ausonii patrium moresque tenebunt:
Utque est, nomen erit: commisti corpore tantùm
Subsident Teucri: morem ritusque sacrorum
Adjiciam, faciamque omnes uno ore Latinos.
Hinc genus, Ausonio mistum quod sanguine surget,
Supra homines, supra ire Deos pietate videbis:
Nec gens ulla tuos æquè celebrabit honores.

Oratio Juturnæ.

Placata Junone, Jupiter Juturnam à Turni auxilio depel statuens Dirarum unam ad Turnum mittit, quæ, in no am versa, illum morti devotum terret: quam cum turna videt, miserrimam suam, fratrisque fortunam l querelis luget.

Æneid. Lib. XII. ver. 872.

QUid nunc te tua, Turne, potest germana juvare?
Aut quid jam miseræ superat mihi? quâ tibi lucem
Arte morer? talin' possum me opponere monstro?
Jam jam linquo acies. ne me terrete timentem
Obscœnæ volucres: alarum verbera nosco,
Lethalemque sonum: nec fallunt jussa superba

Magnan

Magnanimi Jovis. hæc pro virginitate reponit?
Quò vitam dedit æternam? cur mortis ademta est
Conditio? possem tantos finire dolores
Nunc certè, & misero fratri comes ire per umbras.
Immortalis ego? aut quicquam mihi dulce meorum
Te sine, frater, erit? ô quæ satis alta dehiscat
Terra mihi, Manesque Deam demittat ad imos?

Oratio Turni ad Ænean.

Turnus, ab Ænea transfixus femur, supplicibus hisce verbis victorem precatur.

Æneid. Lib. XII. ver. 931.

——Equidem merui, nec deprecor, *inquit*:
Utere sorte tuâ. miseri te si qua parentis
Tangere cura potest; oro, (fuit & tibi talis
Anchises genitor) Dauni miserere senectæ:
Et me, seu corpus spoliatum lumine mavis,
Redde meis. vicisti, & victum tendere palmas
Ausonii videre: tua est Lavinia conjux.
Ulteriùs ne tende odiis. ——

ORA-

ORATIONES
Ex Horatio collectæ.

Nerei Vaticinantis oratio ad Paridem. Lib.I.Ode 15.

Cum Paris Helenam, Menelai hospitis uxorem, rapuisset, atque è Græcia in Trojam navigasset; Nereus, Deus marinus ventos cohibens perfido illo Raptori cecinit quæ fera Trojam manerent fata ob violatum hospitii jus & incestas nuptias.

——— Malâ ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas & ægida
Currusque & rabiem parat.
Nequicquam, Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem; grataque feminis
Imbelli citharâ carmina divides:
Nequicquam thalamo graves
Hastas, & calami spicula Cnossii
Vitabis, strepitumque, & celerem sequi
Ajacem: tamen, heu, serus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laertiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylion Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucerque, & Sthenelus sciens
Pugnæ; sive opus est imperitare equis
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. ecce furit te reperire atrox
Tydides melior patre:

Quem

Quem tu, cervus uti vallis in alterâ
Visum parte Lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum, classis Achilleï.
Post certas hiemes uret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

Oratio Junonis. Lib. III. Ode 3.

Juno, Diis de Romulo in suorum numerum adsciscendo consulentibus, hac in oratione ostendit, quod graves in Trojanos iras Marti redonabit, quodque Romulo Martis nepoti Deorum epulis accumbere, ejusque progenei totis terris dominari dabit.

———— Ilion, Ilion
Fatalis incestusque judex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pactâ Laomedon, mihi
Castæque damnatum Minervæ,
Cum populo & duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ splendet adulteræ
Famosus hospes; nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit:
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. protinus & graves
Iras, & invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos
Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, & ascribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.
Dum longus inter sæviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, & catulos feræ
Celent inultæ; stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis.

Horrenda

Horrenda latè nomen in ultimas
Extendat oras; quà medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus riget arva Nilus;
Aurum irrepertum, & sic meliùs situm
Cùm terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicunque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens
Quâ parte debacchentur ignes,
Quâ nebulæ pluviique rores.
Sed bellicosis fata Queritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitæ
Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis & sorore.
Ter si resurgat murus aheneus
Authore Phœbo; ter pereat meis
Excisus Argivis: ter uxor
Capta virum puerosque ploret.

Oratio Regali. Lib. III. Ode 5.

Regulus, Consul Romanus, insignis virtute & constantia, bello Punico primo missus in Pœnos, prælium commisit, & suorum proditione in hostium potestatem devenit: qui factus ab iis apud Romanos de captivis redimendis legatus, Patres in Senatu palam hortatur, ne pubem illam captivam, quæ hosti se turpiter submisit, in libertatem vindicent; atque ea fœdera, quæ eum facere Pœni voluere, quum Patriæ probrosa intelligit, forti hac oratione impedit.

— — — — Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus sine cæde, *dixit*,
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, & arma
Marte coli populata nostro.

Auro redemptus ſcilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum. neque amiſſos colores
Lana refert medicata fuco;
Nec vera virtus, cùm ſemel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata denſis
Cerva plagis, erit ille fortis
Qui perfidis ſe credidit hoſtibus;
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora reſtrictis lacertis
Senſit iners, timuitque mortem.
Hic, unde vitam ſumeret inſcius,
Pacem duello miſcuit: ô pudor!
O magna Carthago, probroſis
Altior Italiæ ruinis!

Oratio Hypermneſtræ. Lib.III. Ode 11.

Cum Hypermneſtræ, quæ è Danai filiis una erat, ſorores patris juſſu maritos barbaro more trucidaſſent, illa ſuo ſola pepercit; & quamvis à patre graves expectaret pœnas, ſalvum hunc abire & fugere hac in oratione jubet.

SUrge, *quæ dixit juveni marito*,
Surge, ne longus tibi ſomnus, unde
Non times, detur: ſocerum & ſceleſtas
Falle ſorores;
Quæ, velut nactæ vitulas leænæ,
Singulos (eheu) lacerant: ego illis
Mollior nec te feriam, nec intra
Clauſtra tenebo.
Me pater ſævis oneret catenis,
Quòd viro clemens miſero peperci;
Me vel extremos Numidarum in agros
Claſſe releget.
I, pedes quò te rapiunt & auræ,
Dum favet nòx & Venus: i ſecundo
Omine; & noſtri memorem ſepulcro
Sculpe querelam.

Oratio Europæ. Lib. III. Ode 27.

Europa, Regis Agenoris filia, à Jove in niveum taurum mutato rapta in Cretam vehitur, ubi cum ſe videt perfide à Jove

Jove cornuto proditam & vitiatam; patriam amissosque parentes abjectis hisce luget querelis.

——————Pater ô relictum
Filiæ nomen, pietasque! *dixit*
Victa furore.
Unde? quò veni? levis una mors est
Virginum culpæ. vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana, quæ portâ fugiens eburnâ
Somnium ducit? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar modo multùm amati
Cornua monstri.
Impudens liqui patrios penates:
Impudens Orcum moror. ô Deorum
Siquis hæc audis, utinam inter errem
Nuda Leones.
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque succus
Defluat prædæ, speciosa quæro
Pascere tigres.
Vilis Europe, pater urget absens:
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zonâ bene te secutâ
Lædere collum.
Sive te rupes, & acuta letho
Saxa delectant; age, te procellæ
Crede veloci: nisi herile mavis
Carpere pensum,
Regius sanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. — — —

Oratio Veneris ad Europam. ibid.

Querenti Europæ Venus adest, novo Jovis successu læta, & deceptæ Virginis projectum animum gratis hisce vocibus mulcere studet.

Abstineto

— — — Abſtineto,
Dixit, irarum, calidæque rixæ;
Cùm tibi inviſus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis eſſe neſcis?
Mitte ſingultus; bene ferre magnam
Diſce fortunam: tua ſectus orbis
Nomina ducet.

Oratio Annibalis. Lib. IV. Ode 4.

Poeta, ut virtutem Romanam encomiis altius efferat, feliciter inducit Annibalem, infeſtiſſimum Romanorum hoſtem, poſt ingentem ſuorum cladem, ſummis illam laudibus celebrantem.

Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos optimus
Fallere & effugere eſt triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio,
Jactata Tuſcis æquoribus ſacra,
Natoſque, maturoſque patres
Pertulit Auſonias ad urbes;
Duris ut ilex tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra ſecto corpore firmior
Vinci violentem crevit in Herculem,
Monſtrumve ſummiſere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.
Merſes profundo, pulchrior evenit;
Luctere, multâ proruet integrum
Cum laude victorem; geretque
Prælia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuncios
Mittam ſuperbos: occidit, occidit
Spes omnis, & fortuna noſtri
Nominis, Aſdrubale interempto.

INDEX RATIONUM OMNIUM,

Eo ordine digestus, quo hic excusæ sunt.

Orationes ex Catullo.

ORatio Atys ex poemate de Berecynthia & Aty. Pag. 1
Oratio Ariadnes ex poemate quod inscribitur Argonautica. 2
tio Ægei ex eodem. ——— 4

Orationes ex Virgilii Georgic. Lib. IV.

tio Aristæi ad matrem Cyrenen. ——— 5
tio Cyrenes ad Aristæum. ibid.
tio Protei ad Aristæum. ——— 6
tio Cyrenes ad Aristæum. ——— 9

Ex Virgilii Æneid. Lib. I.

tio Junonis. 10
tio Junonis ad Æolum. ——— 11
tio Æoli ad Junonem. ibid.
tio Neptuni ad ventos. ibid.
tio Æneæ ad socios. ——— ——— 12
tio Veneris ad Jovem. ibid.
tio Jovis ad Venerem. ——— 13
tio Veneris ad Ænean. 14
tio Æneæ ad Venerem. ——— ——— 15
tio Veneris ad Ænean. 16
tio Ilionei ad Didonem. ——— ——— ibid.
tio Didonis ad Ilioneum. 17
tio Æneæ ad Didonem. ——— ——— 18
tio Didonis ad Ænean. 19
tio Veneris ad Cupidinem. ibid.

INDEX.

Ex Virgilii Æneid. Lib. II.

Oratio Laocoontis ad Trojanos. 20

Oratio Sinonis coram Priamo. ——— 21

Oratio Sinonis ad Priamum. 23

Oratio Panthei ad Ænean. ——— 24

Oratio Hecubæ ad Priamum. ——— ibid.

Oratio Priami ad Phyrrum. 25

Oratio Æneæ super Helenam. ——— ibid.

Oratio Veneris ad Ænean. 26

Oratio Anchisæ ad Ænean. ——— ibid.

Oratio Æneæ ad Anchisen. 27

Oratio Æneæ ad Anchisen suosque. ——— ibid.

Oratio Creusæ ad Ænean. 28

Ex Virgilii Æneid. Lib. III.

Oratio Anchisæ ad Ænean. 29

Oratio Penatum ad Ænean. ——— ibid.

Oratio Anchisæ ad Ænean. 30

Oratio Celæni ad Trojanos. ——— ibid.

Oratio Andromaches ad Trojanos. 31

Oratio Heleni ad Ænean. ——— 32

Oratio Heleni ad Anchisen. 34

Oratio Andromaches ad Ascanium. ——— ibid.

Oratio Æneæ ad Helenum & Andromachen. 35

Oratio Achæmenidis ad Trojanos. — — ibid.

Ex Virgilii Æneid. Lib. IV.

Oratio Didonis ad Sororem Annam. 37

Oratio Annæ ad Didonem. ——— 38

Oratio Junonis ad Venerem. 39

Oratio Veneris ad Junonem. ——— ibid.

Oratio Junonis ad Venerem. ibid.

Oratio Jovis ad Mercurium. — ——— 40

Oratio Mercurii ad Ænean. ibid.

Oratio Didonis ad Ænean. ——— 41

Oratio Æneæ ad Didonem. 42

Oratio Didonis ad Ænean. ——— 43

Oratio Didonis ad Sororem. ibid.

Oratio Didonis ad Ænean. ——— 44

Oratio Didonis. 45

Oratio Didonis. —— —— ibid.

Oratio

:io supremæ Didonis. 47
io Annæ super moribundam sororem. ibid.

Ex Virgilii Æneid. Lib. V.

io Æneæ ad socios. 48
io Iridis ad Trojanas mulieres sub specie Beroes. 49
:io Pyrgonis ad mulieres. ibid.
:io cujusdam nautæ ad Ænean. 50
io Anchisæ ad Ænean in somnis. ibid.
io Veneris ad Neptunum. 51
io Neptuni ad Venerem. ibid.

Ex Virgilii Æneid. Lib. VI.

io Æneæ. 52
llæ responsa. 53
io Æneæ ad Sibyllam. ibid.
:io Sibyllæ ad Ænean. 54
io Sibyllæ ad Ænean. 55
io Æneæ ad Palinurum. 56
io Palinuri ad Ænean. ibid.
io Sibyllæ ad Palinurum. 57
io Charontis ad Ænean. ibid.
io Sibyllæ ad Charontem. 58
io Æneæ ad Didonem. ibid.
io Æneæ ad Deiphobum. 59
io Deiphobi ad Ænean. ibid.
io Sibyllæ ad Ænean. 60
io Anchisæ ad Ænean. 62
io Æneæ ad Anchisen. ibid.
io Anchisæ ad Ænean. ibid.
io Æneæ ad Anchisen. 63
io Anchisæ ad Ænean. ibid.
io Anchisæ ad Ænean. 64
:io Æneæ ad Patrem. 67
io Anchisæ ad Ænean. ibid.

Ex Virgilii Æneid. Lib. VII.

:io Æneæ ad socios. 68
:io Latini ad Trojanos. ibid.
:io Ilionei ad Latinum. 69
:io Latini ad Trojanos. 70
:io Junonis. 71

Oratio Junonis ad Alectum. — 72
Oratio Amatæ. — Ibid.
Oratio Alectûs ad Turnum. — 73
Oratio Turni ad Alectum. — Ibid.
Oratio Alectûs ad Turnum. Ibid.
Oratio Alectûs ad Junonem. — 74
Oratio Junonis ad Alectum. — Ibid.
Oratio Latini ad Turnum. — 75

Ex Virgilii Æneid. Lib. VIII.

Oratio Dei Tiberini ad Ænean. — Ibid.
Oratio Æneæ ad Evandrum. — 76
Oratio Evandri ad Ænean. — 77
Oratio Evandri ad Ænean. — 78
Oratio Evandri ad Ænean. — 80
Oratio Evandri ad Ænean. — 81
Oratio Evandri ad Ænean. — Ibid.
Oratio Veneris ad Vulcanum. — 82
Oratio Vulcani ad Venerem. — Ibid.
Oratio Evandri ad Ænean. — 83
Oratio Æneæ ad Evandrum. — 84
Oratio Evandri. — Ibid.

Ex Virgilii Æneid. Lib. IX.

Oratio Iridis ad Turnum. — 86
Oratio Cybeles ad Jovem. — Ibid.
Oratio Jovis ad Cybelen. — 87
Oratio Turni ad suos. — Ibid.
Oratio Nisi ad Euryalum. — 88
Oratio Euryali ad Nisum. — 89
Oratio Nisi ad Euryalum. — Ibid.
Oratio Nisi in Trojanorum conventu. Ibid.
Oratio Alethæ ad Nisum Euryalumque. 90
Oratio Ascanii ad Nisum Euryalumque. — Ibid.
Oratio Euryali ad Ascanium. — 91
Oratio Ascanii ad Euryalum. — 92
Oratio Nisi ad Volscentem. — Ibid.
Oratio Matris Euryali. — 93
Oratio Numani Remuli coram Trojanorum castris. Ibid.
Oratio Apollonis ad Ascanium. — 94
Oratio ejusdem sub forma Anchisæ Armigeri. Ibid.
Oratio Mnesthei ad suos. — Ibid.

Ex

Ex Virgilii Æneid. Lib. X.

Oratio Jovis in Deorum Concilio. — 95
Oratio Veneris ad Jovem. — 96
Oratio Junonis ad Venerem. — 97
Oratio Jovis ad Junonem Veneremque. — 98
Oratio Cymodoceæ ad Ænean. — Ibid.
Oratio Pallantis ad suos. — 99
Oratio Jovis ad Herculem. — Ibid.
Oratio Junonis ad Jovem. — 100
Oratio Jovis ad Junonem. — Ibid.
Oratio Turni. — 101
Oratio Mezentii — Ibid.
Oratio Mezentii ad Ænean. — 102

Ex Virgilii Æneid. Lib. XI.

Oratio Æneæ ad suos. — Ibid.
Oratio Æneæ super Pallanta. — 103
Oratio Æneæ ad Latinorum legatos. — Ibid.
Oratio Drancis ad Ænean. — 104
Oratio Evandri super filii feretrum. — Ibid.
Oratio Venuli in Latinorum concilio. — 105
Oratio Latini in eodem concilio. — 107
Oratio Drancis in eodem concilio. — 108
Oratio Turni in eodem concilio. — 109
Oratio Camillæ ad Turnum. — 111
Oratio Turni ad Camillam. — Ibid.
Oratio Dianæ ad Opim. — 112
Oratio Tarchontis ad suos. — 113
Oratio Camillæ ad Accam. — 114
Oratio Turni ad Latinum. — Ibid.
Oratio Latini ad Turnum. — 115
Oratio Turni ad Latinum. — ibid.
Oratio Amatæ ad Turnum. — 116
Oratio Junonis ad Juturnam. — ibid.
Oratio Juturnæ ad Rutulos. — 117
Oratio Tolumnii ad Rutulos. — ibid.
Oratio Æneæ ad suos. — 118
Oratio Æneæ ad Ascanium. — ibid.
Oratio Æneæ ad duces suos. — ibid.
Oratio Juturnæ ad Turnum. — 119
Oratio Turni ad sororem. — ibid.
Oratio Sagis ad Turnum. — 120

Oratio

INDEX.

Oratio Turni ad sororem. — ibid.
Oratio Jovis ad Junonem. — ibid.
Oratio Junonis ad Jovem. — — 121
Oratio Jovis ad Junonem. — — 122
Oratio Juturnæ. — — ibid.
Oratio Turni ad Æneam. — — 123

Orationes ex Horatio.

Nerei vaticinantis oratio ad Paridem. 124
Oratio Junonis. — 125
Oratio Reguli. — — 126
Oratio Hypermnestræ. — 127
Oratio Europæ. — — ibid.
Oratio Veneris ad Europam. — 128
Oratio Annibalis. — — 129

FINIS.

Expectet Lector benevolus, subsequente Anno, Orationes ex *Ovidio* excerptas, easque quas *Lucanus* nobis offert insignis Historicus simul & Poeta. Eandem sequuti sumus viam in colligendis hisce Poetarum Orationibus, quam prius, Vir celeberrimus, *Henricus Stephanus* calcavit in edendis Historicorum.